

บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร
ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

บุญยวีร์ เกิดศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยาบาล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยาบาลชนบท

ชื่อเรื่อง

บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร
ในอำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่

โดย

บุญยวีร์ เกิดศรี

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล พองมูล)

วันที่ 5 เดือน ม.ค. พ.ศ. 2558

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์คะหัตน์)

วันที่ 5 เดือน ม.ค. พ.ศ. 2558

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.นเรศ รังควัต)

วันที่ 5 เดือน ม.ค. พ.ศ. 2558

ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล พองมูล)

วันที่ 5 เดือน ม.ค. พ.ศ. 2558

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพงศ์ วาฤทธิ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 12 เดือน ต.ค. พ.ศ. 2558

ชื่อเรื่อง	บทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายบุญวีร์ เกิดศรี
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยาบาล
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 2) บทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 3) การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของกลุ่มเยาวชน ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 4) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้แบบสอบถามจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจำนวน 188 ราย ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็น เพศชาย มีอายุเฉลี่ย 15 ปี มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 90,606.58 บาทต่อปี อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัวทำเกษตรกรรม เป็นสมาชิกเยาวชนเฉลี่ย 2 ปี มีการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มจากครูที่ปรึกษาและเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ได้รับคำแนะนำและการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานเยาวชนเฉลี่ย 3 ครั้งต่อปี และได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรมากที่สุด เฉลี่ย 20 ครั้งต่อปี

จากการวิจัยบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชน พบว่ามีบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเยาวชน ในระดับปานกลางมี ($\bar{X}=3.30$) โดยแบ่งเป็นบทบาทด้านต่างๆ ได้ดังนี้ 1) บทบาทด้านการผลิตและการตลาดอยู่ในระดับปานกลางมี ($\bar{X}=3.37$) 2) บทบาทด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลางมี ($\bar{X}=3.38$) 3) บทบาทด้านการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลางมี ($\bar{X}=3.26$) และ 4) บทบาทด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับปานกลางมี ($\bar{X}=3.21$)

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มเยาวชน พบว่าบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญ ($\text{sig} < .001$) โดยค่าเฉลี่ยของบทบาทที่คาดหวังจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยของบทบาทจริงในทุกๆ ด้าน

โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ คือ อายุ ระดับการศึกษา การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และการรับข้อมูลข่าวสารการเกษตร ($\text{sig} < .05$)

ปัญหาและอุปสรรค พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่ได้เข้ามาดูแล ให้คำแนะนำปรึกษา งบประมาณในด้านการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกยังขาดความรู้ทักษะและประสบการณ์ในด้านการเกษตรและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม บางส่วนขาดความกระตือรือร้นเนื่องจากขาดแรงผลักดันของหน่วยงานและการเปรียบเทียบจากโรงเรียนที่มีกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมากกว่านี้

Title	Agricultural Extension in Mae Ai District, Chiangmai Province
Author	Mr. Poonyawee Kerdsri
Degree of	Master of Science in Rural Resource Development
Advisory Committee Chairpersons	Assistant Professor Dr. Saisakul Fongmul

ABSTRACT

This study aimed to explore: 1) socio – economic factors and supplementary of young farmer group members in Mae Ai district, Chiangmai province; 2) roles of the young farmer group members on agricultural extension; 3) factors related to roles of the young farmer group members on agricultural extension; and 4) problems encountered and suggestions of the young farmer group members. A set of questionnaires was used for data collection administered with 188 young farmer group members obtained by simple random sampling.

Findings showed that most of the respondents were male and lower and upper secondary school students (Math – Science program). Their family's annual income was 90,606.58 baht on average and the main occupation of their family head was farming. The respondents had been members of young farmer group for 2 years on average and there was communication within their group, including their advisor. They were suggested to attend training on young farmers' tasks for 3 times per year on average. Besides, the respondents perceived new a or information through printed materials most (20 Times per year on average)

It was found that the respondents had a moderate level ($\bar{X} = 3.30$) of roles as a whole based on the following: 1) production and marketing ($\bar{X} = 4.37$); 2) natural resource conservation and development ($\bar{X} = 4.38$); 3) community development ($\bar{X} = 4.26$); and 4) coordination with agricultural workers ($\bar{X} = 4.21$). Findings also showed that there was a significant difference between expected and actual roles. An average mean score of the expected roles was higher than that of the actual roles in all aspects. Regarding a multiple regression analysis, it was found that the following factors had a significant relationship: age, educational attainment, parent support, and agricultural information perception.

For problems encountered, the following were found: agricultural extension workers did not take care and give suggestions; lack of capital for group activities; group members lack of skills, knowledge, and experience in farming; some group members were not active since there was no driving force from concerned agencies.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความกรุณาของท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล ประธานกรรมการที่ปรึกษา รวมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์กะทัศน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.นครเศ รังควัด กรรมการที่ปรึกษา ที่ให้ความรู้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยดียิ่งจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ตรวจสอบและให้คำแนะนำแก้ไข ตลอดจนขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสาทวิชาความรู้ต่างๆแก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร ในอำเภอมะนวย จังหวัดเชียงใหม่ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา-มารดา คุณพ่อประดิษฐ์ เกิดศรี คุณแม่ทับทิม เกิดศรี ที่คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนทางด้านทุนการศึกษาวิจัย ได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวัง และสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยไม่อาจลืม ญาติสนิทและมิตรสหาย ที่ให้ความช่วยเหลือตลอดมาทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ ภาควิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตลอดมา

ปุ่นยวีร์ เกิดศรี

ตุลาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาของการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
สภาพพื้นที่อำเภอแม่เฒ่า	7
แนวคิดและทฤษฎีบทบาท	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม	17
แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้	27
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มยุวเกษตรกร	33
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	82
ภาคสรุป	86
กรอบแนวคิดในการวิจัย	87
สมมติฐานการวิจัย	88
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	89
สถานที่ดำเนินการวิจัย	89
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	89

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	92
การเก็บรวบรวมข้อมูล	93
การทดสอบเครื่องมือ	93
การวิเคราะห์ข้อมูล	94
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	96
ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมของสมาชิก กลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	96
ตอนที่ 2 บทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะจังหวัด เชียงใหม่	105
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของ สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่ เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	117
ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมกับบทบาทของกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการ ส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	129
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการ ส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	142
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	145
สรุปผลการวิจัย	145
อภิปรายผลการวิจัย	151
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	154
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	154
บรรณานุกรม	155
ภาคผนวก	160
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	161
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	173

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 การแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 93 หมู่บ้าน	11
2 จำนวนสมาชิกและจำนวนตัวอย่างกลุ่มยุทธศาสตร์	91
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	98
4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยเศรษฐกิจ	99
5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยสังคม	102
6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยเสริม	104
7 ระดับบทบาทงานด้านการผลิตและการตลาด ของผู้ให้ข้อมูล	107
8 ระดับบทบาทงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ของผู้ให้ข้อมูล	110
9 ระดับบทบาทงานด้านการพัฒนาชุมชน ของผู้ให้ข้อมูล	112
10 ระดับบทบาทงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ของผู้ให้ข้อมูล	114
11 ระดับบทบาทงานรวมทุกด้าน ของผู้ให้ข้อมูล	116
12 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงงานด้านการผลิตและการตลาด	118
13 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในงานการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	121
14 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในงานการพัฒนาชุมชน	123
15 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในงานการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	125
16 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในบทบาทงานรวมทุกด้าน	128
17 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	130

ตาราง	หน้า
18	เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์
19	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร
20	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับบทบาทจริงของกลุ่มสมาชิกยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านการผลิตและการตลาด
21	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ
22	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมกับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชน
23	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	แผนที่สังเขปแสดงเขตการปกครองอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	8
2	แสดงการพัฒนาและการใช้วิทยากร	77
3	แสดงการถ่ายทอดผลงานวิจัยผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	78
4	แสดงการถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ	79
5	กรอบแนวคิดในการวิจัย	87

บทที่ 1

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเกษตรของโลก ได้เข้าสู่สังคมโลกาภิวัตน์ หรือสังคมโลกที่ไร้พรมแดน ซึ่งทำให้มีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจการเกษตรสูงมาก สำหรับประเทศไทยได้มีการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลง พบว่ามนุษย์เป็นสาเหตุ ปัจจัยและบทบาทที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ (กรมวิชาการ, 2543: 3) ดังนั้นต้องมีการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพเสียก่อน (ประยงค์ เต็มฉวลา, 2541: 51) โดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนของประเทศไทยให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพนั้น จัดได้ว่าเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพสูงในการผลิตของภาคการเกษตร เพื่อให้การผลิตมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมทั้งยังเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่ภาคอื่นๆ (สราวุฒิ ช่างถม, 2543: 45)

ประเทศไทย โดยกรมส่งเสริมการเกษตร จึงดำเนินงานส่งเสริมยุวกสิกรได้แพร่หลายไปทั่วทุกจังหวัดในปี พ.ศ.2510 และได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง กรมส่งเสริมการเกษตร ขึ้นในกระทรวงเกษตร กรมส่งเสริมตั้งหน่วยยุวกสิกรจึงโอนย้ายมาอยู่ในหน้าที่ของฝ่ายยุวกเกษตรกร กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และในปี พ.ศ.2514 ได้เปลี่ยนชื่อจาก หน่วยกสิกร เป็น กลุ่มยุวกเกษตรกร ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับงานส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2541: 5) จากการรายงานของกรมส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ. 2544 พบว่าพัฒนาการในการดำเนินงานของกลุ่มยุวกเกษตรกรของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2515 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,341 กลุ่ม มีสมาชิกชายและหญิงรวม 48,995 คน ในจำนวนนี้ จัดเป็นกลุ่มยุวกเกษตรกรประเภทในโรงเรียนประมาณร้อยละ 65 ของจำนวนกลุ่มยุวกเกษตรกรทั้งหมด ที่เหลือเป็นกลุ่มประเภทนอกโรงเรียน ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ตระหนักว่าเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 10 - 25 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้วไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อและดำเนินกิจกรรมกลุ่มยุวกเกษตรกร ทั้งที่เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลง เปิดกว้างทางความคิดและการรับเทคโนโลยีหรือการปฏิบัติใหม่ๆ จึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและมีพลัง เป็นความหวังและเป็นอนาคตของประเทศไทย หากได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เหมาะสมให้มีความรู้ ทักษะความสามารถและปลูกฝังให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเกษตร โดยเน้นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการปฏิบัติจริงให้สมาชิกกลุ่มยุวกเกษตรกรมีความสามารถ และมีความพร้อมในการสืบทอดอาชีพการเกษตร ก็จะสามารถเป็นผู้นำความก้าวหน้า และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยต่อไปได้

จากการรายงานการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน พ.ศ.2540 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า เยาวชนช่วงอายุระหว่าง 6-19 ปี ที่ได้รับการศึกษามีจำนวนมากกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการศึกษาทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล ซึ่งจะเห็นได้ว่าเยาวชนไทยในปัจจุบันมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้นแต่ยังมีนักศึกษาบางส่วนต้องออกจากโรงเรียนกลางคันด้วยสาเหตุต่างๆ ก่อนที่จะศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีแนวโน้มว่านักเรียนเหล่านี้จะสืบทอดอาชีพการเกษตรต่อไป เพราะเป็นทางเลือกอิสระที่ตนมีประสบการณ์มาก่อน โดยการเรียนรู้วิธีการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมจากผู้ปกครอง ดังนั้นหากจะพัฒนาอาชีพเกษตรให้ก้าวหน้า จึงต้องฝึกอาชีพการเกษตรเพื่อปูพื้นฐานที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้แก่เยาวชนเกษตรตั้งแต่เมื่อยังศึกษาอยู่ในโรงเรียนดังนั้น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งของงานยุวเกษตรกรอาจเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับเด็กนักเรียนที่มีโอกาส เรียนรู้งานเกษตร

ในปี พ.ศ.2542 มีกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนและนอกโรงเรียนทั่วประเทศ จำนวน 7,039 กลุ่ม มีสมาชิก 136,857 คน กว่าร้อยละ 50 เป็นกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียน ได้มีการจัดชั้นแบ่งสภาพของกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้นเป็น 3 ระดับ โดยวัดจากเกณฑ์ที่กลุ่มงานยุวเกษตรกรของกองพัฒนาการบริหารงานเกษตรที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มยุวเกษตรกรในระดับจังหวัดให้ดีขึ้น จัดเป็นกลุ่มผลงานอยู่ในเกณฑ์ระดับดีร้อยละ 10.96 ระดับปานกลางร้อยละ 31.54 และกลุ่มที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา ร้อยละ 57.50 จากการอิงอ้างอิงจากข้อมูลสถิตินี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนได้กลับมามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของทางภาครัฐส่วนใหญ่มักจะเป็นไปในลักษณะที่รัฐเป็นผู้ให้ส่วนประชาชนแทบจะไม่มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการวางแผนการดำเนิน และการติดตามประเมินผล ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาตามแนวความคิด และหลักการจึงไม่สามารถที่จะส่งผลให้เกิดพัฒนาได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนทั่วประเทศซึ่งเป็นการรายงานในภาพรวม จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีผลงานอยู่ในเกณฑ์ระดับดี มีเพียงร้อยละ 10.96 ซึ่งยังเป็นจำนวนที่น้อยอยู่ จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร มีบทบาทในการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่เมาะ อยู่ในระดับใด และปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อส่งเสริมการเกษตรและปัญหาข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรของจังหวัด ที่สนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรได้มีงานทำและสร้างรายได้ ควบคู่ไปกับ

การอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นให้เป็นการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มยุทธกรเป็นสำคัญ

ปัญหาของการวิจัย

จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าปีพ.ศ.2551 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมดจำนวน 66.1 ล้านคน ซึ่งเป็นเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี ร้อยละ 22.1 หรือประมาณ 14.6 ล้านคน กลุ่มของเยาวชนที่อยู่ในวัยทำงานหรืออายุระหว่าง 15 - 24 ปี อยู่ร้อยละ 15.9 หรือประมาณ 10.5 ล้านคน โดยพบว่ามีเยาวชนจำนวน 1.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.1 ที่ทำงานด้านการเกษตร และมีเยาวชนอีกประมาณ ร้อยละ 4.7 หรือ 1.2 แสนคน มีความต้องการที่จะพัฒนาขีดความสามารถด้านการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ แม้ว่านโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาจะทำให้อัตราการเรียนของเด็กสูงขึ้น แต่ประเทศไทยก็ยังมีกำลังแรงงานที่มีระดับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก สถิติปี พ.ศ.2536 ผู้มีงานทำร้อยละ 89.4 มีระดับการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2541: 2)

การที่จังหวัดเชียงใหม่มีการพัฒนาเกษตรกรรมให้ได้ผลดีจะต้องมีการส่งเสริมบุคคลในภาคเกษตรกรรมให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเชิงการผลิตและการตลาด ถ้าพิจารณาถึงบุคคลเป้าหมายระดับกลาง ก็จะประกอบด้วยเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกรและบุตรหลานเกษตรกรที่เป็นเยาวชน หากวิเคราะห์ดูจากบทบาทจะเห็นได้ว่าเกษตรกรและแม่บ้านเกษตรกรที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างแท้จริงในระยะยาว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาเยาวชนเกษตรกรอย่างจริงจัง และในอำเภอแม่อาวจังหวัดเชียงใหม่ ก็มีสมาชิกกลุ่มกลุ่มยุทธกรจำนวนมาก ที่มีความพร้อมที่จะรับความรู้ เพื่อพัฒนาการเกษตรกรรมในชุมชนและเพื่อป้องกันการอพยพแรงงานที่ถาวร ซึ่งอาจทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานเหมือนบางประเทศ เช่น ไต้หวัน ญี่ปุ่น เป็นต้น แต่ยังคงขาดการสนับสนุนในการดำเนินงานและบทบาทในการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึง ปัจจัยต่างๆ ในบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ หากสามารถทราบถึงปัจจัยดังกล่าวแล้ว ก็สามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ของสมาชิกกลุ่มยุทธกร หรือใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นกำหนดหน่วยงานราชการ เอกชน และผู้สนใจ เป็นตัวอย่างในการทำวิจัยในจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ในประเทศต่อไป อันก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับสมาชิกกลุ่มยุทธกรให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้นำชุมชนและที่ปรึกษาของกลุ่มเยาวชนเกษตรกรสามารถนำข้อมูล ในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนเกษตรกรมาใช้ในพื้นที่ของตนเอง
2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรม และการดำเนินงาน
3. โรงเรียน ดังที่ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รูปแบบการพัฒนามาบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยเบื้องต้นมาเป็นแบบในการพัฒนามาบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะศึกษา บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่อง บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็น การศึกษาบริบทชุมชน ส่วนที่ 2 การศึกษาบทบาทจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร โดยมุ่งประเด็น 4 ด้าน คือ 1.งานด้านการผลิตและตลาด 2.การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ 3.การพัฒนาชุมชน 4.การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ และส่วนที่ 3 ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร ในอำเภอแม่เมาะ จำนวน 7 ตำบล มีจำนวนกลุ่มยุวเกษตรกร 10 กลุ่ม

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษานี้ใช้เวลาทำการศึกษาดังแต่เดือนสิงหาคม 2557 ถึงเดือนมิถุนายน 2558 รวม 10 เดือน

นิยามศัพท์

เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตที่ชัดเจนและเข้าใจที่ถูกต้องในความหมายของคำศัพท์ที่ใช้จึงกำหนดความหมายไว้ดังนี้

บทบาท หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงการกระทำและกิจกรรมต่าง ๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิกในสังคมและบทบาทยังเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สร้างสรรค์

ยุวเกษตรกร หมายถึง เด็กและเยาวชน ที่มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความสนใจด้านการเกษตรสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร เพื่อพัฒนาความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตร การเสริมสร้างทักษะอาชีพและทักษะการดำเนินชีวิต รวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่ม ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มยุวเกษตรกร หมายถึง กลุ่มเด็กและเยาวชน ที่ศึกษาในชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีความสนใจด้านการเกษตร รวมตัวกันจัดตั้งเป็น “กลุ่มยุวเกษตรกร” เพื่อพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ด้านการเกษตร การเสริมสร้างทักษะอาชีพและทักษะการดำรงชีวิต ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

บทบาทกลุ่มยุวเกษตรกร หมายถึง กลุ่มยุวเกษตรกรมีหน้าที่ด้านการผลิตและการตลาด ด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการพัฒนาชุมชนและด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกร บริการความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มและวิชาการด้านต่างๆ

บทบาทจริง หมายถึง สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรได้ปฏิบัติงานจริง ระหว่างดำเนินกิจกรรม

บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรหวังว่าจะปฏิบัติงานได้ ในการดำเนินกิจกรรม

การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาต่างๆ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. สภาพพื้นที่อำเภอแม่เมาะ
2. แนวคิดและทฤษฎีบทบาท
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม
4. แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้
5. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มยูวเกษตรกร
6. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย
9. สมมติฐานการวิจัย

สภาพพื้นที่อำเภอแม่เมาะ

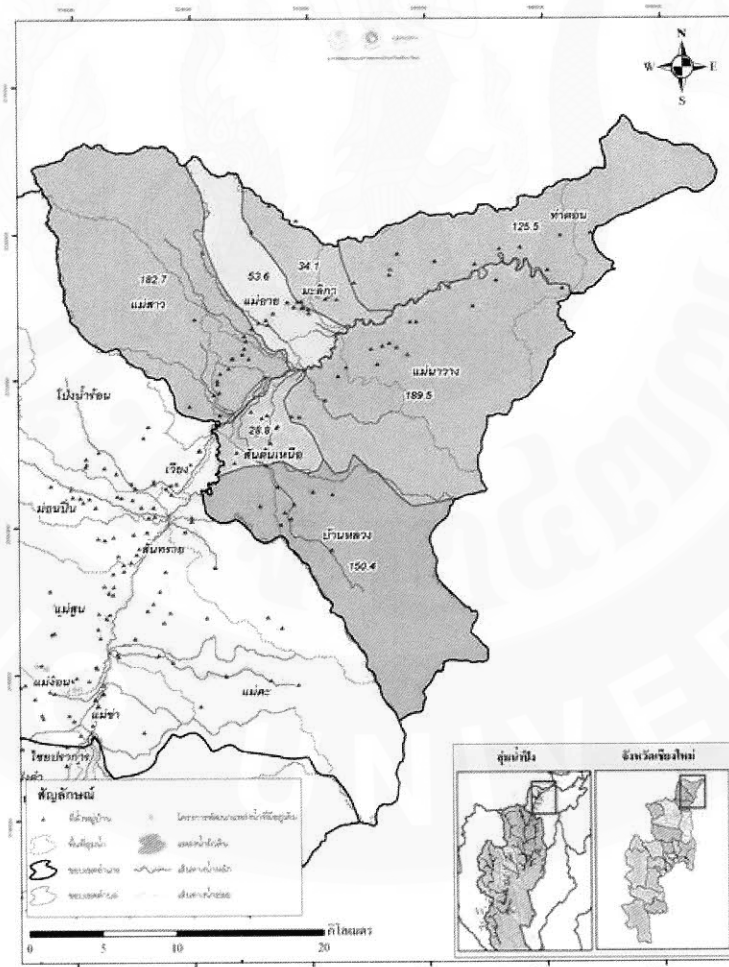
ขนาดที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้ง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ทางทิศเหนือตอนบนของประเทศไทย ติดพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าพื้นที่อำเภอแม่เมาะ เดิมอยู่ในความปกครองของอำเภอฝาง ประกอบด้วย 7 ตำบล คือตำบลแม่สาว ตำบลแม่เมาะ ตำบลมะลิกา ตำบลท่าตอนตำบลแม่นาวาง ตำบลสันดั้นหมื้อและตำบลบ้านหลวง กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเป็นกิ่งอำเภอแม่เมาะ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2510 และยกฐานะเป็นอำเภอแม่เมาะ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2516 ที่ว่าการอำเภอแม่เมาะ และศูนย์ราชการอำเภอแม่เมาะ อยู่ในเขตเทศบาลตำบลแม่เมาะหมู่ที่ 4 ตำบลแม่เมาะ บนถนนสายฝาง-ท่าตอน (ทางหลวงหมายเลข 1098 กิโลเมตรที่19) ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ 173 กิโลเมตร ไปตามถนนสายเชียงใหม่-ฝาง (ทางหลวงหมายเลข 107) และตามถนนฝาง - ท่าตอน (ทางหลวงหมายเลข 1098) ใช้ระยะเวลาในการเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 3 ชั่วโมง และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 900 กิโลเมตรพื้นที่อำเภอแม่

ายตั้งอยู่ทางทิศเหนือสุดของจังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ประมาณ 736.701 ตารางกิโลเมตรหรือ 475,725 ไร่เป็นพื้นที่ภูเขาสูงต่ำเรียงราย มียอดสูงสุดที่ดอยผ้าห่มปก และลาดไปสู่ที่ราบลุ่ม แม่น้ำฝาง แม่น้ำกก แม่น้ำ แม่สาย แม่น้ำแม่ปิง แม่น้ำแม่สา

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ รัฐเชียงตุง ประเทศพม่า
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลเวียง ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอฝาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอแม่สรวย อำเภอเมืองเชียงรายและอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ รัฐเชียงตุง ประเทศพม่า และตำบลโป่งน้ำร้อนอำเภอฝาง

ภาพ 1 แผนที่สังเขปแสดงเขตการปกครองอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอแม่เมาะมีประชากร ส่วนหนึ่งประมาณร้อยละ31เป็นบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยโดยแยกเป็น

บุคคลในพื้นที่	จำนวนประชากร
บุคคลพื้นที่สูง	จำนวน 6,919 คน
อดีตทหารจีนคณะชาติ	จำนวน 151 คน
จีนฮ่ออิสระ	จำนวน 351 คน
ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า	จำนวน 681 คน
ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า	จำนวน 1,344คน
ไทยลื้อ	จำนวน 105 คน
ชุมชนบนพื้นที่สูง	จำนวน 8,888 คน
แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา	จำนวน 8,705คน
รวม	27,140 คน

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสูงสลับเตี้ยและเนินสูงสลับกับที่ราบ โดยเป็นภูเขาและเนินสูงจากด้านทิศตะวันตกลาดต่ำลงสู่ที่ราบลุ่มในด้านทิศตะวันออก มีลำห้วยและแม่น้ำจากตะวันตกไปตะวันออก รวมบรรจบแม่น้ำฝางจากทิศใต้ไหลสู่ทิศเหนือซึ่งบรรจบกับแม่น้ำแม่ก๊กไหลไปทิศตะวันออกสู่แม่น้ำโขงที่จังหวัดเชียงราย

ลักษณะภูมิอากาศ สภาพอากาศโดยทั่วไปของอำเภอแม่เมาะอากาศเย็นสบายมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 20 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวจะหนาวจัดมีหมอกปกคลุมพื้นที่อุณหภูมิเคยต่ำสุดถึง 2 องศาเซลเซียส (บนยอดดอย) ส่วนฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอุณหภูมิประมาณ 34 องศาเซลเซียส ฤดูฝนปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,200– 1,400 มม. ต่อปี

แหล่งน้ำ อำเภอแม่เมาะมีลำน้ำและลำห้วยที่สำคัญในการประกอบพื้นที่การเกษตรรวม 10สายได้แก่ลำน้ำกก , ลำน้ำฝาง , ลำน้ำแม่เมาะ , ลำน้ำแม่สาว , ลำน้ำแม่เหลง , ลำน้ำห้วยป่าซาง , ลำน้ำห้วยฮ้องห้า , ลำน้ำห้วยม่วง , ลำน้ำห้วยเต้อ , ลำน้ำห้วยขุ่น การเกษตรในเขตชลประทานอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่สาวประมาณ 12,000ไร่และพื้นที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำแม่เหลงหลวง ประมาณ 4,000ไร่

การคมนาคม อำเภอแม่เมาะใช้การคมนาคมทางบก คือ เส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1098 ถนนสายฝาง – ท่าตอนซึ่งเป็นถนนลาดยางตลอดทั้งสายและออกทางเลี้ยวเมืองฝางไปจังหวัดเชียงใหม่มีระยะทางห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 173 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมงจากอำเภอแม่เมาะสามารถเดินทางไปยังตัวอำเภอแม่จันเพื่อเดินทางต่อไปยังอำเภอแม่สายหรืออำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายเป็นถนนลาดยางตลอดสาย ระยะทางประมาณ 65 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมงอีกเส้นทางเป็นการคมนาคมทางน้ำ คือ โดยสารเรือหรือแพจากท่าแม่น้ำกกบ้านท่าตอนไปตามลำน้ำกกไปยังอำเภอเมืองเชียงรายสรุปโดยทั่วไปแล้วด้านการคมนาคมในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จะสะดวกเฉพาะถนนสายหลักเท่านั้นสำหรับในพื้นที่ชนบท เช่น ในตำบลบ้านหลวง ตำบลแม่สาว ตำบลแม่สว ยังเป็นถนนลูกรัง และทางเกวียนใช้ได้เฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น หากมีฝนตกลงมารายจรและราชการที่จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ ต้องใช้การเดินทางด้วยเท้า โดยจะใช้เวลาประมาณ 4–10 ชั่วโมงในการเข้าไปถึงพื้นที่หมู่บ้าน ในส่วนของการก่อสร้างถนนโดยใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่เพียงพอ เนื่องจากแต่ละเส้นทางที่เชื่อมระหว่างตำบล – หมู่บ้านมีระยะทางยาวต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก และมีเส้นทางสำคัญในการใช้เดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวเช่น น้ำตกปู่มั่น ดอยฟ้าห่มปก และโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถในพื้นที่ตำบลแม่สาวเป็นถนนที่ทุรกันดารมีความยากลำบากเป็นอย่างยิ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอุปสรรคในการปฏิบัติงานจึงต้องมีการประสานงานกับหน่วยที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาต่อไป

การขนส่ง มีจุดขนส่งผู้โดยสารในพื้นที่5จุดคือ1.จุดขนส่งผู้โดยสารรถยนต์ประจำทาง (รถบัส)เส้นทางท่าตอน – ฝาง – เชียงใหม่ วันละ5เที่ยว เริ่มเวลา 06.00น.สุดท้าย 15.00 น.ค่าโดยสาร70บาท 2.จุดขนส่งผู้โดยสารรถยนต์ประจำทางปรับอากาศ (ขนส่ง 999)เส้นทางท่าตอน – กรุงเทพฯ ฯ วันละ2 เที่ยวเดินทางเวลา 16.00น.และ18.00 น.ค่าโดยสาร480บาท3.จุดขนส่งผู้โดยสารรถสี่ล้อประจำทาง (รถสองแถว)เส้นทางท่าตอน – ฝางเดินทางชั่วโมงละ 2เที่ยวค่าโดยสารขึ้นต้น 15บาทและตามระยะทาง4.จุดขนส่งผู้โดยสารรถยนต์ประจำทาง (รถบัส)เส้นทางฝาง – ท่าตอน – แม่สายวันละ3เที่ยว ค่าโดยสาร103บาท 5.จุดขนส่งผู้โดยสารเรือแพโดยสารตามลำน้ำกก เส้นทางท่าตอน – เชียงราย วันละ 2เที่ยว ค่าโดยสาร 150– 1,000บาท

ตาราง 1 การแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 93 หมู่บ้าน

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	ระยะทางจากอำเภอ (กม.)
แม่เอย	13	80	1
มะลิกา	10	30	2
ท่าตอน	115	110	6
แม่สาว	16	160	6
แม่นาวาง	17	160	6
สันคันทมี	12	36	10
บ้านหลวง	10	160	14
รวม	93	736	

การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยเทศบาลตำบล 1 แห่งคือเทศบาลตำบลแม่เอย ตั้งอยู่ในเขตตำบลแม่เอยและตำบลมะลิกา มีเนื้อที่ประมาณ 40 ตร.กม. องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 แห่งดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เอย
2. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตอน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาว
4. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาวาง
5. องค์การบริหารส่วนตำบลสันคันทมี
6. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง

แนวคิดและทฤษฎีบทบาท

แนวคิดและทฤษฎีบทบาท

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรม การแสดงออกของบุคคล ครอบครัว กลุ่ม หรือชุมชนภายในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม บทบาทเป็นแนวคิดด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา และมานุษยวิทยา สำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์ บุคคล ครอบครัว กลุ่มหรือชุมชน เนื่องจากมนุษย์ในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์กัน การกำหนดบทบาท จึงเปรียบเสมือนการจัดระเบียบของบุคคลในสังคมที่จะปฏิบัติต่อกัน

ความหมายของบทบาท

พัทยา สายหู (ม.ป.ป. อ้างใน นิคม บุรพันธ์, 2543: 59) ได้อธิบายถึงบทบาทหน้าที่ คือสิ่งที่ทำให้เกิดความเป็น “บุคคล” และเปรียบเทียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้ แสดงในละครเรื่องสั้น ๆ เป็น (ละคร) อะไร มีบทบาทที่ต้องแสดงอย่างไรถ้าแสดงผิดบท หรือไม่ สมบทก็ถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ “บทบาท” ก็คือการกระทำที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบใดที่ยังอยู่ในบท

ทิตยา สุวรรณชฎ (2510 อ้างใน นิคม บุรพันธ์, 2543: 67) ได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่งและยังได้แบ่ง บทบาทออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal Role) หรือบทบาทที่ดำรงตำแหน่งทางสังคมควร ปฏิบัติและ “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” (Actual Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้อง ปฏิบัติจริง โดยกล่าวว่า “บทบาทที่แท้จริง” นี้เป็นผลรวมของ 1) บทบาทตามอุดมคติ 2) บุคลิกภาพ ของผู้ดำรงฐานะตำแหน่ง 3) อารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ และ 4) ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง

Levingson (1964 อ้างใน ประเสริฐ ปอนอิน, 2554: 17) ได้สรุปความหมายของ บทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่มีลักษณะในตนเองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมาย นี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปที่การบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ
2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรง ตำแหน่งนั้น

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละบุคคลที่สัมพันธ์กับ โครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

Turner (1982 อ้างใน นิคม บุรพันธ์, 2543: 52) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทในเชิง ทฤษฎีทางปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) ไว้ โดยเปรียบเทียบกับ “การ เล่นละครบนเวที” (Dramaturgical Approach) ซึ่งประกอบด้วยลักษณะความคาดหวัง (Expectation) ทั่วๆ ไป 3 ประการด้วยกันคือ

1. ความคาดหวังจาก “บท” (Expectation from the “Script”) หมายถึง ภาวะความเป็นจริงต่าง ๆ ทางสังคม (Social Reality) จะสามารถเปรียบได้เช่นกับบทละคร (Script) ซึ่งประกอบไปด้วยตำแหน่งต่าง ๆ ทางสังคมมากมาย โดยมีบรรทัดฐาน (Norms) เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลควรจะมีพฤติกรรมเช่นใดในสังคมกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ทางสังคม จะถูกจัดระบบและควบคุมในบรรทัดฐานที่แตกต่างกันไป ตามสถานการณ์และเงื่อนไขทางสังคมที่แตกต่างกัน

2. ความคาดหวังจากผู้แสดงคนอื่น (Expectation from other “Players”) หมายถึง การที่สังคมมีบรรทัดฐานเปรียบเสมือน Script ที่กำหนดบทบาทของบุคคลในความสัมพันธ์กันทางสังคมดังกล่าวแล้ว บุคคลในสังคมจึงต้องมีการสวมบทบาท (Role Taking) ซึ่งกันและกันเพื่อบุคคลจะได้คาดหวังพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่สังคมแสดงออก และสามารถมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่ถูกต้องตามความคาดหวังของสังคมและบุคคลอื่น ๆ

3. ความคาดหวังจาก “ผู้ชม” (Expectation from the “Audience”) หมายถึง เป็นการคาดหวังของบุคคลในสังคมที่อยู่ในสภาพต่าง ๆ กัน ซึ่งจะต้องคาดหวังและสวมบทบาทของบุคคลอื่น เพื่อที่จะเป็นเครื่องนำทางไปสู่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นความคาดหวังร่วมกัน

Sarbin (1972 อ้างใน นิคม บุรพันธ์, 2543: 82) ได้จำแนกลักษณะที่สำคัญของบทบาทออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความคาดหวัง (Expectations) เป็นความคาดหวังของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ว่า ควรจะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ อย่างไร 2) การแสดงบทบาท (Enactment) เป็นการแสดงบทบาทของบุคคล ให้สอดคล้องกับบทบาทที่ถูกกำหนดไว้

Crutchfeild and Ballachey (no date อ้างใน รพีพรรณ สุวรรณชัยโชติ, 2530: 66) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ว่า เป็นแบบแผนของความต้องการ เป้าหมายความเชื่อ ความรู้สึกทัศนคติ คุณค่า และการกระทำที่สมาชิกในสังคมคาดหวังว่าควรจะเป็นไปตามลักษณะของชนิดตำแหน่งที่อยู่ หรืออาจกล่าวได้สั้น ๆ ว่าบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรจะประพฤติหรือปฏิบัติ เช่น บทบาทของพ่อ ก็คือทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี และรู้จักทำมาหากิน เป็นต้น

ทฤษฎีบทบาทของ Nadel (1957 อ้างใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร, 2545: 116)กล่าวว่า บทบาทประกอบด้วยตัวประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมหลายลักษณะ เช่น

1. ตัวประกอบที่เสริมบทบาท เช่น การพูดเก่ง การมีอารมณ์ขัน
2. ตัวประกอบที่เป็นตัวสำคัญหรือแกนของบทบาทอันขาดมิได้ เช่น พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูลูก
3. ตัวประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น แพทย์จะบำบัดโรคต้องมีใบประกอบโรคศิลป์

ทฤษฎีบทบาทของ Linton (1945 อ้างใน ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร, 2545 : 115) กล่าวว่า สถานภาพหรือตำแหน่งเป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่บุคคล สถานภาพเป็นนามธรรมหมายถึงฐานะหรือตำแหน่ง ดังนั้นเมื่อกำหนดตำแหน่งใดขึ้นก็จำเป็นต้องมีบทบาทหรือภาระหน้าที่กำกับตำแหน่งนั้นเสมอเปรียบเสมือนเป็นเหรียญอันเดียวที่มีสองหน้า คือ มีสถานภาพอยู่หน้าหนึ่งและบทบาทอีกหน้าหนึ่ง

อุทัย หิรัญโต (ม.ป.ป. อ้างใน จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์, 2548: 27) ได้อธิบายว่า บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลในแต่ละคนในกลุ่มหรือสังคมหนึ่ง หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติเป็นสิ่งของกลุ่ม หรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่ม สังคมนั้นกำหนดขึ้น ดังนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

จากความหมายของบทบาทข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บทบาท คือ การกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพ ซึ่งเป็นไปตามคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้บทบาทเป็นผลของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

ความสำคัญของบทบาท

บทบาทมีความสำคัญต่อการดำเนินภารกิจตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งต่อบุคคลเป้าหมายของหน่วยงานและองค์กร มีผู้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ไว้ดังนี้

ปทานุกรมฉบับหลวงของสถาบันภาษาศาสตร์ (2523 อ้างใน เฉลยศักดิ์ อังกลมเกลียว, 2542: 58-59) ให้ความหมายและความสำคัญของบทบาทว่า บทบาทเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคมซึ่งถูกทำให้แตกต่างกัน โดยคุณสมบัติและพฤติกรรมของเขามิใช่สถาน บทบาทแสดงให้เห็นถึงการกระทำและกิจกรรมต่าง ๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิกในสังคมและบทบาทยังเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันนั้นว่า จะปฏิบัติต่อกันอย่างไรหรือคาดว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร บทบาทจึงเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับ

บุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณ์ ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติทางสังคม คุณสมบัติและการกระทำที่แตกต่างกัน และที่มีผลต่อสังคมนั้นกลายเป็นปทัสถานทางสังคม ดังนั้น สังคมจึงมีรูปแบบการวางแบบของบทบาทที่ควรจะเป็นเอาไว้ เมื่อสถานการณ์เป็นที่รวมแห่งสิทธิ และหน้าที่แล้ว บทบาทก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหวของสถานภาพคือ การใช้สิทธิและหน้าที่ให้บังเกิดผล นั่นคือ สถานภาพแสดงให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นใคร สถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งที่แยกออกจากกัน ไม่ออกเสมือนหนึ่งเป็นคนละด้านของเหรียญ บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นกับ สถานภาพที่ครองอยู่ และคุณสมบัติ ส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตาม ลักษณะอุปนิสัย ความรู้ ความคิด ความสามารถ มุลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจ สถานภาพทางกายและจิตใจของบุคคลที่ดำเนินบทบาทนั้น

Szilayi (1984 อ้างใน เดชศักดิ์ อังกฤษเกลียว, 2542: 47) กล่าวถึงความสำคัญ ของบทบาทของการบริหาร แยกได้เป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ หน้าที่ทางการบริหาร ได้แก่ การวางแผนการจัดการองค์การ การเป็นผู้นำ และควบคุม ลักษณะที่สอง คือ ทักษะทางการบริหาร ได้แก่ ทักษะทางเทคนิค ทางด้านมนุษย ทางด้านความคิด และทางด้านการวิจัย บทบาทสามารถเห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกในองค์กรนั้น โดยดูที่ความสามารถ (Capacity)

กล่าวโดยสรุป บทบาทมีความสำคัญต่อการดำเนินภารกิจตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทั้งต่อบุคคล เป้าหมายของหน่วยงานและองค์การ โดยบทบาทเป็นแบบแผนพฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้น เมื่อบุคคลใดถูกกำหนดให้มีสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งทางสังคมอย่างไรแล้ว บุคคลนั้นก็แสดงบทบาทตามสถานภาพและฐานะทางสังคมที่ตนดำรงอยู่ บทบาท (Role) และสถานภาพ (Status) จึงเป็นสิ่งที่คู่กัน เปรียบเสมือนด้านทั้งสองของเหรียญอันเดียวกัน ไม่อาจแยกออกจากกันได้ และเมื่อนำบทบาทและสถานภาพของบุคคลมาอธิบายปรากฏการณ์ในองค์กรต่างๆ จะพบว่า พฤติกรรมของบุคคลในองค์กรนั้น จะถูกกำหนดให้สอดคล้องกับ โครงสร้างหน้าที่ (Structure Function) ขององค์กรนั้น ๆ

ลักษณะของบทบาท

Berlo (1996 อ้างใน จีรวุฒิ เสนาคำ, 2549: 192) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง
2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ
3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรกระทำอย่างไร

Cohen (1973: 36 อ้างใน ปรีดีธรรมา กัลป์ยาศิริ, 2541: 42) อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทไว้ว่า การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น เรายังคงยอมรับว่าจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ
2. ความไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานภาพและบทบาท

การที่คนซึ่งมีสถานภาพเหมือนกันบางครั้งแสดงบทบาทต่างกันนั้น อาจพิจารณาได้โดยแยกลักษณะของบทบาทเป็น 3 ด้าน (จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์, 2532: 45) คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น
2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ จะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยมหรือบุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละคน

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual/Enacted Role) ได้แก่ การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทหนึ่ง ๆ อาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น การกดดันของกลุ่มต่าง ๆ จึงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 111) ได้กล่าวถึง ความคาดหวังในบทบาท (Role Expectation) ว่ามิได้กล่าวเฉพาะ การกระทำอย่างเดียว แต่จะรวมไปถึงแรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึก และค่านิยมอีกด้วย ซึ่งความคาดหวังในบทบาทเป็นเรื่องที่กลุ่มสมาชิกโดยทั่วไปรับรู้หรือตั้งความหวังว่าบุคคลที่ครอบครองสถานภาพอยู่ ควรจะมีการกระทำ แรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึก เจตคติหรือค่านิยมอย่างไร สังคมโดยทั่วไปความคาดหวังในบทบาทมักไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อยู่ในความคิดคำนึงมากกว่า การที่บุคคลจะรับรู้ตนเองว่าควรแสดงบทบาทอย่างไรนั้น บุคคลก็รับรู้มาจากความหวังที่สมาชิกคนอื่นมีต่อเขา เช่น ผู้ที่จะครอบครองสถานภาพของผู้นำ เขาจะต้องเรียนรู้สมาชิกกลุ่มที่เขาเป็นผู้นำนั้นว่า มีความคาดหวังในบทบาทของผู้นำอย่างไร ผนวกกับการรับรู้บทบาทของผู้นำในความคิดของเขาเองแล้ว จึงแสดงบทบาทตามที่ควรเป็น ถ้าบทบาทที่แสดงออกมาสอดคล้องกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ เขาก็จะได้รับความนิยมชมชอบ แต่ถ้าขัดกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่เขาก็ไม่ได้รับการสนับสนุนอีก

โดยสรุปทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า บทบาทของแต่ละบุคคลหรือแม้แต่กลุ่มย่อยเกษตรกรรมนั้น ขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่ตามสถานการณ์ที่สังคมกำหนด และคาดหวัง เช่น สมาชิกในกลุ่มย่อยเกษตรกรรมหรือชุมชนมีความคาดหวังในบทบาทของผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญ เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม

ความหมายของการดำเนินงานกลุ่ม

จากการค้นคว้าเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการดำเนินงานกลุ่ม ไว้ดังนี้

วินิจ เกตุขำ และคมเพชรจักรสุกุล (2548: 9) ได้สรุปความหมายของคำว่ากลุ่มในทางจิตวิทยาไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีการติดต่อ

สัมพันธ์กัน หรือปฏิสัมพันธ์กัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และความสัมพันธ์นี้ จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกันได้ในระดับที่พอดี

วิช วิรัชนิภาวรรณ (2545: 9) อาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น 1) การบริหารคน 2) การบริหารเงิน 3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ 4) การบริหารงานทั่วไป 5) การบริหารการให้บริการประชาชน 6) การบริหารคุณธรรม 7) การบริหารข้อมูลข่าวสาร 8) การบริหารเวลา 9) การบริหารการวัดผล

สาเหตุที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุกกุล (2548: 9) ระบุว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม 6 ประการ คือ

1. เกิดจากความชอบพอกันเป็นส่วนตัวระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง เช่น เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน ถูกคอกัน นิยใจคอยคล้าย ๆ กัน
2. เกิดจากการถูกชักชวนหรือชักจูงไป เช่น ชาวบ้านในชนบทถูกกำนันผู้ใหญ่บ้าน ชวนไปรวมเป็นกลุ่มเกษตร ตั้งกลุ่มเลี้ยงไหม กลุ่มชาวนา เป็นต้น
3. เกิดจากความพอใจในเป้าหมายกิจกรรมของกลุ่ม หรือกลุ่มมีจุดมุ่งหมายตรงกับอุดมการณ์ของบุคคลที่จะเข้าไปเป็นสมาชิก เช่น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทางวิชาการ ชุมชมชมรม หรือสมาคมต่าง ๆ สมาคมนักพูด เกิดจากการชอบพูดหรือชอบฟัง กลุ่มต่อต้านฉ้อราษฎร์บังหลวง เกิดจากคนที่รักความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรมในสังคม และพรรคการเมือง เป็นต้น
4. เกิดจากการได้รับคัดเลือกหรือแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้ปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเฉพาะ เช่น กลุ่มแพทย์สัลยกรรม ชุดปฏิบัติการพิเศษกู้ภัย
5. เกิดจากความต้องการที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นการสนองตอบความต้องการทางจิตใจหรือทางจิตวิทยา เช่น เกิดจากการเหงา เบื่อหน่าย หรือต้องการมีเพื่อน ต้องการใกล้ชิดเจ้านาย ก็ไปเล่นกีฬา ดีกอล์ฟ เล่นเทนนิส
6. เกิดจากการต้องการพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง เป็นการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมงานบางอย่างด้วยกัน ปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและของกลุ่ม เช่น สหภาพแรงงาน สภาหอการค้า กลุ่มตลาดร่วมยุโรป กลุ่มผู้ค้าน้ำมัน โอเปค เป็นต้น

ความสำคัญของกลุ่ม

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุกกุล (2548: 9) ระบุว่า ความสำคัญของกลุ่ม 3 ด้านคือ

1. ด้านการพัฒนาบุคคล กลุ่มสามารถพัฒนาบุคคลที่เป็นสมาชิกได้เป็นอย่างดี การดำเนินงานในกลุ่มหลายอย่างจะสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันไป เป็นต้นว่า สนองความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความรู้สึกปลอดภัย ความต้องการการยอมรับของกลุ่ม รวมทั้งการพัฒนาทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา ความสนใจ และความสามารถอีกด้วย

2. ด้านการวินิจฉัย ผู้นำกลุ่มจะสามารถสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มได้ ทำให้เข้าใจแล้วมองเห็นลักษณะแบบต่าง ๆ ของสมาชิก บางคนไม่สามารถติดต่อกับคนอื่นได้ บางคนก้าวร้าว บางคนยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ลักษณะดังกล่าวถ้าบุคคลไม่เข้ากลุ่มจะไม่มีโอกาสสังเกตเห็นได้เลย ดังนั้น ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกสามารถวินิจฉัยหรือประเมินลักษณะและพฤติกรรมเหล่านั้นได้ และจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจบุคคลในกลุ่มได้ดีขึ้น

3. ด้านการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะมีโอกาสคิดร่วมกัน วางแผนร่วม กันประสานงานกัน และทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ผลผลิตทั้งหลายทั้งปวงในโลกปัจจุบันนี้เป็นผลงานของกลุ่มคนแทบทั้งสิ้น กลุ่มจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานอย่างมาก

ดังนั้น การดำเนินงานกลุ่มจึงหมายถึง กระบวนการกลุ่มด้านการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะมีโอกาสคิดร่วมกัน วางแผนร่วม กันประสานงานกัน และทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และมีการประสานงานที่คล่องตัว มีการกำหนดบทบาทต่างๆ ที่ชัดเจน

การจัดองค์กร

การจัดองค์กร จุดมุ่งหมายของการจัดองค์กร คือ การให้ความพยายามทุกกรณีโดยการกำหนดงานและความสำคัญของอำนาจหน้าที่ การจัดการองค์กร หมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการกระทำ และผู้ที่จะทำรายการงาน มีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ของนักธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดีสามารถประสบความสำเร็จในการแข่งขัน และสามารถเอาชนะคู่แข่งได้ ธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดีสามารถจูงใจผู้บริหารและพนักงานให้มองเห็นความสำคัญของความสำเร็จขององค์กร

การกำหนดลักษณะเฉพาะของงาน โดยการแบ่งงานประกอบด้วยงานที่กำหนดออกมาเป็นแผนก การจัดการแผนก และการมอบอำนาจหน้าที่ การแยกงานออกเป็นงานย่อยตาม การพัฒนารายละเอียดของงาน คุณสมบัติของงาน เครื่องมือเหล่านี้มีความชัดเจนสำหรับผู้บริหาร และพนักงาน ซึ่งต้องการทราบถึงลักษณะของงาน

การกำหนดแผนกในโครงสร้างขององค์กร ขนาดของการควบคุม และสายการบังคับบัญชา การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ต้องการการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง เพราะตำแหน่งใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นหรือลดลงหรือรวมกัน โครงสร้างองค์กรจะต้องระบุถึงวิธีการใช้ทรัพยากรและวิธีการซึ่งวัตถุประสงค์ มีการกำหนดขึ้นในธุรกิจ การสนับสนุนทรัพยากรและการกำหนดวัตถุประสงค์ตามสภาพภูมิศาสตร์จะแตกต่างจาก โครงสร้างด้านผลิตภัณฑ์หรือลูกค้า รูปแบบทั่วไปของการจัดแผนกคือ ตามหน้าที่ ตามฝ่าย ตามหน่วยธุรกิจเชิงกลยุทธ์ และด้านเมทริกซ์

ความหมายของการจัดองค์กร

บรรยงค์ โตจิตดา (2545: 28) เป็นกระบวนการที่ทำให้มั่นใจได้ในการใช้ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรกายภาพที่อยู่ เมื่อปฏิบัติงานตามแผนแล้วทำให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร การจัดการกรจึงเกี่ยวกับการกำหนดและมอบกิจกรรมรวมถึงการจัดแบ่งงานให้เหมาะสมกับงานแต่ละประเภทและงานแต่ละอย่างให้ชัดเจนแน่นอนต่อบุคลากรที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ทำภาระงานนั้นๆ ได้สำเร็จอีกลักษณะหนึ่งของการจัดองค์กรคือการจัดหมวดหมู่หรือกิจกรรมเข้าหน่วยงานต่าง หรือในหน่วยงานย่อย ลงไปด้วยอย่างมีหลักการและเหตุผล

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545: 39) คือ กระบวนการที่กำหนดกฎ ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานขององค์กร ซึ่งรวมถึงวิธีการทำงานร่วมกับคนเป็นกลุ่ม

บรรยงค์ โตจิตดา (2545: 9) คือกระบวนการจัดการที่ดำเนินการเพื่อความสัมพันธขององค์กรประกอบต่างๆ ที่สามารถทำให้การดำเนินงานองค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

บรรยงค์ โตจิตดา (2545: 41) คือ การแบ่งโครงสร้างขององค์กรออกเป็นหน่วยย่อยๆ เช่น ฝ่ายแผนกงานเพื่อประโยชน์ในการแบ่งงานกันทำและการมอบหมายให้บุคคลปฏิบัติเพื่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้

เทพศักดิ์ บุญยรัตนพันธ์ (2547: 48) หมายถึงการกำหนดโครงสร้างหน้าที่เป็นทางการทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน โดยแสดงให้เห็นถึงแบบแผนความสัมพันธ์ของงานหน่วยงานบุคคล อำนาจหน้าที่สายการบังคับบัญชา การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เป็นกลไกในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายองค์กร

หลักการจัดองค์กร

บรรยงค์ โตจิตดา (2545: 23) หลักการจัดองค์กรจะต้องมีหลักพื้นฐาน 5 ประการ คือ 1) วัตถุประสงค์ กล่าวคือ การจัดการองค์กรจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรและเมื่อแบ่งออกไปแบ่งออกไปแล้ว องค์กรหรือหน่วยงานย่อยจะต้องปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น 2) ความชำนาญเฉพาะอย่าง กล่าวคือ การจัดองค์กรจะต้องคำนึงถึงความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของพนักงานด้วย เพราะเมื่อพนักงานได้ปฏิบัติงานตามความชำนาญแล้วสามารถปฏิบัติงานได้ดี 3) หลักการประสานงาน กล่าวคือการจัดองค์กรจะต้องคำนึงถึงการกำหนดอำนาจที่สอดคล้องกับการแบ่งงานด้วยโดยจะต้องมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ลงไปในทุกๆ ระดับขององค์กรหรือตามสายการบังคับบัญชา หลักการนี้เรียกว่า Scalar Principle หลักแห่งความลดหลั่นของอำนาจ 4)หลักของความรับผิดชอบแล้วก็ควรจะได้รับมอบหมายอำนาจให้เพียงพอด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์(2545: 39) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการจัดการองค์กรไว้ดังนี้คือ 1) หลักของสายการบังคับบัญชา ความชัดเจนของสายบังคับบัญชาจากตำแหน่งการจัดการในการจัดการองค์กรสำหรับทุกตำแหน่งของผู้ได้บังคับบัญชา ยังมีความชัดเจนเท่าใดจะมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจและทำให้เกิดประสิทธิผลในการติดต่อสื่อสารมากขึ้นเท่านั้น 2) หลักการมอบอำนาจหน้าที่โดยผลลัพธ์ที่คาดหวัง การมอบอำนาจหน้าที่สำหรับผู้บริหารทุกคนควรจะเพียงพอเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถใช้ความสามารถให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ 3) หลักของความสมบูรณ์ในความรับผิดชอบความรับผิดชอบของผู้ได้บังคับบัญชาสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกว่าในการทำงานจะพอเพียง ผู้ที่เกี่ยวข้องจะไม่สามารถผลัดภาระความรับผิดชอบในกิจกรรมองค์กรของผู้บังคับบัญชา 4) หลักของการเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบความในการทำงานไม่ควรมีมากกว่าอำนาจหน้าที่ 5) หลักของการมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว ความสมบูรณ์ของการรายงานความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกว่าเพียงคนเดียว ปัญหาของความขัดแย้งระหว่างคำสั่งและความรู้สึกของความรับผิดชอบส่วนตัวในผลลัพธ์ยังน้อยลงเท่านั้น 6) หลักของอำนาจหน้าที่การรักษาการมอบอำนาจที่ต้องการตัดสินใจภายใต้อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารแต่ละบุคคลที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมที่จะรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องเหนือกว่าในโครงสร้างองค์กร

บรรยงค์ โตจิตดา (2545: 55) กล่าวว่าหลักการจัดการที่ดีจะต้องประกอบดังต่อไปนี้ 1) หลักการสายบังคับบัญชาหรือสายของสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กรตามลำดับชั้น จากระดับสูงไประดับต่ำตลอดทั้งองค์กร เป็นลำดับที่กำหนดอำนาจหน้าที่จากระดับสูงสุดลงถึงต่ำสุดจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงสุดมาถึงพนักงานระดับต่ำสุด หลักการจัดสายบังคับบัญชาก็คือแต่ละสายต้องไม่ควรมีลำดับชั้นมากเกินไปเพื่อมิให้การรายงานจากล่างสู่เบื้องบนผ่านหลายชั้นจากเกิดไปซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการสื่อสารล่าช้าบิดเบือนและยากแก่การควบคุมด้วย 2)

หลักการติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการดำเนินงานที่จะส่งข่าวสารและความเข้าใจจากบุคคลบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งหรือจากหน่วยงานหนึ่งไปยังอีกหน่วยหนึ่ง เพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์การการติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญที่องค์กรต้องจัดให้มีอย่างสะดวกและดีพอเพื่อที่จะให้ทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างประสานกัน และปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ 3) หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา หมายถึง ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องมีผู้บังคับบัญชาโดยตรงเพียงคนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความสับสน 4) หลักขอบเขตของการควบคุมได้แก่ การที่ผู้บังคับบัญชาควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาจำนวนน้อยเท่าใด ถ้ามีผู้ใต้บังคับบัญชามากไปก็จะควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง ถ้าน้อยเกินไปจะไม่คุ้มค่าในการจัดองค์กรที่ดีต้องจัดช่วงของการควบคุมที่มีจำนวนเหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป 5) หลักการแบ่งงานกันทำเป็นวิธีการที่จะจัดแบ่งงานออกให้เหมาะสมเพื่อแบ่งกันทำ ซึ่งจำเป็นจะต้องแบ่งออกไปให้เหมาะสมที่จะมอบให้บุคคลปฏิบัติแต่หากแบ่งให้เป็นไปตามชำนาญเฉพาะอย่างได้ด้วย ก็จะช่วยให้สามารถมอบหมายให้ตรงกับความรู้ความสามารถและความชำนาญของบุคคลยิ่งขึ้น 6) หลักการแบ่งงานให้มีเจ้าหน้าที่เป็นสามฝ่าย คือ งานหลัก งานช่วยและงานเสริมให้เหมาะสม 7) หลักการประสานงานเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะทำให้งานแบ่งกันไปแล้วให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องและทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ 8) หลักการกำหนดหน้าที่และหลักการมอบอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมการจัดองค์กรต้องกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบไว้ให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรทั้งนี้รวมไปทั้งการกำหนดหน้าที่ของบุคคลหรือที่เรียกว่าใบแสดงหัวข้องาน (Job Description) ให้ความชัดเจนด้วยนอกจากนั้นจะต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบด้วย 9) หลักการมอบหมายงานและมอบอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม การจัดองค์กรที่ดีนั้นจะต้องมีการมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและนอกจากนั้นจะต้องมอบอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมด้วย

พินิจจรรย์ นามวัฒน์ (2546: 44) ได้กล่าวถึงหลักการจัดองค์กรที่ดีประกอบด้วย 1) หลักความชำนาญเฉพาะด้าน แสดงให้เห็นถึงขอบเขตของหน้าที่ครอบคลุมงานเฉพาะด้านจำนวนน้อยทำให้การปฏิบัติงานง่าย สะดวก ผู้ปฏิบัติงานสามารถเรียนรู้งานในหน้าที่ของตนได้เร็วขึ้นช่วยให้สามารถพัฒนาผู้ชำนาญการขึ้นได้ในการประกอบอาชีพทุกระดับ 2) หลักการมอบอำนาจหน้าที่ หมายถึง การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและมอบอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมโดยรวมขององค์กรซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงและมอบหมายไปยังระดับกลางลงไป 3) หลักสายบังคับบัญชา หมายถึงสายแห่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้มอบอำนาจหน้าที่ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่ากับผู้ได้รับมอบอำนาจหน้าที่อยู่ระดับรองลงมา

เสนห์ จูโยโด (2547: 59) กล่าวว่า การจัดโครงสร้างองค์กรมีหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการแบ่งหน่วยงานเป็นการรวมกลุ่มหรือกิจกรรมที่เหมือนกันไว้ในหมวดหมู่เดียวกันแล้วจัดเป็นแผนกหรือฝ่ายหรือส่วน แล้วมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละแผนกนั้นๆ การแบ่งงานสามารถจัดได้ในหลายรูปแบบ เช่น การจัดตามหน้าที่ การจัดตามผลิตภัณฑ์ การจัดตามลูกค้าและการจัดตามกระบวนการ 2) หลักการกำหนดอำนาจหน้าที่เป็นการกำหนดสิทธิในการตัดสินใจหรือการกระทำได้อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้จัดการในระดับต่างๆ 3) หลักกำหนดสายบังคับบัญชา เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน 4) หลักเอกภาพการบังคับบัญชา เป็นการกำหนดให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวหรือที่เรียกว่ามีนายเพียงคนเดียว เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน ยุ่งยากในการสั่งการ 5) หลักขอบข่ายการควบคุมเป็นการกำหนดจำนวนผู้ใต้บังคับบัญชา 1 คน ว่าควรจะเป็นเท่าไรซึ่งขอบข่ายการควบคุมจะมีทั้งแบบแคบและแบบกว้าง 6) หลังการรวบอำนาจและการกระจายอำนาจเป็นการกำหนดอำนาจตัดสินใจขององค์กรว่าจะเป็นอย่างไ

ดังนั้นการจัดองค์กร จึงหมายถึงการตัดสินใจเลือกวิธีในการจัดแบ่งโครงสร้างขององค์กรออกเป็นฝ่ายต่างๆ ตามกิจกรรมขององค์กรที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กร ในแต่ละฝ่ายมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของบุคลากรมีการประสานงานที่คล่องตัวและกำหนดสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน

ความหมายของการจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2543: 36) กล่าวถึงลักษณะของการจัดไว้ 3 ด้าน คือ 1) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน การจัดการหมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้ภายในองค์กร 2) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องการทำ การจัดการหมายถึงการจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน 3) ในด้านความรับผิดชอบ การจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จรูลงไปด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2546: 39) การจัดการเป็นหน้าที่อาจกำหนดขึ้นเป็นสากลได้ และการบริหารจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้บริหารต้องกระทำจากแนวคิดนี้เขาได้ศึกษาวิธีการทำงานและการวิเคราะห์ปัญหาของผู้บริหารระดับสูงในองค์กรต่าง ๆ โดยได้สรุปหลักการขึ้น 14 รายการเพื่อให้การจัดการประสบความสำเร็จดังนี้ 1) การแบ่งงาน โดยจัดงานที่ทำให้เป็นกิจกรรมย่อยๆ 2) การมอบอำนาจหน้าที่ควบคู่กับความรับผิดชอบให้ทุกคนที่ทำงานตามความจำเป็นหรือตามงานที่มอบหมาย 3) ระเบียบวินัย ผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องปฏิบัติงานตามก

เกณฑ์ต่างๆ ที่องค์กรกำหนดไว้ 4) เอกภาพในการบังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติทุกคนควรได้คำสั่งและรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชาเพียงผู้เดียว 5) กิจกรรมต่างๆ ที่มีจุดหมายเดียวกัน ควรจับกลุ่มเดียวกัน และอยู่ภายใต้แผนงานเดียวกัน 6) ต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน 7) จ่ายค่าตอบแทนที่ยุติธรรม ต้องขึ้นอยู่กับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงาน 8) การมอบอำนาจหน้าที่ จะต้องได้สัดส่วนกับความรับผิดชอบที่มอบหมายให้ 9) ควรมีสายบังคับบัญชาอย่างต่อเนื่องไปตามสายทางเดินของอำนาจการและเข้าใจในความสัมพันธ์ของงานกับงานอื่น 10) ต้องมีนิยามหน้าที่การงานแต่ละงานเพื่อให้ที่ทำงานนั้นเข้าใจในงานที่ทำและเข้าใจในความสัมพันธ์ของงานกับงานอื่น 11) การดำเนินงานตามกฎและของข้อตกลงอื่นๆ ที่มีอยู่จะต้องเป็นไปอย่างเสมอภาค 12) ทุกอย่างในองค์กรควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรักดีต่อองค์กรและมีความผูกพันต่อองค์กรในระยะยาว 13) ทุกคนในองค์กรควรได้รับการส่งเสริมให้ทำการตัดสินใจได้อย่างอิสระภายใต้ขอบเขตแห่งอำนาจที่ได้รับและตามหน้าที่งานที่ระบุไว้ 14) ทุกคนในองค์กรควรได้รับส่งเสริมได้กำหนดประโยชน์ส่วนตนให้สอดคล้องกับประโยชน์ขององค์กรซึ่งเป็นวิธีการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการทำงานได้

จากความหมายต่างๆ ข้างต้น การจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกันซึ่งผู้บริหารเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กรประเด็นสำคัญของการบริการจัดการ(Management) มีดังนี้

1. การจัดการสามารถประยุกต์ให้กับองค์กรใดองค์กรหนึ่ง
 2. เป้าหมายของผู้บริหารทุกคนคือ การสร้างกำไร
 3. การจัดการเกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิตโดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพวิธีการใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุด และประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายคือประโยชน์สูงสุด
 4. การจัดการสามารถนำมาเสนอใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์กร
- อัมพน ห่อนาค (2541: 47) ได้กล่าวถึงแนวคิดและความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดการธุรกิจที่สำคัญหลายประการกล่าวคือ กิจกรรมทางธุรกิจ(Business activities) เป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนผู้บริหารธุรกิจจะต้องดูแลและประสานให้ดำเนินไปด้วยดีและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจมากที่สุดซึ่งกิจกรรมทางธุรกิจแบ่งได้ดังนี้

การจัดการด้านผลิต

กิจกรรมด้านผลิต คือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดสินค้าหรือบริการเป็นกิจกรรมที่รวมถึง การเลือกสถานที่ทำการผลิต การเลือกทำเลที่ตั้งโรงงาน การคิดเครื่องจักรการจัดซื้อวัตถุดิบ การดำเนินการผลิตการเก็บรักษา เพื่อให้ได้ผลผลิตและสินค้าที่มีคุณภาพดีรวมทั้งมีต้นทุนการผลิตที่เหมาะสม

ความหมายของการผลิต

พิชิต สุขเจริญพงษ์ (2548: 27) ได้ให้ความหมายของการผลิตว่าหมายถึง กระบวนการแปรรูปทรัพยากรต่างๆ เช่น ที่ดิน แรงงาน วัตถุดิบ เงินทุน ให้เป็นสินค้าและบริการ การวางแผนเพื่อการผลิตประกอบด้วย การวางแผนผลิตภัณฑ์ การวางแผนเลือกทำเลที่ตั้ง การวางแผนกำหนดการผลิต การวางแผนการจัดซื้อและการบริการสินค้าคงเหลือ

พลสุข สังข์รุ่ง (2544: 36) ได้ให้ความหมายของการผลิตว่าเป็นกระบวนการในการผลิตสิ่งของชนิดใดชนิดหนึ่ง โดยมีการใช้ปัจจัยการผลิต (Input) ผ่านกระบวนการผลิต (Process) เพื่อเป็นสินค้า (Output) ที่ออกสู่ตลาด

พิชิต สุขเจริญพงษ์ (2548: 30) ได้แบ่งองค์ประกอบของการจัดการการผลิตไว้ 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) หน้าที่ของหน่วยผลิตและการวางแผนเพื่อการผลิต 2) กระบวนการผลิตและการวางแผน 3) การควบคุมคุณภาพสินค้าและ 4) การเพิ่มประสิทธิภาพผลิต

ดังนั้นในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาขอให้ความหมายของการจัดการด้านการผลิตว่าหมายถึงกระบวนการในการวางแผนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าด้านปริมาณและรูปแบบการผลิต ผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ วิธีการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบมีการพัฒนาหรือปรับปรุงหีบห่อบรรจุภัณฑ์ และสต็อกสินค้า

การจัดการด้านการตลาด

กิจกรรมด้านการตลาดคือ กิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้สินค้าหรือบริการที่ผลิตเสร็จแล้วเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคในทางการตลาดเป็นหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับส่วน ประสมทางการตลาดคือจัดการเกี่ยวกับผลิตและผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาการจัดจำหน่ายและการ ส่งเสริมการตลาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริโภคได้รับความพอใจสูงสุดและธุรกิจจะได้รับกำไร เป็นผลตอบแทน

ความหมายของการตลาด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545: 22) ได้ให้ความหมายของการตลาดว่าหมายถึง กระบวนการในวางแผนและการบริหารแนวความคิด การตั้งราคา การส่งเสริมการตลาดและการจัดจำหน่าย ความคิดสินค้าและบริหารเพื่อสร้างให้เกิดการสร้างแลกเปลี่ยนโดยสารถาวรรูปประสงค์ การและสนองความพึงพอใจของบุคคลซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การควบคุมแสดงให้เห็นเครื่องมือการตลาดที่สำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) การจัดจำหน่าย และ 4) การส่งเสริมการตลาด

การจัดการด้านการตลาดขอให้ความหมายว่าหมายถึง วิธีการในการหาตลาด จำหน่ายผลิตภัณฑ์ การจัดส่งผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขายการให้บริการพิเศษแก่ลูกค้า

การจัดการด้านการเงิน

กิจกรรมด้านธุรกิจจะเริ่มต้นและเนินการไปได้อย่างราบรื่นหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารด้านการเงินทั้งนี้เพราะในการประกอบธุรกิจมีการที่เกี่ยวกับรายได้รายจ่ายตลอดเวลาหากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ในด้านการจัดกิจกรรมด้านการเงินให้ความสัมพันธ์สอดคล้องกันแล้วทำให้เกิดปัญหาตามมาอันอาจเป็นผลเสียหายใหญ่หลวงแก่กิจการได้ กิจกรรมด้านการเงินได้แก่การจัดหาเงินทุนการเก็บรักษาเงินและการใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ธุรกิจมีเงินทุนหมุนเวียนที่เหมาะสมและให้เกิดประโยชน์กิจการมากที่สุด

ความหมายของการเงิน

ธงชัย สันติวงษ์ (2543: 13) ได้กล่าวว่า การจัดการด้านการเงินเป็นการคาดการณ์เกี่ยวกับความต้องการเงินทุนในลักษณะของขนาดและระยะเวลาของเงินทุนที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน การจัดหาเงินทุน ตลอดจนจัดสรรเงินทุนเหล่านั้นไปในสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผนการเงินจะมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การจัดเงินทุนมาใช้ในการจัดการ สามารถทำให้เกิดความคล่องตัวทางธุรกิจ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ธุรกิจปฏิบัติงานไปด้วยความก้าวหน้าขณะเดียวกันก็ทำกำไรให้แก่ธุรกิจเป็นตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อม เงินทุนอาจได้มาจากส่วนตัวของผู้ประกอบธุรกิจหรือเงิน

2. การจัดสรรเงินทุนว่าจะจะนำไปลงทุนในสินทรัพย์ใด เป็นสัดส่วนเท่าใดจึงจะเหมาะสมและธุรกิจเป็นที่สนใจมากกว่ากัน โดยต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ การตลาด และการแข่งขันทางผลิต การจำหน่าย

3. ระบบการบริหารการเงินที่เกิดจากบริหารธุรกิจ ซึ่งจะต้องจัดกระบวนการให้รัดกุม มีการควบคุมค่าใช้จ่ายเริ่มต้นตั้งวัตถุดิบ กระบวนการผลิตค่าจ้าง ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เพื่อให้หาข้อมูลทั้งหมดได้อย่างถูกต้อง

การจัดการด้านการเงิน จึงหมายถึง กระบวนการจัดแหล่งทุนสนับสนุนจากภายในหรือภายนอกองค์กร วัสดุอุปกรณ์ การควบคุมการเงิน การจัดทำบัญชี การตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย และการควบคุมความเสี่ยง

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้

นักจิตวิทยามีทัศนะเรื่องการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ (สัจจ อุทรานันท์, 2532: 56) คือ

1. กลุ่มทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theories) หรือ กลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorism)

2. กลุ่มทฤษฎีปัญญา (Cognitive Theories)

ในแต่ละกลุ่มมีทฤษฎีการเรียนรู้หลายทฤษฎี สำหรับทฤษฎีที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ และสามารถนำหลักการแนวความคิดมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารการพัฒนาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

บุคคลจะเกิดเรียนรู้ โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (observational learning) ใน 2 ลักษณะคือ

1. การเลียนแบบพฤติกรรม (imitation) คือ บุคคลมีการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ โดยการสังเกตพฤติกรรมผู้อื่นแล้วกระทำตาม

2. การเรียนรู้ผลพฤติกรรม (vicarious learning) คือ บุคคลเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น และเข้าใจในผลที่บุคคลนั้นได้รับจากพฤติกรรมของเขา

นอกจากนี้ Bandura อธิบายว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นจะเกิดขึ้นได้ดีก็มียอดประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. ความสนใจ (attention) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ผู้เรียนต้องมีความสนใจ สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ (model) เสียก่อน
2. ความใส่ใจในการสังเกตจดจำ (retention) การเลียนแบบพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนสามารถสังเกตจดจำรายละเอียดพฤติกรรมของตัวแบบได้
3. ผลของการฝึกหัด (production) เมื่อผู้เรียนจดจำพฤติกรรมได้ ก็จะมีการฝึกหัดทำงานกว่าจะได้ดีเหมือนตัวแบบ ในระหว่างการฝึกหัดผู้เรียนควรได้รับทราบผลของการกระทำและมีการทำให้กำลังใจจนกว่าเขาจะทำได้
4. การจูงใจ (motivation) เพื่อให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะมีพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ จึงต้องมีการเสริมแรงเช่น การชมเชยผู้เรียน เพื่อยูงใจให้เขาทำดียิ่งขึ้น และเป็นการจูงใจผู้อื่นให้ตั้งใจเรียนมากขึ้นด้วย

สาเหตุและระดับของการเรียนรู้

การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากสาเหตุที่สำคัญสรุปได้ 6 ประการ (สนทนา พลศรี, 2550: 25) ได้แก่

1. คุณภาพของสมองของมนุษย์ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความจำ และความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และมีความสามารถเรียนรู้ตั้งแต่เกิด จึงทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และตลอดเวลา
2. คุณภาพของอวัยวะในการเรียนรู้ อวัยวะที่สำคัญได้แก่ระบบประสาทสัมผัสและอวัยวะสัมผัสที่รับรู้ความรู้สึก และแปลความหมายจากสมอง คือ หู ตา จมูก ลิ้น ร่ากาย และจิตใจ ทำให้มนุษย์มีกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย
3. แรงจูงใจของมนุษย์มีความต้องการทางกายและจิตใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชีวิต และความเป็นอยู่ และตนเองและสังคมให้ดีขึ้น เมื่อมีสมอง และอวัยวะในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแล้วจึงทำให้เกิดการผลักดันให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย
4. ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเป็นสาเหตุหนึ่งที่มนุษย์เกิดการเรียนรู้หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้

5. สิ่งแวดล้อมทางสังคม มนุษย์มีลักษณะเป็นสัตว์สังคมที่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น อยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดการเรียนรู้จากบุคคล กลุ่มคน สื่อสารมวลชนและการสื่อสารประเภทอื่นๆ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง

6. การจัดการเรียนการสอน เป็นการเรียนรู้ที่จัดขึ้น โดยบุคคล และองค์กรที่รับผิดชอบ เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยมีรูปแบบวิธีการ ผู้รับผิดชอบ หลักสูตร เนื้อหาสาระ การวัดผลและประเมินผลที่แน่นอนซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของมนุษย์ในปัจจุบัน

ความหมายของการเรียนรู้

ประเวศ วะสี (2546: 32) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้คือเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สมองคิด เพื่อความอยู่รอดในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและของโลก โดยผ่านสถาบันการศึกษา และการต่อสู้กับวิกฤติการอยู่ร่วมกันทั้งด้านจิตใจและวัฒนธรรม มนุษย์ได้สร้าง “วิถีคิด” เพื่อการเรียนรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอตามกาลเวลา และพัฒนาไปสู่การเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ และธรรมชาติ เป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ คือ ความเป็นสุขของชุมชนที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เป็นชุมชนที่สามารถดูแลกันได้ พัฒนาอย่างบูรณาการ และสมดุลในเรื่องต่างๆ

ขั้นตอนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นเป็นกระบวนการจากการสังสมและประมวลพัฒนา ข้อมูลหรือชุดประสบการณ์ขึ้นเป็นการเรียนรู้ ในการสร้างสรรค์ใหม่ โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ไว้ 3 ขั้นตอน (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2549: 58) คือ

1. การรับรู้ (reception) เป็นขั้นตอนพื้นฐาน ที่บุคคลรับเอาข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่างๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายซึ่งตนเองพบผ่านประสาทสัมผัสเข้ามาสังสมไว้ เป็นประสบการณ์ของตนเอง

2. การเข้าใจ (comprehension) เป็นการทำที่บุคคลสามารถมองเห็นความหมายและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของข้อมูลหรือความรู้ต่างๆ ที่ตนเองรับรู้หรือมีประสบการณ์มาในระดับที่สามารถอธิบายเชิงเห็นผลได้

3. การปรับเปลี่ยน (transformation) เป็นระดับของการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงวิถีคิด (conceptualization) การเปลี่ยนแปลงระบบ

คุณค่า (values) และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (behavior) ในสิ่งที่รับรู้และมีความเข้าใจแล้วเป็นอย่างดี

สนธยา พลศรี (2550: 58) ได้สรุปขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ได้ 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การจูงใจด้วยสิ่งเร้า (stimulus) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นเร้าเร้าใจให้รับการสัมผัส (sensation) ทำให้เกิดความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดหมาย เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนกำหนดได้ว่า ผลของการเรียนรู้ในขั้นสุดท้ายของตนคืออะไร มีขอบเขตเพียงใด ซึ่งจะมีผลอย่างสำคัญต่อเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้ และระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การรับรู้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแปลความหมาย และการรับรู้ในสิ่งที่เรียนผ่านประสาทสัมผัสด้วยการพยายามทำความเข้าใจ การให้กระบวนการความคิด การจัดระบบความคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนรู้มาแล้ว มีความสามารถทางสมอง และมีสถานการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การทดลองนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ทดลองหรือการกระทำซ้ำๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่รับรู้ในขั้นตอนที่ 3 ว่าสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมหรือไม่

ขั้นที่ 5 การเกิดความคิดรวบยอด (conception) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำผลจากการทดลองในขั้นตอนที่ 4 มาประเมินเปรียบเทียบ สิ่งใดที่แก้ปัญหาได้ดีที่สุด ทำให้บรรลุจุดหมายได้มากที่สุดก็จะยอมรับมาใช้ สิ่งใดที่ยังไม่เหมาะสมก็นำไปปรับปรุงแก้ไข สิ่งใดที่เห็นว่าไม่เหมาะสมก็จะล้มเลิกไปนำใช้อีก

ขั้นที่ 6 การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนสรุปว่าเป็นสิ่งที่เรียนรู้นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และนำไปใช้จริงในชีวิต ซึ่งเป็นการบรรลุจุดหมาย และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการทำงานของสมองในการรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ และเป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามสร้างความหมายของสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่ตนได้รับเพื่อให้เกิดความเข้าใจในประสบการณ์นั้น ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นนำความรู้ไปใช้ได้ การเรียนรู้จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา หรือกระบวนการทางสมอง ซึ่งบุคคลใช้ในการสร้างความเข้าใจหรือการสร้างความหมายของสิ่งต่างๆ ให้กับตนเอง
2. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะคนหรือเป็นประสบการณ์ส่วนตัว ที่ไม่มีผู้ใดเรียนรู้หรือทำแทนกันได้
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ และขยายขอบเขตของความรู้ด้วย
4. กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากการคิด และการกระทำ การปฏิบัติ การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ต่างๆ
5. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัว สนุก และทำให้ผู้เรียนรู้สึกผูกพัน และเกิดความใฝ่รู้
6. การเรียนรู้อาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถเอื้ออำนวยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่ดีได้
7. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา ทั้งในโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน
8. การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การเรียนรู้จะส่งผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้สึก ความคิดและการกระทำ เพื่อดำรงชีวิตอย่างปกติสุขและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
9. การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต บุคคลต้องเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อการพัฒนาชีวิตจิตใจของตนเอง การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน ช่วยให้บุคคล และสังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ จะเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการจากการสังสมชุดประสบการณ์แล้วสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ คือ จูงใจด้วยสิ่งเร้า กำหนดจุดมุ่งหมาย การรับรู้ ความเข้าใจ ทดลองนำไปใช้ สรุปบทเรียน และการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญต่อการวางแผน และการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิจัย

กระบวนการเรียนรู้

การพัฒนาวิธีคิดไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในเชิงสังเคราะห์ และยกระดับไปสู่ชุดความรู้ ที่จะช่วยให้บุคคล และองค์กรให้เห็นภาพรวมของการเรียนรู้และค้นหาวิธีการใหม่กว่าอยู่เสมอ ผลลัพธ์ของการใช้ความรู้ ประสบการณ์ และวิธีคิดดีๆ ก็คือ การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ (Innovation) กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากความรู้ สู่การรู้อย่างเข้าใจ จากสภาพมีปัญหไปสู่สถานะไร้ปัญหาหรือจากทุกข์ไปสู่สุข (พระมหาสุทิตย์ อาภาโร (อบอูน), 2548: 23)

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2543: 57) ได้กำหนดลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นกระบวนการกลุ่ม (group process) โดยคนในชุมชนแต่ละคนได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน
2. เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (active learning) เป็นการแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหในชุมชน การเรียนรู้จึงมีการเกิดขึ้นเป็นพลวัต เกิดจากการร่วมกัน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาล้วนนำไป ปฏิบัติจริงแล้วนำเสนอเพื่อทบทวนหาวิธีการที่เหมาะสมหรือดีที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาดต่อไป
3. เป็นการเรียนรู้ปัญหาในชีวิตจริง (problem oriented) เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจริง เมื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกันในชุมชนแล้วจะทำแล้วจะทำให้เพิ่มความมั่นใจในศักยภาพของ คนในชุมชนเพราะคนในชุมชนจะเป็นผู้รู้ปัญหาเป็นอย่างดี และมีประสบการณ์จากปัญหาในชีวิตจริงเป็นการเรียนรู้ที่ใกล้ชิดอยู่แล้ว จึงเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ
4. เป็นการเรียนรู้และทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่าย โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ของคนเป็นแนวราบมากกว่าเป็นแนวดิ่ง เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรหรือ ชุมชนต่อชุมชนที่มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และติดต่อสื่อสารถึงกันเป็นระยะ

จะเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเกิดผลของการรู้ คือ เกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเกิดผลของการรู้ คือ เกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระต่างๆ รวมถึง การพัฒนาวิธีคิดไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในเชิงสังเคราะห์ และยกระดับไปสู่ชุดความรู้ ที่จะช่วยให้บุคคลและองค์กรให้เห็นภาพรวมของการเรียนรู้และค้นหาวิธีการใหม่กว่าอยู่เสมอ

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มเยาวชนเกษตรกร

ประวัติการดำเนินงานกลุ่มเยาวชนเกษตรกร

การริเริ่มการพัฒนาเยาวชนเกษตรกรไทยได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2495 โดย Dr. Frank Dickinson ผู้เชี่ยวชาญองค์การอาหารและเกษตรกรรมแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) ได้เสนอโครงการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกนิคมสร้างตนเองบางปะกง ต่อองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ โดยให้มีการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติสำหรับเกษตรกร ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวและเกษตรกรวัยรุ่น

ต่อมาในปี พ.ศ.2546 มีการตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูเกษตรกรในนิคมสร้างตนเองบางปะกงประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ สำนักจัดการความมั่นคงร่วมกันของสหรัฐอเมริกา (United States Operations Mission, USOM) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, UNESCO) ดำเนินโครงการทดลองส่งเสริมการปลูกพืช ทำสวนครัว และเลี้ยงสัตว์แก่เยาวชนที่โรงเรียนพรหมานุเคราะห์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นครั้งแรก วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 คณะกรรมการฯ ได้ร่วมวางแผนการจัดตั้ง 4-H Club ขึ้นในประเทศไทย โดยนำรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้จัดตั้งที่อำเภอบางปะกง อำเภอบางคล้า และอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2496 นายอินทรี จันทรสถิตย์ อธิบดีกรมกสิกรรม ได้นำเสนอรายงานผลการดำเนินงานต่อที่ประชุมของคณะกรรมการฯ ที่ประชุมได้พิจารณาเห็นว่าการดำเนินงานของ 4-H Club ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเกษตร จึงมีมติมอบให้กองส่งเสริมและเผยแพร่มกสิกรรม กระทรวงเกษตร เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการส่งเสริมและจัดตั้งหน่วย และเปลี่ยนชื่อจาก 4-H Club เป็น “หน่วยยุวกสิกร”

กรมกสิกรรมได้มอบให้ นายทำนอง สิงคาลวิณิช หัวหน้ากองส่งเสริมและเผยแพร่ในขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบร่างระเบียบและข้อบังคับ แนวทางการดำเนินงาน และออกแบบเครื่องหมายยุวกสิกรเสนอให้ที่ประชุมพิจารณา และได้รับความเห็นชอบให้ถือปฏิบัติเรื่อยมา ในปีแรกได้มีการส่งเสริมจัดตั้งหน่วยยุวกสิกรขึ้น จำนวน 4 หน่วย ที่อำเภอบางปะกง อำเภอบางคล้า และอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี หลังจากนั้นการส่งเสริมจัดตั้งหน่วยยุวกสิกรได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ

ต่อมาในปี พ.ศ.2510 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นใน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ งานส่งเสริมและจัดตั้งหน่วยยุวกสิกรได้โอนมาเป็นการกิจของกอง พัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และในปี พ.ศ.2514 จึงได้มีการพิจารณาเปลี่ยน ชื่อจาก “หน่วยกสิกร” เป็น “หน่วยยุวเกษตรกร” และในปี พ.ศ.2518 ได้เปลี่ยนเป็น “กลุ่มยุว เกษตรกร เพื่อให้สอดคล้องกับงานของกรมส่งเสริมการเกษตร”

การดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกร

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมได้รับการยอมรับจากนานาประเทศว่า เป็น แหล่งผลิตอาหารที่สำคัญเลี้ยงประชากรโลกมาหลายทศวรรษ ประชากรของประเทศร้อยละ 35 ประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศใน สถานการณ์ปัจจุบัน พื้นที่การเกษตรมีแนวทางโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง สภาพแวดล้อมทาง การเกษตรที่เปลี่ยนแปลง มีการอพยพแรงงานไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ส่งผลให้ แรงงานภาคเกษตรลดลง ครอบครัวเกษตรกรซึ่งเปรียบเสมือนหน่วยย่อยในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานทำให้สังคมเกษตรเป็นสังคมของผู้สูงอายุ เยาวชนในภาคเกษตรกรรมที่เคยเป็นแรงงานที่สำคัญในครอบครัวได้หัวไปสู่อะชีพอื่น วัตถุนิยมได้ เข้ามามีบทบาททำให้ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป บิดามารดาไม่สนับสนุนให้บุตรหลานประกอบอาชีพ การเกษตร ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้ผู้สืบทอดอาชีพการเกษตรลดน้อยลง

เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลง เปิดกว้างทาง ความคิดและการรับเทคโนโลยีหรือการปฏิบัติใหม่ๆ จึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและมีพลัง เป็น ความหวังและเป็นอนาคตของประเทศไทย หากได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เหมาะสมให้มีความรู้ ทักษะความสามารถและปลูกฝังให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเกษตรก็จะสามารถเป็นผู้นำความก้าวหน้า และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยต่อไปได้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้ดำเนินการพัฒนา เด็กและเยาวชน โดยดำเนินการส่งเสริมพัฒนาญวเกษตรกรมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2510 ด้วย การส่งเสริมการรวมตัวกันของเด็กและเยาวชน จัดตั้งเป็น “กลุ่มยุวเกษตรกร” เพื่อพัฒนาความรู้และ ทักษะอาชีพการเกษตร ทักษะการดำเนินชีวิตในสังคม โดยเน้นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์และ การปฏิบัติจริง (Learning by doing) ให้ยุวเกษตรกรมีความสามารถ และมีความพร้อมในการสืบ ทอดอาชีพการเกษตรและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการเกษตร ขอมรับในคุณค่าความสำคัญของการเกษตรต่อการดำรงชีวิตมนุษย์และวัฒนธรรมที่สืบทอดในสังคม
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านเทคโนโลยีการเกษตร วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
3. เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนโดยใช้กระบวนการ “กลุ่มยุวเกษตรกร” ในการพัฒนาภาวะผู้นำ การอยู่ร่วมกันในสังคม การบริหารจัดการ และการพัฒนาอาชีพเพื่อตนเอง ครอบครัว สังคม และชุมชน

เป้าหมายการดำเนินงาน

เด็กและเยาวชนรวมตัวจัดตั้งเป็น “กลุ่มยุวเกษตรกร” สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการเกษตร มีความรู้ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีสภาวะผู้นำ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง มีทักษะอาชีพการเกษตรและทักษะการดำเนินชีวิต และเป็นพลเมืองดี แนวทางการส่งเสริมและพัฒนายุวเกษตรกร

การพัฒนายุวเกษตรกรและกลุ่มยุวเกษตรกรในปัจจุบันมียุทธศาสตร์กำหนดไว้เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนายุวเกษตรกรและกลุ่มยุวเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร เน้นให้เจ้าหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ปรับกิจกรรมยุวเกษตรกรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นทิศทางการพัฒนาด้านกิจกรรมของกลุ่มยุวเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มยุวเกษตรกรเข้มแข็ง ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายยุวเกษตรกรทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการสร้างและพัฒนายุวเกษตรกรไปสู่การเป็นมืออาชีพทางด้านการเกษตร ซึ่งในปัจจุบันมีผู้นำด้านการเกษตรที่เป็นเครือข่ายซึ่งเกิดจากการพัฒนายุวเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จัดตั้งเป็น “สมาคมกลั่นลูกใหม่ไทย” “ชมรมผู้นำการฝึกงานการเกษตรจากประเทศญี่ปุ่น” โดยเป็นเครือข่ายที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์องค์ความรู้ให้กับกลุ่มยุวเกษตรกรได้ทั่วประเทศ

การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มยูวเกษตรกร

การจัดตั้งกลุ่มยูวเกษตรกรอาจริเริ่มโดยบุคคลผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรก็ได้ ซึ่งการส่งเสริมการจัดตั้งอาจจะดำเนินการ ได้ตามแนวทางดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการ

1. สำรวจจำนวนเยาวชนชาย-หญิง อายุระหว่าง 10 ถึง 25 ปี ในท้องถิ่นนั้น เพื่อทราบจำนวนเยาวชนที่อยู่ในข่ายรับเข้าเป็นสมาชิก ตลอดจนสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่นที่จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มยูวเกษตรกร
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน และประโยชน์ที่จะได้รับให้แก่ผู้สนใจจะสมัครเป็นสมาชิก ผู้ปกครอง ผู้นำในท้องถิ่น และผู้อื่นให้เข้าใจ เพื่อจะได้ช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงาน
3. พิจารณหาบุคคลในท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นที่เป็นที่ปรึกษายูวเกษตรกรประจำท้องถิ่นเพื่อเสนอให้ที่ประชุมตามข้อ 2 พิจารณา
4. เตรียมเอกสารและแบบพิมพ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ ใบสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร สมุดบันทึกการปฏิบัติงานและกิจกรรมของยูวเกษตรกร
5. กำหนด วัน เวลา สถานที่ เพื่อนัดประชุมครั้งแรกให้ผู้เกี่ยวข้อง ผู้สนใจทราบ และให้ไปร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน

ขั้นประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง

1. ประชุมเยาวชนชาย-หญิง ผู้ปกครอง และบุคคลอื่น ที่สนใจตามที่ได้นำดำเนินการไว้ในขั้นเตรียมการ
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์วิธีดำเนินงานกลุ่มยูวเกษตรกร ประโยชน์ที่จะได้รับ คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นสมาชิก งานและกิจกรรมของสมาชิก ให้เข้าใจอย่างละเอียด เน้นและทำความเข้าใจว่าการทำงานของสมาชิกเป็นวัตถุประสงค์ของงานกลุ่มยูวเกษตรกร
3. เสนอบุคคลที่เห็นสมควรเป็นที่ปรึกษายูวเกษตรกรประจำกลุ่มให้ที่ประชุมพิจารณาคัดเลือก
4. แจกใบสมัครแก่ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิก ชี้แจงวิธีการกรอกใบสมัคร เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นสมาชิกนำกลับไปกรอกที่บ้านพร้อมขอความเห็นชอบจากผู้ปกครองและนำไปส่งให้กับที่ปรึกษาตามกำหนดเวลาในการประชุมครั้งต่อไป
5. นัดประชุมครั้งต่อไป

ขั้นตอนการจัดการประชุมเพื่อจัดตั้งกลุ่ม

การจัดประชุมประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มยุทธกร การประชุมครั้งนี้จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเข้าประชุมด้วย การประชุมครั้งนี้ผู้เข้าประชุม คือ เยาวชนที่ส่งใบสมัครเข้าเป็นสมาชิก ที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นที่สนใจ ซึ่งต้องดำเนินการประชุมตามแนวทางต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ชี้แจงวิธีดำเนินงาน บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก ที่ปรึกษา คณะกรรมการ สภายุทธกร วิธีดำเนินการประชุม และวิธีเลือกตั้งคณะกรรมการสภายุทธกร
2. ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรมต่างๆ ที่สมาชิกจะเลือกทำตามความสมัครใจ และสมุดบันทึกที่สมาชิกจำเป็นต้องใช้
3. ตั้งชื่อกลุ่มยุทธกรตามความเห็นชอบของที่ประชุม
4. เลือกตั้งคณะกรรมการสภายุทธกรของกลุ่ม
5. กำหนด วัน เวลา และสถานที่ประชุมครั้งต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการประชุมประจำเดือนครั้งแรกของกลุ่มยุทธกร
6. ให้เจ้าหน้าที่ร่วมกับที่ปรึกษายุทธกร จัดทำรายงานการจัดตั้งกลุ่มตามแบบฟอร์ม ส่งสำนักงานเกษตรอำเภอและเก็บสำเนาไว้ที่กลุ่ม
7. สำนักงานเกษตรอำเภอส่งรายงานการจัดตั้งกลุ่มให้จังหวัด เพื่อขออนุมัติจัดตั้งเป็นกลุ่มยุทธกรของจังหวัด
8. จังหวัดโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดแจ้งการอนุมัติจัดตั้งกลุ่มยุทธกรให้อำเภอทราบ และสรุปรายละเอียดตามแบบรายงานส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร พร้อมส่งสำเนาให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตทราบ

บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

การดำเนินงานของกลุ่มยุทธกรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ จะต้องยึดหลักของกระบวนการวางแผนงาน บทบาทและหน้าที่ต่อการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มยุทธกร โดยเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความจำเป็นและความเป็นไปได้ที่จะจัดตั้งกลุ่มยุทธกร
2. กำหนดแนวทางและเป้าหมายจำนวนกลุ่มที่จะดำเนินการจัดตั้ง
3. กระตุ้นบุคคลเป้าหมายให้เห็นความจำเป็นและเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม

4. ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มยุทธกร
5. ศึกษาปัญหาและความต้องการของกลุ่มยุทธกรที่อยู่ในความรับผิดชอบ
6. กำหนดแนวทางและเป้าหมายการส่งเสริมกลุ่มยุทธกรทั้งด้านวิชาการ ด้านเศรษฐกิจและสังคม
7. จัดทำทะเบียนและรายงานการจัดตั้งกลุ่ม ตลอดจนความเคลื่อนไหวและความสำเร็จของการดำเนินงานกลุ่มยุทธกร
8. บริการความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มและวิชาการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
9. จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มยุทธกร
10. เยี่ยมเยือน ติดตาม และนิเทศงานกลุ่มยุทธกร
11. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานกลุ่มยุทธกร
12. ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มยุทธกร
13. รวบรวมและจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะเอกสาร วัสดุ และอุปกรณ์การเกษตรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มยุทธกร
14. ให้คำแนะนำการฝึกปฏิบัติงานและการทำกิจกรรมของกลุ่มยุทธกร
15. ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานกลุ่มยุทธกร
16. จัดทำระบบการเก็บข้อมูลและการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ทางการเกษตรและการตลาด สนับสนุนงานยุทธกร
17. ประสานงานและกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นสถาบันยุทธกรให้เอื้ออำนวยสนับสนุนซึ่งกันและกัน

บทบาทและหน้าที่ต่อการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มยุทธกรของเจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ อาจมีรายละเอียดหรือความเข้มข้นเน้นหนักที่แตกต่างกัน และมีความเป็นไปได้ที่จะมีบทบาทและหน้าที่อื่นๆ อีกที่อยู่นอกเหนือแนวทางที่ได้เสนอไว้แล้วข้างต้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความจำเป็น หรือสภาพท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่ ณ ขณะนั้น ซึ่งเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ สภาพท้องถิ่น ประเพณี และวัฒนธรรม โดยยังคงหลักการในการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่มยุทธกรไว้เช่นเดิม

ความหมายและสัญลักษณ์ของยูวเกศตรกร

ยูวเกศตรกร คือ “เด็กและเยาวชน ที่มีอายุระหว่าง 10 ถึง 25 ปี มีความสนใจด้านการเกษตรสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มยูวเกศตรกร เพื่อพัฒนาความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตร การเสริมสร้างทักษะอาชีพและทักษะการดำเนินชีวิต”

ความหมายของกลุ่มยูวเกศตรกร

กลุ่มยูวเกศตรกร หมายถึง กลุ่มเด็กและเยาวชน ที่มีอายุระหว่าง 10 ถึง 25 ปี มีความสนใจด้านการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งเป็น “กลุ่มยูวเกศตรกร” เพื่อพัฒนาความรู้ประสบการณ์ด้านการเกษตร การเสริมสร้างทักษะอาชีพและทักษะการดำรงชีวิต

ประเภทของกลุ่มยูวเกศตรกร

ในปัจจุบันกลุ่มยูวเกศตรกรแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1.กลุ่มยูวเกศตรกรในโรงเรียน เป็นกลุ่มยูวเกศตรกรที่สมาชิกทั้งหมดเป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ กลุ่มยูวเกศตรกรประเภทนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในโรงเรียน
- 2.กลุ่มยูวเกศตรกรนอกโรงเรียน เป็นกลุ่มยูวเกศตรกรที่สมาชิกทั้งหมดพ้นจากการเป็นนักเรียนแล้ว
- 3.กลุ่มยูวเกศตรกรแบบผสม เป็นกลุ่มยูวเกศตรกรที่ประกอบด้วยสมาชิกทั้งที่เป็นนักเรียนและที่พ้นจากการเป็นนักเรียนแล้ว

สัญลักษณ์และเครื่องหมายยูวเกศตรกร

งานยูวเกศตรกรเป็นงานสากล ปัจจุบันมีประเทศต่างๆ ดำเนินงานเกี่ยวกับยูวเกศตรมากกว่า 80ประเทศทั่วโลก ในแต่ละประเทศใช้เครื่องหมายแตกต่างกันไป สำหรับเครื่องหมายของยูวเกศตรกรไทยเป็นใบโคลเวอร์สี่แฉก ซึ่งเป็นพืชตระกูลถั่วชนิดหนึ่ง มี 4 แฉก (ตามธรรมชาติจะพบเพียง 3 แฉก โอกาสที่จะพบ 4 แฉกมีน้อยมาก หากได้พบว่าโชคดี) ในแต่ละแฉกบรรจุตัวอักษร

อักษร “ก” ในเครื่องหมายนี้เป็นคำย่อของคำ 4 คำ คือ

ก ตัวแรก	หมายถึง	“เศศ”	คือ “การฝึกสมอง”
ก ตัวที่สอง	หมายถึง	“กมล”	คือ “การฝึกใจ”
ก ตัวที่สาม	หมายถึง	“กร”	คือ “การฝึกใช้มือ”
ก ตัวที่สี่	หมายถึง	“กาย”	คือ “การฝึกพลานามัย”

ผู้คิดเครื่องหมาย 4 กนี้คือ นายสระ ไตรเดช ที่ปรึกษาหน่วยยุทธ “น้ำปรุงพัฒนา” ตำบลน้ำโจ้ อำเภอมะเข่ จังหวัดลำปาง เมื่อ พ.ศ.2508 และได้ประพันธ์โคลงสี่สุภาพไว้ดังนี้

เศศไกรก่อเกิดก้าว	กิจกรรม
กมลมันสำธรรม	ทุกผู้
กรหมั่นกระทำ	งามเด่น เสมอมา
กายแกร่งกรำกอบกู้	เกียรติต้องเกษตรกรรม

การให้ความหมายของตัวอักษร ก ทั้ง 4 ตัวตรงกับความหมายของ 4-H ในเครื่องหมายยุทธกรที่ใช้กันเป็นสากลที่มาจากสหรัฐอเมริกา คือ

H ตัวแรก หมายถึง	“HEAD”	คือ “ศีรษะ” หรือ “เศศ”
H ตัวที่สองหมายถึง	“HEART”	คือ “ใจ” หรือ “กมล”
H ตัวที่สามหมายถึง	“HAND”	คือ “มือ” หรือ “กร”
H ตัวที่สี่หมายถึง	“HEALTH”	คือ “ร่างกาย” หรือ “กาย”

หมวกสำหรับยุทธกร เป็นหมวกทรง “จ็อกกี้” ด้านหน้าหมวกมีเครื่องหมายยุทธกร สีของหมวกอาจจะเป็นสีเขียว สีขาว หรือสีอื่นใดก็ได้ตามความเหมาะสม โดยทั่วไปจะใช้สีเขียว สำหรับเครื่องหมายหน้าหมวกหน้าหมวกต้องตรงตามรูปแบบและสีที่กำหนด

ธงของยุทธกร

ธงของยุทธกร เป็นธงพื้น “สีขาว” มีเครื่องหมายยุทธกร “สีเขียว” อยู่ตรงกลาง ขนาดของธงกว้าง 2 ส่วน ยาว 3 ส่วน

สีของยุวเกษตรกร

สีของยุวเกษตรกรใช้ “สีเขียว” กับ “สีขาว” โดยให้ความหมายและความสำคัญคือ สีเขียว เป็นสีของพืชพรรณธัญญาหาร เป็นสีของการเกษตร ซึ่งแสดงถึงความงอกงามและแผ่ไพศาลของพืชพรรณธัญญาหาร สีขาว เป็นสีของความบริสุทธิ์ ความซื่อสัตย์สุจริต อุปนิสัยใจคออันดีงาม และการตั้งใจทำแต่ความดี

องค์ประกอบของกลุ่มยุวเกษตรกร

องค์ประกอบของกลุ่มยุวเกษตรกร ประกอบด้วย

องค์ประกอบหลัก

1. สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร
2. คณะกรรมการสภายุวเกษตรกร
3. ที่ปรึกษายุวเกษตรกร

องค์ประกอบเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกร

1. งานและกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกร
2. ข้อบังคับกลุ่มยุวเกษตรกร

องค์ประกอบหลัก

1. สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

- 1.1 เป็นเยาวชน อายุระหว่าง 10-25 ปี มีความสนใจในงานการเกษตรและการพัฒนาตนเอง
- 1.2 สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวเกษตรกรด้วยความสมัครใจ และได้รับความเห็นชอบจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
- 1.3 เข้าใจในวัตถุประสงค์และเห็นชอบในหลักวิธีการดำเนินงานของกลุ่มยุวเกษตรกรทุกประการ โดยตลอด และยินดีปฏิบัติตามหลักวิธีการดำเนินงานและข้อบังคับกลุ่มยุวเกษตรกร

บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร

1. ปฏิบัติงานของตนซึ่งแยกจากผู้ปกครองอย่างน้อยปีละ 1 โครงการ
2. ปฏิบัติรับผิดชอบงานของตนอย่างเต็มความสามารถ
3. ปรับปรุงงานตามคำแนะนำของที่ปรึกษาเยาวชนเกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้งานเจริญก้าวหน้าเสมอ
4. บันทึกการปฏิบัติงานลงในสมุดบันทึกให้เรียบร้อย พร้อมทั้งให้ที่ปรึกษาเยาวชนเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรตรวจได้ตลอดเวลา
5. ร่วมประชุมประจำเดือนกลุ่มเยาวชนเกษตรกรทุกครั้ง และร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรตลอดจนการคัดเลือกที่ปรึกษาของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร
6. ให้ความช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกและคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรในการดำเนินงานกลุ่มกลุ่ม
7. ช่วยเผยแพร่งานกลุ่มเยาวชนเกษตรกรในท้องถิ่นตลอดจนชักชวนให้เพื่อนเยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกให้มากยิ่งขึ้น

2. คณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกร

คณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกร เป็นบุคคลที่มาจากสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรที่ได้รับการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งในวาระ 2 ปี แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

- 2.1 คณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรระดับกลุ่ม
- 2.2 คณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรระดับจังหวัด
- 2.3 คณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรระดับเขต
- 2.4 คณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรระดับประเทศ

องค์ประกอบคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกร

ประกอบด้วยกรรมการ 5 คนหรือมากกว่า ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกในกลุ่มเยาวชนเกษตรกร เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร คณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรนี้จะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี และให้มีการเลือกตั้งใหม่เมื่อหมดวาระ ตำแหน่งของคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ปฏิคม และกรรมการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกร

1. จัดทำทะเบียนข้อมูลสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร ข้อมูลประกอบอาชีพการเกษตร ในท้องที่ตำบลที่กลุ่มเยาวชนเกษตรกรตั้งอยู่
2. ร่วมกับที่ปรึกษาเยาวชนเกษตรกรกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาความรู้ทักษะการประกอบอาชีพของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร
3. จัดการประชุมคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกร เพื่อร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติงานของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร และประชุมสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติให้แก่สมาชิก
4. ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร
5. ให้การสนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรและเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร

บทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งโดยสังเขป มีดังนี้

ประธาน มีหน้าที่

1. เป็นประธานในการประชุมประจำเดือนและการประชุมพิเศษอื่นๆ
2. เรียกประชุมพิเศษในกรณีที่มีความจำเป็น
3. กำหนดสถานที่และเรื่องที่จะประชุมไว้ล่วงหน้า
4. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเฉพาะกิจตามความเหมาะสม
5. ร่วมหารือในการปฏิบัติงานกับที่ปรึกษาเยาวชนเกษตรกรอย่างใกล้ชิด
6. สรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มในรอบปี

รองประธาน มีหน้าที่

1. เป็นประธานในที่ประชุมเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
2. เป็นประธานในการวางแผนงาน โครงการและกิจกรรมของกลุ่ม
3. ช่วยประธานและร่วมกับที่ปรึกษาเยาวชนเกษตรกรดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ
4. เป็นผู้นำสมาชิกกล่าวคำปฏิญาณในการประชุม

เลขานุการ มีหน้าที่

1. ร่วมกับประธานจัดเตรียมสถานที่ประชุมและเรื่องที่จะประชุมไว้ล่วงหน้า
2. จัดเตรียมบัญชีไว้ให้สมาชิกผู้มาร่วมประชุมลงลายมือทุกครั้งที่มีการประชุม
3. จัดบันทึกการประชุมของกลุ่มเยาวชนเกษตรกรลงในสมุดบันทึกการประชุมของกลุ่มและเสนอรายงานการประชุมต่อที่ประชุม
4. จัดทำทะเบียนรายชื่อ ที่อยู่ พร้อมประวัติของสมาชิก
5. จัดทำรายงานความเคลื่อนไหวของจำนวนสมาชิกที่ลาออก เข้าใหม่ และผลการปฏิบัติงานของสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

เหรัญญิก มีหน้าที่

1. รับผิดชอบการจัดหารายได้และเก็บรักษาเงินของกลุ่ม
2. จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย รายงานฐานะการเงินของกลุ่มให้ที่ประชุมทราบ
3. จัดเตรียมกิจกรรมนันทนาการในระหว่างการประชุมและในโอกาสอื่น ๆ
4. เป็นผู้นำและจัดให้สมาชิกมีส่วนร่วมกับการเล่นเกม หรือกิจกรรมนันทนาการ
5. ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือน
6. เผยแพร่งานกลุ่มเยาวชนเกษตรกรให้เป็นที่รู้จักแก่ชุมชนในท้องถิ่น
7. เป็นผู้นำสมาชิกกล่าวคำปฏิญาณ กรณีที่รองประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

การเลือกตั้งคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกร

การเลือกตั้งคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรของกลุ่มเป็นหน้าที่หนึ่งของสมาชิกทุกคนจะต้องสนใจและพยายามเรียนรู้ โดยมีที่ปรึกษาเยาวชนเกษตรกรและเจ้าหน้าที่เป็นผู้แนะแนวทางและวิธีการเลือกตั้ง เพื่อสนับสนุนให้การเลือกตั้งคณะกรรมการสภาเยาวชนเกษตรกรมีความเป็นประชาธิปไตย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกผู้สนใจและสมัครใจที่จะทำหน้าที่ในตำแหน่งนั้นๆ ทั้ง 5 ตำแหน่ง สมัครรับเลือกตั้งก่อน หากไม่มีผู้ใดสมัครก็ให้ใช้วิธีเสนอชื่อสมาชิกที่เห็นว่าเหมาะสมกับตำแหน่งต่างๆ เข้ารับการเลือกตั้ง

การเสนอชื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งเข้ารับการเลือกตั้งจะต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 2 คน โดยการเลือกตั้งให้กระทำที่ละตำแหน่ง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สมาชิกแต่ละคนที่มีสิทธิออกเสียง ลงคะแนนได้ครั้งหนึ่งต่อการเลือกตั้งคณะกรรมการหนึ่งตำแหน่ง

วิธีลงคะแนน การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกระทำได้ 2 วิธี คือ

1. **วิธีเปิดเผย** ให้สมาชิกยื่นขึ้นหรือยกมือขึ้นในการลงคะแนนเลือกตั้ง แล้วให้คณะกรรมการตรวจนับคะแนน โดยนับจำนวนสมาชิกที่ยื่นขึ้นหรือจำนวนมือที่ยื่นขึ้น

2. **วิธีลับ** การลงคะแนนวิธีนี้ต้องใช้บัตรเลือกตั้ง เป็นวิธีเดียวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต้องมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนผู้ช่วยเหลือการเลือกตั้งมากกว่าวิธีแรก แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งวิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุด ให้ความยุติธรรมแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง วิธีนี้เหมาะสมสำหรับการเลือกตั้งคณะกรรมการสภายูวเกษตรระดับจังหวัดและประเทศ

3. ที่ปรึกษายูวเกษตรกร

ที่ปรึกษายูวเกษตรกรแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

3.1 ที่ปรึกษายูวเกษตรกรสาขาบริหาร หมายถึง ที่ปรึกษายูวเกษตรกร มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและกิจกรรมทุกอย่างทั้งหมดของกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่เน้นหนักในเรื่องของการประสานงานและการจัดการกลุ่มยูวเกษตรกร

3.2 ที่ปรึกษายูวเกษตรกรสาขาเฉพาะงาน หมายถึง ที่ปรึกษายูวเกษตรกร ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่เน้นหนักทางด้านการให้ความรู้ทางวิชา การแก่สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร จึงอาจจะแบ่งย่อยประเภทลงไปได้อีกเป็นที่ปรึกษาฝ่ายพืชผัก ที่ปรึกษาฝ่ายพืชไร่ ที่ปรึกษาฝ่ายการเลี้ยงสัตว์ ที่ปรึกษาฝ่ายเคหกิจเกษตร และที่ปรึกษาฝ่ายกิจกรรมพิเศษต่างๆ เป็นต้น

3.3 ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ หมายถึง ที่ปรึกษายูวเกษตรกรที่เป็นผู้ที่สนใจและประสงค์จะช่วย เหลืองานและกิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกร แต่ไม่สามารถรับหน้าที่อย่างเต็มตัวได้ตลอดเวลา เนื่องจากไม่ได้อาศัยอยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียงกับกลุ่มยูวเกษตรกร หรืออาจมีภารกิจงานประจำส่วนตัวที่ไม่ได้เอื้ออำนวยต่อการอุทิศเวลาการเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มยูวเกษตรกรได้สม่ำเสมอ

คุณลักษณะของที่ปรึกษายูวเกษตรกร

1. มีบุคลิกดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสนใจงานด้านพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น
3. มีความรู้และเข้าใจในกระบวนการงานยูวเกษตรกรอย่างแท้จริง
4. มีจิตอาสา สามารถอุทิศเวลาให้แก่กลุ่มยูวเกษตรกร
5. มีความรู้และความสามารถสนับสนุนงานของกลุ่มยูวเกษตรกร

- 6.เป็นผู้ที่ได้รับความนับถือและเชื่อมั่นในท้องถิ่น
- 7.มีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
- 8.อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเดียวกับกลุ่มเยาวชนเกษตรกร

การคัดเลือกที่ปรึกษายูวเกษตรกร

กลุ่มยูวเกษตรกร โดยทั่วไปจะมีที่ปรึกษาอย่างน้อย 1 คนต่อจำนวนสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรประมาณ 10 คน โดยคัดเลือกมาจากความต้องการของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรหรือจากความเห็นชอบของผู้ปกครองของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

บทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษายูวเกษตรกร

1. ร่วมมือกับสมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่วางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม
2. ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือแก้แค้นกรรมการและสมาชิกในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจกรรม
3. เชื่อมเยือน ติดต่อกับ ประสานงาน สร้างความคุ้นเคยกับผู้ปกครองของสมาชิกกลุ่ม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสนับสนุนการปฏิบัติงานของสมาชิก
4. ร่วมพัฒนากลุ่มยูวเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายโยงกับกลุ่มอื่น
5. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานกลุ่มยูวเกษตรกรและส่งเสริมให้เยาวชนสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร

องค์ประกอบเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มยูวเกษตรกร

1. งานและกิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกร

ความหมายของคำว่า งาน และกิจกรรม ในการดำเนินงานกลุ่มยูวเกษตรกรมีความแตกต่างกันในลักษณะของผลที่เกิดขึ้น ผลที่ยูวเกษตรกรได้รับจากการทำกิจกรรมจะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสิ่งที่ยูวเกษตรกรได้ รับจากการปฏิบัติงาน งานจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญหลักที่ยูวเกษตรกรทุกคนจะต้องยึดถือปฏิบัติ หากต้องการกระตุ้นหรือเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้มากขึ้น ยูวเกษตรกรจะต้องทำกิจกรรมเสริมต่างๆ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานของตนด้วย

การฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรมของยูวเกษตรกร นอกจากเป็นการหวังผลเพื่อการเรียนรู้ของตัวยูวเกษตรกรเองแล้ว ยังต้องการมุ่งหวังให้เกิดผลสำเร็จแก่งานและกิจกรรมนั้นๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านการเกษตร เทคโนโลยีเกษตร และอื่นๆ การปฏิบัติงานและกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จผู้ที่เป็นยูวเกษตรกรจะต้องใช้ความมานะพยายามมากกว่าปกติ จะต้องมีการวางแผน

แผนการทำงานที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานและกิจกรรมรวมที่เป็นของกลุ่มยูวเกษตรกร จำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในกลุ่มทุกๆ คน อย่างพร้อมเพรียง เนื่องจากปริมาณงานและความสลับซับซ้อนของงานมีมาก มีการแบ่งหน้าที่กระจายความรับผิดชอบกันออกไป ทำงานย่อยต่างๆ ที่สอดคล้องกันพอดี ตลอดจนจะต้องมีการสร้างสรรรฐาให้เกิดการยอมรับ หรือให้ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลและชุมชนที่อยู่รอบๆข้างเพื่องานและกิจกรรมจะสำเร็จลง ได้อย่างดีที่สุด

1.1 งานของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร

งานของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร ในที่นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Projects ซึ่งหมายถึง งานที่สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรทุกคนจะต้องเลือกปฏิบัติ งานของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรอาจแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1.1.1 งานเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การเลี้ยงสัตว์ต่างๆ การปลูกพืชไร่ การปลูกผัก การเพาะเห็ดฟาง และการปลูกพืชอื่นๆ

1.1.2 งานเกี่ยวกับเคหกิจเกษตร เช่น การถนอมอาหาร การแปรรูปอาหาร การประกอบอาหาร การตัดเย็บเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย และรวมไปถึงการจัดการบ้านเรือนด้วย

1.1.3 งานเกี่ยวกับเครื่องจักรกลการเกษตร เช่น การซ่อมบำรุง การประหยัดพลังงาน การประดิษฐ์เครื่องกล

1.1.4 งานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เช่น การปลูกป่า การอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร การตกแต่งภูมิทัศน์

การกำหนดให้สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรทุกคนจะต้องเลือกปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสนใจและสมัครใจของตนเองนั้น ก็เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสหาความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง อันอาจจะเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในวันข้างหน้า งานของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรนี้อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) งานส่วนบุคคล คือ งานที่สมาชิกทุกคนสนใจเลือกทำตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยแยกเป็นสัดส่วนจากผู้ปกครอง อาจจะทำที่บ้านหรือที่หนึ่งใดตามความเหมาะสม งานส่วนบุคคลนี้จะช่วยฝึกสมาชิกให้รู้จักรับผิดชอบ มีความริเริ่ม เรียนรู้ในวิชาการด้านการทำจริง เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในวันข้างหน้า นอกจากนี้ยังช่วยให้สมาชิกได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ภูมิใจในผลงานของตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจมีรายได้ด้วย

2) งานกลุ่มย่อย คือ งานที่สมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติและรับผิดชอบ แยกจากงานส่วนบุคคลลงรวมของกลุ่ม เป็นการฝึกปฏิบัติตามสาขาวิชาที่สมาชิกนั้นๆ สนใจสร้างความสนิทสนมระหว่างสมาชิกยิ่งขึ้น

3) งานรวม คือ งานที่สมาชิกทั้งกลุ่มร่วมกันปฏิบัติและรับผิดชอบ สถานที่ดำเนินการอาจจะเป็นในโรงเรียน บ้านสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ที่สาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน การที่กำหนดให้สมาชิกได้ร่วมกันปฏิบัติงานนี้ เพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความสมัครสมานสามัคคีในหมู่สมาชิกด้วยกัน ผลหรือรายได้ที่เกิดจากงานรวมอาจพิจารณาแบ่งปันกันในหมู่สมาชิกที่ร่วมปฏิบัติงาน หรืออาจรวบรวมเงินรายได้ของกลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์ด้านสวัสดิการนั้นทุนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และอื่นๆ

1.2 กิจกรรมของกลุ่มเยาวชนตรกร

กิจกรรมของกลุ่มเยาวชนตรกร หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาจากการร่วมดำเนินงานที่สำคัญๆ นอกจากการปฏิบัติในงานหรือโครงการดังต่อไปนี้

1.2.1 การจดบันทึกการฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรม

การจดบันทึกเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อเยาวชนตรกร เยาวชนตรกรสามารถใช้สิ่งที่จดบันทึกไว้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ข้อดีและข้อบกพร่องของการฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรมของตน กิจกรรมการจดบันทึกจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการวางแผนล่วงหน้า การปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การจัดทำรายงานการประชุมของกลุ่มเยาวชนตรกรและการบันทึกทะเบียนประวัติ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่สำคัญของกลุ่ม โดยในการดำเนินงานกลุ่มเยาวชนตรกรจะมีสมุดบันทึกการฝึกปฏิบัติงานและกิจกรรม สำหรับให้เยาวชนตรกรได้ใช้เพื่อฝึกหัดการจดบันทึกด้วย

1.2.2 การประชุมกลุ่มเยาวชนตรกร

การประชุมกลุ่มเยาวชนตรกรเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มเยาวชนตรกร เพื่อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแผนงาน รายละเอียดของการดำเนินงานและกิจกรรม สมาชิกของกลุ่มเยาวชนตรกรจะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น และเรียนรู้การยอมรับเหตุผลของส่วนรวม ซึ่งเป็นการฝึกลักษณะความเป็นผู้นำด้านหนึ่งให้กับเยาวชนตรกร โดยปกติกลุ่มเยาวชนตรกรจะมีการประชุมร่วมประมาณเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้การดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนตรกรเกิดความต่อเนื่องขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรออกเยี่ยมหรือนิเทศงานกลุ่มในโอกาสนี้ด้วย การประชุมของกลุ่มเยาวชนตรกรโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ภาค คือ

1) ภาคบริหารงาน สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร จะทำการตกลงกันเกี่ยวกับรายละเอียดของการดำเนินงานบริหารจัดการ แผนงาน และกิจกรรมของกลุ่ม อาจมีการนัดหมายหรือมอบหมายความรับผิดชอบของการทำงาน ตลอดจนการระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่จะป็นแนวทางพัฒนาหรือแก้ไขปัญหากลุ่มยูวเกษตรกรของตน

2) ภาคความรู้ สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรจะได้รับการถ่ายทอดความรู้วิชาการด้านต่างๆ ทั้งการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ที่อยู่ในความต้องการหรือความสนใจของกลุ่ม วิทยาการผู้ถ่ายทอดความรู้อาจเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่ปรึกษายูวเกษตรกร สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เชิญมา ซึ่งความรู้ทางด้านวิชาการอาจจะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันกับวาระการประชุมในภาคการบริหารงานสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานและกิจกรรมของยูวเกษตรกรได้

3) ภาคบันเทิง สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรจะมีส่วนร่วมกันทางด้านนันทนาการต่างๆ เช่น การร้องเพลง การเล่นเกมเข้าจังหวะ และการเล่นเกมต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการผ่อนคลายจากการประชุมในภาคการบริหารงานและภาคความรู้ต่างๆ

1.3 วิธีการจัดประชุมกลุ่มยูวเกษตรกร

การประชุมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับกลุ่มยูวเกษตรกร เพราะช่วยให้สมาชิกรู้จักและเข้าใจการแสดงความคิดเห็น การยอมรับความคิดเห็นอย่างถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย ตลอดจนช่วยฝึกความเป็นผู้นำให้แก่สมาชิกด้วย การประชุมกลุ่มยูวเกษตรกรแต่ละครั้ง อาจแบ่งการประชุมได้ 3 ภาค คือ

1.3.1 ภาคบริหารงาน ใช้เวลา 20-30 นาที

1.3.2 ภาคความรู้ ใช้เวลา 30 นาที

1.3.3 ภาคบันเทิง ใช้เวลา 15-25 นาที

โดยการประชุมจะต่อเนื่องกันไปทั้ง 3 ภาค เนื้อหาในแต่ละภาคขึ้นอยู่กับกิจกรรมของสมาชิกที่จะนำเสนอต่อที่ประชุม

สถานการณ์การพัฒนายูวเกษตรกร

ยูวเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (ปีพ.ศ. 2504 - 2509)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 สาระสำคัญของแผนฯ เน้นการพัฒนา เศรษฐกิจและสาธาณูปโภค แม้จะมีนโยบายขยายการศึกษาทุกระดับ แต่สภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ คือ เยาวชนชนบทยังไม่มีโอกาสศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้น เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ต้องช่วยบิดา-มารดา ผู้ปกครองประกอบอาชีพการเกษตร ทั้งนี้ เพราะความยากจนและขาด

สถานศึกษาในท้องถิ่นใกล้เคียง การเดินทางไปโรงเรียนลำบากเนื่องจากขาดการคมนาคม เป็นต้น กรมกสิกรรมได้เล็งเห็นปัญหาดังกล่าว จึงกำหนดนโยบายให้ส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยยุวกสิกรนอกโรงเรียน โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลโรงเรียน เพื่อฝึกอบรมให้เยาวชนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ได้มีความรู้การเกษตรเพื่อใช้ประกอบอาชีพ

ด้วยนโยบายดังกล่าวทำให้มีจำนวนหน่วยยุวกสิกรเพิ่มขึ้นในปีสุดท้ายของแผนฯ ฉบับที่ 1 จำนวน 692 หน่วย สมาชิก 23,792 คน ที่ปริญญายุวกสิกรประจำท้องถิ่น 1,508 คน

ยุวเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 (ปีพ.ศ. 2510 - 2514)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 มีสาระสำคัญเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับแผนฯ ฉบับที่ 1 ด้านการศึกษา เน้นการยกระดับการศึกษาและพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2511 จัดตั้งคณะกรรมการวางแผนส่งเสริมเยาวชน มีการกำหนดนโยบายและรวบรวมองค์การพัฒนาเยาวชนทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนอย่างจริงจัง

วันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2510 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับหลักการพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510 เพื่อจัดตั้งเป็นกรมส่งเสริมการเกษตร และได้ประกาศให้เป็นกฎหมายให้ตั้งกรมส่งเสริมการเกษตร ได้เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2510

แผนยุวกสิกรจึงได้โอนงานมาอยู่ในความรับผิดชอบของกองประสานงานวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้โอนงานมาอยู่ในความรับผิดชอบของเกษตรสัมพันธ์ และได้เปลี่ยนจาก “หน่วยยุวกสิกร” เป็น “หน่วยยุวเกษตรกร” ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการส่งเสริมให้จัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร

ในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 2 นี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้ประสานงานกับองค์การต่างประเทศ และได้รับการสนับสนุนในโครงการแลกเปลี่ยนผู้แทนสถาบันยุวเกษตรกรระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา (IFYE) ระหว่างปี พ.ศ. 2506-2508 และปี พ.ศ. 2511-2514 โดยไปดูงานยุวเกษตรกรของประเทศสหรัฐอเมริกาและโครงการแลกเปลี่ยนผู้แทนสถาบันยุวเกษตรกรระหว่างประเทศในทวีปเอเชีย (AFYE) ระหว่างปี พ.ศ. 2512-2513 ไปดูงานยุวเกษตรกรของประเทศไต้หวันและฟิลิปปินส์

ยุวเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (ปีพ.ศ. 2514 - 2519)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 มีสาระสำคัญเน้นการกระจายไปสู่ชนบท และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาด้วย โดยการประสานงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนทั้งในเมืองและส่วนภูมิภาค จัดการฝึกอบรมวิชาชีพในทุกสาขาแก่เยาวชน

ด้วยแผนฯ ดังกล่าว ทำให้การจัดตั้งหน่วยยุวเกษตรกรในโรงเรียนมีจำนวนไม่เพิ่มขึ้น ส่วนหน่วยนอกโรงเรียนที่สมาชิกเป็นบุตรหลานของกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนแล้ว หรือสหกรณ์การเกษตรเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ภายในหน่วยยุวเกษตรกร และเพื่อให้สมาชิกยุวเกษตรกรมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพการเกษตรในอนาคต ทดแทนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่แก่ชราลง หรือเลิกอาชีพนี้แล้ว บุตรหลานก็จะเข้าดำเนินงานแทนได้

ยุวเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (ปีพ.ศ. 2520 - 2524)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 มีสาระสำคัญเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยถือเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วน มีการจำแนกกลุ่มประชากรที่จะพัฒนาไว้ชัดเจน เช่น มีเด็กและเยาวชน (อายุต่ำกว่า 24 ปี) งบประมาณ 27 ล้านบาท หรือร้อยละ 50 ของประชากรทั่วประเทศ ในจำนวนดังกล่าวมีเยาวชนนอกระบบโรงเรียนถึงร้อยละ 71 ของประชากรเด็กและเยาวชนทั้งหมด ได้มีการสนับสนุนโครงการแลกเปลี่ยนผู้แทนยุวเกษตรกรระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา (PRYLE) โดยรุ่นแรกผู้แทนยุวเกษตรกรไทยในสหรัฐอเมริกา 2 คน ส่วนสหรัฐอเมริกาจะส่งผู้แทนมาประเทศไทย 2 คน เช่นกัน ในรุ่นสองผู้แทนยุวเกษตรกรไทยไป 4 คน สหรัฐอเมริกาส่งผู้แทนมา 4 คน เช่นกัน ในรุ่นสามเช่นเดียวกับรุ่นสอง มีระยะเวลาปฏิบัติงานในสหรัฐอเมริกา รุ่นละ 3 เดือน ส่วนผู้แทนสหรัฐอเมริกามาปฏิบัติงานในประเทศไทย รุ่นละ 1 ปี 6 เดือน

เนื่องจากในช่วงปลายแผนฯ ฉบับที่ 3 กรมส่งเสริมการเกษตรปรับนโยบายใหม่ให้จัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรในโรงเรียนได้ ถ้าครูในโรงเรียนนั้นๆ ให้ความสนับสนุนร่วมมือ ดังนั้น เมื่อเข้าช่วงต้นของแผนฯ ฉบับที่ 4 จำนวนกลุ่มยุวเกษตรกรจึงมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น และผลจากโครงการปรับปรุงงาน ยุวเกษตรกรของประเทศไทย ทำให้มีความกระตือรือร้นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานยุวเกษตรกร ผลก็คือ จำนวนกลุ่มยุวเกษตรกรเพิ่มขึ้นเป็น 3,260 กลุ่ม สมาชิก 100,590 คน ที่ปรึกษายุวเกษตรกร 9,459 คน

ยุทธศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (ปีพ.ศ. 2525 - 2529)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 มีสาระสำคัญคือ เน้นการพัฒนาเด็ก เยาวชนในด้านสุขภาพอนามัย สุขภาพจิต โภชนาการ ด้านสติปัญญาและความสามารถพื้นฐาน ด้านการเตรียมอาชีพ ด้านสังคม วัฒนธรรม จริยธรรมและการเมือง การพัฒนาเยาวชนเกษตร ได้มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม จำนวน 12 โครงการ เช่น โครงการฝึกปฏิบัติปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ โครงการกลุ่มยุทธศาสตร์ตัวอย่าง โครงการฝึกพัฒนาอาชีพยุทธศาสตร์ โครงการฝึกอบรมสมาชิกยุทธศาสตร์ผู้นำ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2526 กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่น ในการจะฝึกอบรมยุทธศาสตร์ไทย ในกรอบครัวยุทธศาสตร์ญี่ปุ่น เป็นเวลาดำเนินการ 8 เดือน และมีการคัดเลือกเยาวชนเกษตรเข้าร่วมโครงการมิตรภาพสำหรับศตวรรษที่ 21 ณ ประเทศญี่ปุ่น เป็นเวลาดำเนินการ 1 เดือน ซึ่งยังมีการดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

ยุทธศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (ปีพ.ศ. 2530 - 2534)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 มีสาระสำคัญๆ เน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนเช่นเดียวกับแผนฯ ฉบับที่ 5 โดยการพัฒนาเยาวชนเกษตรมีการดำเนินการดังนี้ ในปี พ.ศ. 2530 กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการโครงการเกษตรกรก้าวหน้าเพื่อให้เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาสาขาเกษตร หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตรปริญญาตรี ได้มีโอกาสประกอบอาชีพเกษตรตรงกับที่ศึกษาเล่าเรียนมา และรวมตัวกันประกอบอาชีพการเกษตร เป็นผู้นำทางการเกษตรต่อไป อีกทั้งเป็นการลดปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาทางการเกษตร

ในช่วงนี้มีการพัฒนาทิศทางการดำเนินงานยุทธศาสตร์ในลักษณะที่สำคัญ คือ งานและกิจกรรมกลุ่มเป็นการวางแผนร่วมกันระหว่างกลุ่มกับเจ้าหน้าที่และที่ปรึกษาในการดำเนินโครงการ เช่น โครงการฝึกอบรมยุทธศาสตร์ในกลุ่มยุทธศาสตร์ดีเด่นระดับภาค กรมส่งเสริมการเกษตรได้มีการส่งการไปยังจังหวัดต่างๆ ให้นำโครงการปกติของกรมฯ สนับสนุนลงในกลุ่มยุทธศาสตร์เป็นเป้าหมายแรก โครงการและกิจกรรมในการดำเนินงานพัฒนาเยาวชนเกษตรในช่วงแผนฯ นี้ มีจำนวน 17 กิจกรรม เช่น

1. การชุมนุมเข้าค่ายในสัปดาห์ยุทธศาสตร์ 73 จังหวัด
2. สัมมนายุทธศาสตร์ผู้นำระดับประเทศ
3. ฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรสำหรับประกอบอาชีพให้แก่สมาชิกโครงการเกษตรกรก้าวหน้า

4. อบรมและสัมมนาที่ปรึกษาเยาวชนเกษตรระดับจังหวัดภาคและประเทศ เป็นต้น

ยุวเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (ปี พ.ศ. 2535 - 2539)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 เน้นให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการเพิ่มคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ในด้านเยาวชน สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนและค่ายเยาวชน ตลอดจนพัฒนาบทบาทศูนย์เยาวชน และกลุ่มอาสาสมัครให้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 กรมส่งเสริมการเกษตรมีการดำเนิน การโครงการสำคัญเกี่ยวกับยุวเกษตรกร ได้แก่ โครงการปลูกพืช ประมงและเลี้ยงสัตว์ โดยได้รับเงินอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) และโครงการฝึกอบรมอาชีพยุวเกษตรกรในโรงเรียน

ยุวเกษตรกรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (ปีพ.ศ. 2540 - 2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาเป็นการ เน้นให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุข และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และแผนพัฒนาการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง รวมทั้งยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตให้สูงขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การส่งเสริมและพัฒนายุวเกษตรกรจึงมีการดำเนินงานโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มยุวเกษตรกร (ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) โครงการส่งเสริมยุวเกษตรกรชาวเขา (ร่วมกับมูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี – พอ.สว.) และ ช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ยังเริ่มดำเนินการโครงการที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์และเปิดโลกทัศน์สำหรับยุวเกษตรกร ที่ปรึกษายุวเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานยุวเกษตรกร ได้แก่ โครงการแลกเปลี่ยนยุวเกษตรกรและผู้นำยุวเกษตรกรไทยกับเกาหลีใต้

ยุทธศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (ปี พ.ศ. 2545 - 2549)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำในการพัฒนาประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เน้นให้ระบบการผลิต การเกษตรตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เกษตรกรไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี องค์กรเกษตรกรเข้มแข็งและมีเอกภาพ เพื่อเป็นกลไกสำคัญ ในการพัฒนาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการพัฒนายุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับ ทิศทางการพัฒนาดังกล่าว โดยจัดทำโครงการที่สำคัญในกลุ่มยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. โครงการส่งเสริมกลุ่มยุทธศาสตร์ประจำตำบล (ตำบลละ 1 กลุ่ม)
2. โครงการปฏิบัติการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมง และเคหกิจเกษตร
3. โครงการ 1 โรงเรียน 1 ฟาร์ม
4. โครงการพัฒนาอาชีพลงสู่ท้องถิ่น (SME)
5. โครงการแปรรูปสินค้าเกษตรขนาดเล็ก (เขตละ 1 กลุ่ม)
6. โครงการแลกเปลี่ยนยุทธศาสตร์ไทยกับวิทยาลัยเกษตรกรรมโอคินูจิ ประเทศญี่ปุ่น

ยุทธศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (ปีพ.ศ.2550 - 2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้ยึดเชิญแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดทำแผน เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับ องค์กรประกอบที่จะนำไปสู่ความสุขมากกว่าเน้นการขยายตัวในส่วนเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนา การเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงปรับโครงสร้างภาคการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรมีการ ดำเนินชีวิตด้วยความผาสุกบนความพอเพียง มีรายได้ที่มั่นคง ยั่งยืน และไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะที่กรมส่งเสริมการเกษตรให้ความสำคัญกับการพัฒนายุทธศาสตร์ เพื่อเป็นเกษตรกรที่มี คุณภาพในอนาคตทดแทนเกษตรกรในชนบทที่ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง โครงการสำคัญที่ ดำเนินการจึงประกอบด้วย

1. โครงการตั้งกลุ่มยุทธศาสตร์ 1 อำเภอ 1 โรงเรียน
2. โครงการพัฒนาองค์กรเกษตรกร (ยุทธศาสตร์) และเครือข่าย
3. โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรคลื่นลูกใหม่
4. โครงการเยาวชนเกษตรผลิตอาหาร (TeleFood phase 1-2) ได้รับการสนับสนุน จาก FAO)
5. โครงการสัมมนายุทธศาสตร์นานาชาติ เป็นต้น

ในปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรมีกลุ่มยุวเกษตรกรที่จดทะเบียนแล้ว 5,223 กลุ่ม จำนวนสมาชิกรวม 144,670 คน จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน 827 คน และเป็นสมาชิกโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว 531 คน (ข้อมูล มิถุนายน 2553)

ยุวเกษตรกรและ International Farm Youth Exchange

1. งานส่งเสริมเกี่ยวกับเยาวชนของประเทศไทยนี้ ได้เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2495 โดยองค์การส่งเสริมการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา และคณะกรรมการฟื้นฟูศิลปกรรมนิคมบางปะกง ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และในปี พ.ศ. 2496 คณะกรรมการได้เห็นชอบในการส่งเสริมสวนครัวและสัตว์เลี้ยงแก่เยาวชนในโรงเรียน จึงเริ่มดำเนินการขึ้นที่โรงเรียนพรหมานุเคราะห์เป็นครั้งแรก ซึ่งต่อมาวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 ได้มีการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย องค์การ FAO และ USOM เพื่อวางโครงการจัดตั้งหน่วยยุวกสิกรขึ้นในประเทศไทย ซึ่งขณะนั้นเรียกว่า 4-H และมีการดำเนินการจัดตั้งขึ้น 3 แห่ง คือ อำเภอบางคล้า อำเภอมะเมือง อำเภอบางปะกง วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2496 ได้มีการประชุมเรื่องการดำเนินงาน 4-H club ที่นิคมบางปะกง ที่ประชุมเห็นว่าการดำเนินงานของ 4-H club ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการเกษตร จึงตกลงให้กองส่งเสริมเผยแพร่ กรมกสิกรรม กระทรวงเกษตร เป็นหน่วยงานรับผิดชอบส่งเสริมจัดตั้งหน่วย ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็น “ยุวกสิกร” และมอบหมายให้นายทำนอง สิงคาลวนิช ซึ่งเป็นหัวหน้ากองส่งเสริมและเผยแพร่เป็นผู้จัดร่างระเบียบข้อบังคับ แนวทาง การดำเนินงานและออกแบบเครื่องหมายยุวกสิกรเสนอให้ที่ประชุมพิจารณา และได้รับการเห็นชอบให้ถือปฏิบัติเรื่อยมา

หลังจากนั้นการดำเนินงานส่งเสริมยุวกสิกรได้เผยแพร่หลายไปทั่วทุกจังหวัด ในปี พ.ศ. 2501 ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นในกระทรวงเกษตร การส่งเสริมจัดตั้งหน่วย ยุวกสิกร จึงโอนมาอยู่ในหน้าที่ของฝ่ายยุวเกษตรกร กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการ เกษตร และในปี พ.ศ. 2547 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “หน่วยยุวกสิกร” เป็น “ยุวเกษตรกร” ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับงานส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร พ.ศ.2552 กลุ่มยุวเกษตรกรในประเทศไทยมีจำนวน 5,285 กลุ่ม สมาชิกรวม 123,703 คน และงานส่งเสริมยุวเกษตรกรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันงาน ส่งเสริมยุวเกษตรกรและพัฒนาเยาวชน เกษตร มีการดำเนินงานอยู่ในประเทศต่างๆ รวม 65 ประเทศ ทั่วโลก

2. การแลกเปลี่ยนเยาวชนเกษตรกับต่างประเทศ (International Farm Youth Exchange IFYE) ของไทยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2506 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจัดทำโครงการแลกเปลี่ยนผู้แทนสถาบันเกษตรกรกับสหรัฐอเมริกา (IFYE) ระหว่างปี พ.ศ. 2506-2508 และปี พ.ศ. 2511-2514 โดยไปดูงานเกษตรกรของประเทศสหรัฐอเมริกา และจัดทำโครงการแลกเปลี่ยนลักษณะเดียวกันระหว่างประเทศในทวีปเอเชีย (AFYE) ระหว่างปี พ.ศ. 2512-2513 ไปดูงานของเกษตรกรไต้หวันและสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ในปี พ.ศ.2526 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ทำความร่วมมือกับ Japan Agricultural Exchange Council – JAEC ในการส่งเยาวชนเกษตรไปฝึกงานกับครอบครัวเกษตรญี่ปุ่น ต่อมาในปีพ.ศ.2544 กรมส่งเสริมการเกษตรมีข้อตกลงความร่วมมือแลกเปลี่ยนเกษตรกร และผู้รับผิดชอบงานเกษตรกรกับเกาหลีใต้ (Korea 4-H Association) และปี พ.ศ. 2548 ดำเนินการแลกเปลี่ยนกับวิทยาลัยเกษตรกรรม Koibuchi ประเทศญี่ปุ่น

3. ผู้ผ่านการแลกเปลี่ยนเยาวชนเกษตรกับต่างประเทศ (IFYE) ของประเทศต่างๆ มีการรวมตัวกันเป็นสมาคม (IFYE Association) ระดับประเทศและระดับภูมิภาค ซึ่งมีการบริหารงานโดย Board of Directors ประกอบด้วยผู้แทนจากสมาชิก IFYE ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคที่มี (IFYE Association) ซึ่งมีทั้งหมด 7 ภูมิภาค ได้แก่ Africa

Asia and the Pacific (ASPAC)

Europe

Latin America and the Caribbean

Middle East

North America

Oceania

โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASPACIFYE Association) ซึ่งประกอบด้วย ไต้หวัน สาธารณรัฐเกาหลี ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ อินเดีย และไทย

การจัดประชุมระดับภูมิภาคของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASPAC IFYE Conference) เริ่มมีตั้งแต่ พ.ศ.2531 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

8-15	September	1988 TAIWAN
26-31	August	1990 REPUBLIC OF KOREA
23-29	August	1992 TAIWAN
16-21	October	1994 JAPAN

21-26 October 1996 INDONESIA

4-8 September 2005 THAILAND

17-21 November 2010 INDIA

4.การประชุมระดับโลก (World IFYE Conference) ได้มีการดำเนินการแล้ว 9 ครั้ง

ดังนี้

ปี 1967 SWITZERLAND “To Know Better – To Understand Better”

ปี 1972 USA “Understanding Man’s Human Needs”

ปี 1977 NEW ZEALAND (Oceania) “Let’s Make a Better World”

ปี 1982 PHILIPPINES “More Food for the World, Urgent Guideline for Peace”

ปี 1987 UK “To Contribute to World Peace and Understanding by Working & Living with Farm Families in Another Country”

ปี 1992 TAIWAN “Rural Youth For Tomorrow”

ปี 1998 USA “Peace Through Understanding”

ปี 2003 SWEDEN “For a Better Understanding”

ปี 2008 AUSTRALIA “Cultures are Many, One Country One World”

การประชุม 9th world IFYE Conference ที่ประเทศออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 4-11 ตุลาคม 2551 ไทยได้รับการลงคะแนนเสียงจาก World IFYE Board ให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม 10th World IFYE Conference ที่ประเทศไทยในปี 2556 (2013) โดยคณะกรรมการฯ เสนอให้เป็นการดำเนินการร่วมระหว่างภาครัฐกับ IFYE Association of Thailand

การประชุมดังกล่าวเกิดประโยชน์ในด้านความร่วมมือในการหาแนวทางการพัฒนาเยาวชนเกษตรและยุวเกษตรกรของประเทศต่างๆ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ การเกิดเครือข่ายการพัฒนาเยาวชนเกษตรกร (4-H) การเกิดมิตรภาพระหว่างสมาชิก IFYE นานาชาติ รวมทั้งการสร้างชื่อเสียง และประชาสัมพันธ์ประเทศเจ้าภาพ ดังนั้น การที่ประเทศไทยจัดประชุมดังกล่าวจะเป็นอีกก้าวหนึ่งของการพัฒนางานยุวเกษตรกร ซึ่งจะส่งผลไปยังการพัฒนาการเกษตรและธุรกิจเกษตรในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

ความหมาย

การส่งเสริมการเกษตรมีความหมายที่กว้างขวางและหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการทางส่งเสริมการเกษตรหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ส่งเสริมการเกษตร ไว้ดังนี้

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527:45) อธิบายว่าการส่งเสริมการเกษตรว่า เป็นกระบวนการให้การศึกษาอบรม ซึ่งรวมไปถึงการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยเหลือตนเอง

ทำนอง สิงคาลวนิช (2525:38) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า คือ การถ่ายทอดหรือเผยแพร่บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตรให้แก่เกษตรกรที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาต่างๆ ให้เกษตรกรไปคิดตกลงใจ และปฏิบัติตาม อันจะยังผลให้เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและเพิ่มรายได้

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2536:27) ให้ความหมายการส่งเสริมการเกษตรว่า หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ๆ ทางเกษตรไปนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกร แล้วติดตาม ให้คำแนะนำช่วยเหลือจนบังเกิดผลสำเร็จ ขณะเดียวกันก็นำเอาปัญหาต่างๆ ทางเกษตรมาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข

วิจิตร อวระกุล (2535:36) ได้สรุปว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการที่ต้องอย่างต่อเนื่องตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด และกิจกรรมแต่ละประเภทแต่ละระดับจะต้องจัดให้มีความสัมพันธ์ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

Kelsey and Hearne (1963 อ้างใน บุญธรรม จิตต์อนันต์, 2536: 65) กล่าวว่า งานส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษาแก่เกษตรกร ซึ่งผู้ใหญ่และเยาวชนเรียนโดยการปฏิบัติเป็นงานที่ประสานความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล สถาบันศึกษาทางการเกษตร และประชาชน เพื่อให้การศึกษาและการบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน วัตถุประสงค์ที่สำคัญของงานส่งเสริมการเกษตรก็คือพัฒนาประชาชน

การส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษา ให้ความรู้แก่เกษตรกร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับปรุงวิธีการผลิต สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองในการประกอบอาชีพ

จากความหมายของการส่งเสริมการเกษตรดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายของการส่งเสริมการเกษตรเป็นประเด็นกว้างๆ ได้ดังนี้

การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการให้การศึกษาอบรมระบบ ที่จัดให้สำหรับเกษตรกรหรือประชาชนในชนบท ในกระบวนการของการส่งเสริมการเกษตร จะเป็นการให้คำแนะนำและข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตัวของเขาเอง วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร คือ การเปลี่ยนแปลงเกษตรกร โดยเริ่มจากปัญหาของเกษตรกรเป็นสำคัญ งานส่งเสริมการเกษตร ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเพื่อพัฒนาเกษตรกรในด้านการผลิตและเศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่ยังจะต้องพัฒนาให้เกษตรกรมีความสามารถในการรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้ในการผลิตที่เป็นรูปธรรม

กระบวนการส่งเสริมการเกษตร

บุญสม วราเอกศิริ (2539:27) กล่าวว่า การเข้าถึงเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างเกษตรกรกับนักวิชาการเกษตร หรือแหล่งความรู้วิชาการต่างๆ โดยจะนำความรู้และวิทยาการใหม่ๆ จากแหล่งวิชาการหรือสถาบันค้นคว้า วิจัยที่ดีกว่าและได้ผลกว่าเดิมมาดัดแปลงเป็นภาษาง่ายๆ เป็นขั้นเป็นตอนแล้วนำไปเผยแพร่ให้เกษตรกร ในขณะที่เดียวกันก็จะนำเอาปัญหาที่เกษตรกรประสบมาประมวลหาทางแก้ไข หากเกินความสามารถ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็จะนำปัญหาอุปสรรคนั้นๆ ไปให้แหล่งวิชาการ หรือสถาบันศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งมีนักวิชาการแต่ละสาขา ศึกษา ทดลอง ค้นคว้าวิจัยหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อได้ผลแล้วจะนำมาดัดแปลงเป็นภาษาง่ายๆ ที่เกษตรกรเข้าใจง่ายๆ ไปให้เกษตรกรอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งกระบวนการเช่นนี้เราเรียกว่า การสื่อสาร 2 ทาง หรือการสื่อสารแบบยูกลวิถิ (two way communication)

กระบวนการทางการส่งเสริมการเกษตรปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมบ้าง แต่ยังถือว่าเป็นแบบยูกลวิถิอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันหน่วยงานการค้นคว้าวิจัยซึ่งเป็นแหล่งวิชาการทางการเกษตรในท้องถิ่นมีมากขึ้น รวมทั้งการคมนาคมก็สะดวกขึ้น เกษตรกรอาจจะนำปัญหาไปปรึกษาโดยตรงกับหน่วยงานซึ่งเป็นแหล่งวิชาการทางการเกษตรในท้องถิ่นเลยก็ได้ อีกทั้งระบบการส่งเสริมการเกษตรได้มีการใช้เกษตรกรเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรเป้าหมาย และเป็นผู้ช่วยเหลืองานส่งเสริมการเกษตรในชุมชน ในบทบาทของกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนประจำตำบล เพราะฉะนั้นเกษตรกรวิทยากร และกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนประจำตำบล อาจจะเป็น

สื่อกลางแทนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเลยก็ได้ หรืออาจจะเป็นสื่อกลางนำปัญหานั้นไปสู่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมอีกทีหนึ่งก็ได้เช่นกัน

องค์ประกอบของกระบวนการส่งเสริมการเกษตร

กระบวนการของการส่งเสริมการเกษตร มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความรู้และทักษะ ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบการทำฟาร์มของเกษตรกรเองแล้วก็ตาม การส่งเสริมการเกษตรยังสามารถนำความรู้และข้อมูลอื่นๆ ที่เกษตรกรยังขาดไปเพิ่มเติมให้ได้ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการสร้างความชำนาญให้เกษตรกรเป็นกิจกรรมที่สำคัญ เพราะฉะนั้นนักส่งเสริมจะต้องศึกษาว่าความรู้และทักษะใดที่เกษตรกรยังขาดและจะต้องศึกษาถึงรูปแบบวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถรับเอาความรู้และทักษะนั้นๆ ไปปฏิบัติได้

2. คำแนะนำและข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้คำแนะนำด้านเทคนิคและข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อให้เกษตรกรใช้ในการตัดสินใจและนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งคำแนะนำด้านเทคนิคการผลิตนั้นได้มาจากการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์เกษตร และนอกจากนั้นแล้วตัวเกษตรกรก็อาจเป็นแหล่งที่จะให้คำแนะนำและข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรรายอื่นๆ ด้วย

3. องค์กรเกษตรกร นักส่งเสริมควรให้ความช่วยเหลือแนะนำเกษตรกรในการจัดตั้งองค์กรที่จะสามารถเป็นศูนย์กลางในการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันในอนาคต องค์กรเกษตรกรในท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารได้

4. การกระตุ้นและสร้างความเชื่อมั่น ข้อจำกัดในการพัฒนาการเกษตรก็คือเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐเท่าที่ควร ทำให้เขามีความรู้สึว่าการที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้นมีความเป็นไปได้้น้อยมาก

หลักการส่งเสริมการเกษตร

วิจิตร อวทะกุล (2527: 27) ระบุว่า งานส่งเสริมการเกษตรแม้จะเป็นงานราชการ แต่หากจะเปรียบก็คล้ายงานด้านธุรกิจที่ให้ความรู้แก่เกษตรกร มีพนักงานส่งเสริมเป็นพนักงานขาย ขายความคิด ขายความรู้ ขายวิธีการ ช่วยคนให้ช่วยตนเองได้ การขายของพนักงานส่งเสริมคือ การสอน แนะนำ ให้แนวความคิด สินค้าของพนักงานส่งเสริมก็คือผลของการค้นคว้าทดลอง เทคโนโลยีใหม่ๆ ลูกค้านักงานส่งเสริมคือเกษตรกร ประชาชนในชนบท ถ้าไรคือผลผลิตของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้น พนักงานส่งเสริมจะต้องศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และฝึกปฏิบัติเทคนิคและวิธีการสอนหลายๆ อย่างไปทดลองใช้ เพราะไม่มีวิธีการส่งเสริมใดที่ดีที่สุดสำหรับพื้นที่แห่งหนึ่ง ณ ที่เวลาหนึ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น หลักการสำคัญที่ควรจะได้พิจารณาก็คือ

1. ศึกษาว่าเกษตรกรต้องการอะไรที่จำเป็นจริงๆ เป็นอันดับแรก
2. พนักงานขายที่ดีต้องเป็นนักกระตุ้น เร่งเร้า
3. จงเป็นคนขายที่กระฉับกระเฉง กระตือรือร้นที่จะขายให้ได้
4. ศึกษาและค้นคว้าหาความจริง
5. เข้าใจถึงความต้องการของลูกค้า
6. ศึกษาและเข้าถึงฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร
7. เข้าใจตัวเกษตรกร ทักษะคติ ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ
8. สินค้าคือความรู้ และการสอนที่ดี

ตรวจสอบขั้นตอนของการขาย ผู้ซื้อต้องมีความต้องการ ผู้ซื้อต้องมีกำลังที่จะซื้อ และสินค้าจะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน

วัลลภ พรหมทอง (2541: 78) ได้กล่าวถึงหลักการส่งเสริมการเกษตรไว้ดังนี้ คือ

1. การทำงานร่วมกับบุคคลเป้าหมาย ไม่ใช่ทำให้บุคคลเป้าหมาย (extension work with clients, not for them)
2. การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ (democratic volunteer participation)
3. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (learning by doing)
4. การส่งเสริมบนพื้นฐานของความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (based on needs of people in the community)
5. การส่งเสริมบนพื้นฐานของสิ่งที่บุคคลเป้าหมายรู้และมีอยู่ (extension work with what clients know and have)
6. การส่งเสริมควรเป็นแบบสหสาขาวิชา (multiple disciplinary)

7. การส่งเสริมควรให้บุคคลเป้าหมายทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (working as a group)

8. การส่งเสริมควรสอดคล้องกับสภาพทางสังคม วัฒนธรรม และประเพณี ของท้องถิ่น (based on local norms)

9. การส่งเสริมควรให้ความสำคัญกับบุคคลเป้าหมายเท่าเทียมกันทุกๆ กลุ่ม (extension work with different target group in community)

10. การส่งเสริมควรยึดหลักให้บุคคลเป้าหมายมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม (people should be involved in aspects of extension education activities)

11. การส่งเสริมควรเป็นการสื่อสารแบบบุคคลวิธี (extension is a two-way exchange of information)

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2536: 66) ได้สรุปหลักการในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรไว้ดังนี้

1. งานส่งเสริมการเกษตรต้องเริ่มจากจุดที่จะเข้าไปพัฒนาคือท้องถิ่นเริ่มจากสมาชิกของครอบครัวเกษตรกรในสถานะที่เป็นอยู่จริงๆ ในท้องถิ่น

2. งานส่งเสริมการเกษตรต้องตระหนักอยู่เสมอว่า เกษตรกรเป็นบุคคลเป้าหมายที่สำคัญ มิใช่ผู้ด้อยปัญญาและความคิด ความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตรขึ้นอยู่กับความรู้ปัญหาและที่มาของปัญหา และช่วยให้เขาแก้ปัญหาเองในทางที่ถูกต้อง

3. งานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่มุ่งพัฒนาบุคคลเป้าหมาย คือ เกษตรกรให้สามารถช่วยตนเองได้ มิใช่ไปทำให้เขา หรือนำสิ่งของที่มีใช้ตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้ไปแจก

4. ความรู้วิทยาการใหม่ๆ ที่จะนำไปเผยแพร่ต้องแน่ใจว่ามีประโยชน์และเหมาะสมแก่บุคคลเป้าหมาย และเข้ากับสถานการณ์ในท้องถิ่น

5. งานส่งเสริมการเกษตรจะต้องช่วยให้เกษตรกรได้รับความรู้และทักษะใหม่ๆ ตามความต้องการของเกษตรกร

6. งานส่งเสริมการเกษตรในลักษณะการสร้างผู้นำหรือการรวมกลุ่มจะสะดวกขึ้นถ้าอาศัยโครงสร้างหรือสายใยที่มีอยู่ในท้องถิ่น

สาเหตุที่ต้องมีการส่งเสริมการเกษตร

1. การเกษตรมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากร คือ ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งมาจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแทบทั้งสิ้น
2. การเกษตรมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศ และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเกษตรหลายชนิดถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม

วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร

วิรัช ฤกษ์จันทร์ (2520: 24) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า

1. เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรทำการเกษตร เพื่อการบริโภคในครอบครัวของตนเอง และมีชีวิตความเป็นอยู่อุดมสมบูรณ์
2. เพื่อช่วยสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรให้มีโลกทัศน์อย่างกว้างขวาง
3. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการไปสู่เกษตรกร และช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร
4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทพัฒนาจิตใจ สติปัญญา สังคม วัฒนธรรม
5. เพื่อจัดหาโอกาสหรือสร้างบรรยากาศสำหรับชาวชนบทในการพัฒนาปัญญา ความสามารถของเกษตรกรด้วยวิธีการทำงาน การนันทนาการ ชีวิต สังคม และความเป็นผู้นำ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี ความภาคภูมิใจในอาชีพ ความสามารถในการพึ่งตนเอง ความรักท้องถิ่น และประเทศชาติ

ดิเรก ฤกษ์ห่อราย (2527: 43) กล่าวว่า บุคคลเป้าหมายที่สำคัญที่จะพัฒนาชนบทไทยในขณะนี้ คือเกษตรกร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาหรือทำการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่ก่อให้เกิดผลในทางที่ดี โดยมีการวางแผนพัฒนาเกษตรกรให้เป็นไปตามขอบเขตที่กำหนดโดยองค์การอาหารและเกษตรกรรมขององค์การสหประชาชาติ คือ

1. ในด้านการผลิตทางการเกษตร คือ การส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทสำคัญในการที่จะดำเนินการใช้ต้นทุนในการผลิตที่ต่ำสุด และเพื่อให้บังเกิดผลในการที่จะได้กำไรมากที่สุด
2. การดำเนินการจัดหาตลาดสำหรับผลผลิตจากฟาร์ม
3. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เป็นประโยชน์

4. การจัดการฟาร์ม และการจัดการบ้านเรือนให้มีประสิทธิภาพ
5. คหกรรม ซึ่งเน้นในเรื่องโภชนาการเป็นหลัก การเลือกใช้วัสดุในครัวเรือนที่เหมาะสมและมีในท้องถิ่น
6. กิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก เช่น กิจกรรมยุวเกษตรกร
7. การพัฒนาความเป็นผู้นำในลักษณะการดำเนินการในรูปแบบของกลุ่ม
8. การปรับปรุงชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรในชุมชน ให้เป็นประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นมากที่สุด
9. การให้การศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการของรัฐ คือ ให้นุคคลเป้าหมายได้เรียนรู้ว่ามีบริการของรัฐในเรื่องอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกร

วิจิตร อาวะกุล (2527: 47) กล่าวว่า จากขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตร (agricultural extension work) คือ กระบวนการในการให้การศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งการบริการแก่บุคคล เป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้นุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยตนเอง เพื่อให้บรรลุถึงการกินดีอยู่ดีของคนในชุมชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้ โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน

จากความหมายตามที่กล่าวมาแล้วนี้ พอที่จะสรุปลักษณะที่สำคัญของงานส่งเสริมการเกษตรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ

1. งานส่งเสริมการเกษตร เป็นระบบให้การศึกษาออกโรงเรียน (out of school system) ลักษณะการให้การศึกษาออกโรงเรียนนั้นมีลักษณะต่างกับการศึกษาในโรงเรียน คือ การศึกษาออกโรงเรียนไม่มีการจำกัดพื้นฐานชั้นต่ำของผู้เรียน จบชั้นอะไรมาเรียนก็ได้ หลักสูตรที่เรียนก็จัดขึ้นตามปัญหาและความต้องการส่วนใหญ่ของผู้เรียน เพื่อการมีอาชีพใหม่ที่เพิ่มเติมขึ้น หรือทำให้การประกอบอาชีพเพิ่มขีดความสามารถให้สูงขึ้น ไม่มีการจำกัดอายุ เพศของผู้เรียน ระยะเวลาและสถานที่เรียนไม่จำกัด คือ อาจจะเรียนวันเดียวไปจนถึงหนึ่งเดือนหรือมากกว่า และเรียนที่วัดก็ได้ กลางทุ่งนาก็ได้ ที่ไหนก็ได้ แต่ที่สำคัญคือผู้เรียนต้องเรียนรู้โดยการปฏิบัติด้วยตนเอง และเมื่อจบมาแล้วก็เอาประกาศนียบัตรไปตราค่าไม่ได้ ฯลฯ

2. งานส่งเสริมการเกษตรมีหลายครั้งทั้งเป็นการบริการแก่เกษตรกร เช่น การให้บริการเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ฯลฯ แต่การบริการนั้นจะต้องเน้นหนักในการบริการที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ และมักจะให้บริการในรูปแบบของการให้เปล่า

3. เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนานุคคลเป้าหมาย คือ การกินดีอยู่ดี โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนานุคคลในชุมชน

4. พื้นที่เป้าหมายไม่จำกัดว่าชนบทหรือเมือง แต่แน่นอนที่สุดเป้าหมายเน้นหนักคือมวลชนที่เป็นเกษตรกรในชนบทเป็นแกนที่สำคัญ และบุคคลเป้าหมายที่เน้นหนักในพวกเกษตรกรก็คือพวกเกษตรกรที่มีที่ทำกินขนาดเล็ก

5. สถาบันที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีจำเป็นต้องเป็นสถาบันของรัฐ สถาบันเอกชนก็ดำเนินการได้ และในหลายๆ ครั้งสถาบันเอกชนอาจจะดำเนินการได้ดีกว่า

วัลลภ พรหมทอง (2541: 39) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตรสามารถสรุปเป็น ข้อๆ ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ไปสู่เกษตรกรให้เกิดผลและปฏิบัติได้จริง
2. เพื่อผลิตอาหารให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและมีเหลือส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ เพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศ
3. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การจัดการ และการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นการส่งเสริมในเรื่องที่อยู่อาศัย และมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร
5. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการสงวนรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไว้ให้เกิดประโยชน์นานที่สุด
6. เพื่อพัฒนาสภาพความเป็นผู้นำในชนบทอันจะทำให้เกิดประโยชน์ในการผลิตและการใช้ชีวิตในสังคม
7. เพื่อพัฒนากิจกรรมยุวเกษตรกร รวมทั้งแม่บ้านเกษตรกร
8. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของสถาบันส่งเสริมการเกษตรในการพัฒนาการเกษตรของประเทศอย่างมีระบบ
9. เพื่อปลูกฝังทัศนคติในเรื่องความรักในท้องถิ่นและชาติให้แก่เกษตรกร อันจะส่งเสริมในด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม และการมีวิถีชีวิตที่ดีในชุมชนเกษตรกร

วิธีการส่งเสริมการเกษตร

บุญธรรม จิตตอนันต์ (2536: 46) ระบุว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง วิธีการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมติดต่อกับบุคคลเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอน ให้ความรู้ แจ่ม ชำวสาร แนะนำจูงใจให้ปฏิบัติ หรือรับฟังปัญหาข้อคิดเห็นต่างๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 วิธี ได้แก่

1. การส่งเสริมรายบุคคล เป็นการถ่ายทอดความรู้ หรือการสื่อสารตัวต่อตัว ระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับบุคคลเป้าหมาย เช่น การเยี่ยมที่บ้านหรือไร่ นา บุคคลเป้าหมายมาพบ เจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน การติดต่อทางจดหมาย หรือทางโทรศัพท์ เป็นต้น
2. การส่งเสริมแบบกลุ่ม เป็นการถ่ายทอดความรู้หรือการสื่อสาร การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย เช่น การสาธิตการประชุม การฝึกอบรม ทักษะศึกษา เป็นต้น
3. การส่งเสริมแบบมวลชน เป็นวิธีที่เข้าถึงชนกลุ่มใหญ่โดยอาศัยสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เอกสารเผยแพร่ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ การประกวด และการณรงค์ เป็นต้น

การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการส่งเสริมการเกษตร

วัตถุประสงค์เป็นพื้นฐานในการวางแผนทำงานร่วมกันของบุคคลฝ่ายต่างๆ ที่ทำงานในโครงการ การวางแผนที่รอบคอบจะช่วยผู้บริหารโครงการชี้แนวทางให้กับผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรและเวลาอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ยังเป็นมาตรการหรือเกณฑ์เพื่อใช้วัดหรือเปรียบเทียบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ของการดำเนินงาน ส่วนเป้าหมายเป็นการกำหนดทิศทาง ซึ่งอาจจะขยายวัตถุประสงค์ให้เป็น รูปธรรมมากขึ้นที่ชัดเจน เป้าหมายของโครงการมีความสำคัญสำหรับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การวางแผน คือ ผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติงานตามแผน ผู้รับการส่งเสริมและผู้สนับสนุนงบประมาณ จำเป็นที่จะต้องรู้ถึงเป้าหมายที่คาดว่าจะทำอะไรให้สำเร็จ เพื่อตัดสินใจอนุมัติงบประมาณ สนับสนุนโครงการต่อไป การกำหนดเป้าหมายจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบ ปรัชญาหรือผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้รับการส่งเสริม ส่วนกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์และ เป้าหมายนั้น เริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา เมื่อรู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้ว เนื่องจากปัญหา และสาเหตุของปัญหามีลักษณะในเชิงลบ ดังนั้น การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายจึงเป็น

กระบวนการในเชิงบวก เป็นการลดความเบี่ยงเบนของปัญหาและสาเหตุของปัญหาให้อยู่ในสภาพที่ควรจะเป็นหรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ความหมาย ปรัชญาและหลักการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตร มีความเป็นมาในหลายประเทศและประกอบด้วยหลากหลายองค์ความรู้ แต่ทั้งมวลกลับพบว่าปรัชญานำทางของการส่งเสริมการเกษตรมิได้มีความแตกต่างกันอย่างไร นักส่งเสริมการเกษตรทุกคนมีจุดมุ่งหมาย หรือมีความมุ่งหวังให้เป้าหมายหรือเกษตรกรได้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ แต่หลักการที่จะให้สามารถยืนได้ด้วยตนเองอย่างภาคภูมิ นั้น กลับแตกต่างกันด้วยหลักและวิธีการปฏิบัติหรือแนวคิดของแต่ละคน ดังนั้นจึงควรได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งทั้งประเด็นที่มีความเหมือนและต่าง เพื่อนำไปปรับและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละภูมิภาคของตนเองต่อไป

ความหมายและปรัชญาการส่งเสริมการเกษตร

คำว่า การส่งเสริมการเกษตร มาจากคำในภาษาอังกฤษ คือ Agricultural Extension คำว่า Extension นั้น แปลว่า ต่อ ยืด ขยาย แผ่กว้าง ส่วนเพิ่มเติม ส่วนประกอบดังนั้น คำว่า Extension จึงหมายถึง “การส่งเสริมและเผยแพร่” ส่วนความหมายของการส่งเสริมการเกษตรนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายการส่งเสริมการเกษตรไว้ต่างหาก เช่น

ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรได้กล่าวไว้ว่า เป็นการทำงานกับชาวชนบท โดยผ่านวิธีการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียน ในแนวที่เป็นเรื่องที่สนใจและเป็นความต้องการของเขา อย่างมีความใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่เพื่อปรับปรุงระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท และสนับสนุนสวัสดิการของชุมชนในชนบท

ดิเรก ฤกษ์หรั่ง (2524:79) ได้สรุปจากขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า งานส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension Work) คือ กระบวนการในการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมถึงการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นการเกษตรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง เพื่อให้บรรลุถึงการกินดีอยู่ดีของคนในชุมชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน

จะเห็นได้ว่า มีผู้ให้ความหมายของคำว่า Extension Education Cooperative Extension และ Agricultural Extension ในแง่ต่างๆกัน แต่ถ้าจะพิจารณากันให้ดีแล้ว ทุกคำที่เกี่ยวข้องที่จะมีความหมายในการให้การศึกษาเพื่อดำรงชีพและบริการแก่ประชาชนชาวชนบท เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งสิ้น เป็นการให้การศึกษาและบริการที่เล็งผลทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง จึงทำให้ความหมายของคำดังกล่าว เป็นความหมายที่น่าจะใช้แทนกันได้ทั้งหมด

สรุปแล้ว การส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) ก็คือ กระบวนการให้ การศึกษานอกโรงเรียนและการบริการแก่บุคคลเป้าหมายอันหมายถึงเกษตรกร และครอบครัว เกษตรกร โดยวิธีการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) และเน้นถึงการช่วยเหลือให้เกษตรกร ช่วยเหลือตัวเอง (Teach Them to Help Themselves) เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นทั้ง ทางด้านเกษตร เศรษฐกิจและสังคม

ปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตร

บุญสม วราเอกศิริ (2539: 38) เรามักจะได้ยินอยู่เสมอเกี่ยวกับคำว่า “ปรัชญา” เพราะหน่วยงาน องค์กรแต่ละหน่วยย่อมมีปรัชญาในการดำเนินการของตน แม้แต่บุคคลก็ตาม ก็มี ปรัชญาในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิตของตนเองเราจึงน่าจะทำความเข้าใจกันก่อนว่า ปรัชญาคือ อะไร เพื่อจะได้กล่าวถึงปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตรต่อไป ปรัชญา (Philosophy) ตาม ความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า “วิชาว่าด้วยหลัก แห่งความรู้และความจริง” แต่ถ้าจะยึดถือตามความหมายของ ดร.ปริดี พนมยงค์ แล้วก็น่าจะ มองเห็นได้ชัดเจนกว่าคือท่านได้ให้ความหมายว่า ปรัชญา คือ “หลักในการคิดการปฏิบัติ” ปรัชญา ของการส่งเสริมการเกษตร (Philosophy of Agricultural Extension) ก็น่าจะมีความหมายว่า หลักนำ ในการคิดการปฏิบัติทางการส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมการเกษตรเป็นกิจกรรมหนึ่งในการ พัฒนาชุมชน และการพัฒนาชนบท ในการที่จะให้การศึกษาออกโรงเรียนและให้บริการทาง ด้าน การเกษตร เพื่อที่จะพัฒนาบุคคลให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ในการพัฒนาให้มากที่สุด ดังนั้น ปรัชญาพื้นฐานของการส่งเสริมการเกษตรก็ยึดหลักนำในการคิดปฏิบัติซึ่งเป็นไปในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาต่างๆไปคือ (Kelsey, 1963) การสอนให้เกษตรกรรู้จักช่วยตัวเองได้ (Teach People to Help Themselves) ดังเช่นสุภายิตจินนบทหนึ่ง ที่นักส่งเสริมมักจะกล่าวและยึดเป็นหลักอยู่เสมอ สุภายิตนี้กล่าวไว้ว่า “ถ้าท่านให้ปลาสักสองสามตัวแต่แก่ชาวนาชาวนาจะกินปลาหมดภายในมือ สองมือ แต่ถ้าท่านให้ชาวนารู้จักเลี้ยงปลา ชาวนาก็จะมีปลากินไปตลอดชีวิต” สุภายิตบทนี้ชี้ให้เห็น

ว่า การให้ความช่วยเหลือ ให้บริการแก่บุคคลเป้าหมายโดยไม่มีการช่วยเหลือหรือสอนให้เขารู้จักวิธีการที่จะช่วยเหลือตนเองแล้ว การให้ความช่วยเหลือหรือบริการนั้นก็จะไม่เกิดผลอะไร เราจะต้องให้ความช่วยเหลือหรือบริการนั้นอยู่ต่อไปไม่รู้จบสิ้น แต่ถ้าหากเราสอนและช่วยเหลือให้เขารู้จักช่วยเหลือตนเองแล้ว การให้ความช่วยเหลือหรือบริการนั้นก็จะไม่เกิดผลอะไร เราจะต้องให้ความช่วยเหลือหรือบริการนั้นอยู่ต่อไปไม่รู้จบสิ้น แต่ถ้าหากเราสอนและช่วยเหลือให้เขารู้จักช่วยเหลือตนเองแล้ว การให้ความช่วยเหลือหรือบริการนั้นก็จะให้เพียงครั้งเดียวหรือน้อยครั้งเขาจะช่วยเหลือตนเองได้ กลุ่มบุคคลเป้าหมายของเราก็มีใช้เพียงกลุ่มเดียว มีอีกมากมายที่กำลังรอเราอยู่แล้วเมื่อไร การพัฒนาจะบรรลุผล แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้กำหนดปรัชญาที่แตกต่างกับที่กล่าวข้างต้น เพื่อทำความเข้าใจกันให้ถ่องแท้ ปรัชญาของการส่งเสริม (Extension Philosophy) กล่าวไว้เป็นข้อๆคือ (Flores, 1983: 105)

- 1 .การส่งเสริมยึดถือปรัชญาที่ว่า ชาวชนบทมีหัวใจหัวใจ ความสามารถและประสงค์ที่จะรับข่าวสาร และใช้ประโยชน์ เพื่อความผาสุกของงานและชุมชน จึงสมมุติ (Assume) ได้ว่าการส่งเสริมจำเป็นต้องใช้วิธีการเข้าหาโดยตรง (Direct Approach)
2. การส่งเสริมเริ่มต้นการปรับปรุงจากสิ่งที่ประชาชนมีอยู่และที่เขาอยู่
3. ห้องเรียนทางการส่งเสริมคือ สถานที่ที่ประชาชนอยู่ไม่ว่าจะเป็นไร่นา ที่บ้าน และในหมู่บ้าน
4. โครงการส่งเสริมยึดถือความต้องการของประชาชนเป็นเกณฑ์และโครงการนั้นได้มาจากการตัดสินใจของประชาชนและประชาชนเรียนโดยการปฏิบัติจริง
5. การส่งเสริมเป็นการทำงานกับประชาชนและโดยประชาชน ผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะเป็นผู้เผยแพร่กระจายข่าวสารไปยังบุคคลอื่น
6. การให้การศึกษาแก่ประชาชนกระทำได้ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล
7. วิญญาณในการช่วยเหลือตนเอง (The Spirit of Self-help) เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตในระบอบประชาธิปไตย
8. การส่งเสริมประกอบด้วยการทำงานกับประชาชนในที่ที่เขาอยู่ (Where They Have) การสร้างจากสิ่งที่มีอยู่ (What They Have) และเพิ่มเติมให้จากสิ่งที่เขารู้ (What They Know)

จะเห็นได้ว่า หลักนำในการคิดการปฏิบัติหรือปรัชญาการส่งเสริมมีในแนวต่างๆกันอย่างไรก็ตาม หากเรายึดถือว่าปรัชญาของการส่งเสริมคือ การสอนให้เกษตรกรรู้จักช่วยตนเองดังที่ Kelsey (1963) ได้กล่าวไว้ก็น่าจะเป็นประโยชน์ที่จำได้ง่ายกว่า

ประวัติการส่งเสริมการเกษตร

ยอดชาย ทองไทยนันท์ (2546: 56) การส่งเสริมการเกษตรเริ่มประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่ออังกฤษอยู่ในยุคอาณานิคมได้อาศัยโครงสร้างการบริหารแบบผู้ว่าการ (Governor) ส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งเพื่อแก้ไขความอดอยากในประเทศไอร์แลนด์ หลังจากนั้นอีกประมาณ 100 ปีในประเทศเยอรมันได้มี “ครูสัญจร (Itinerant Teacher)” ตะเวนนำความรู้ของเกษตรกรกลุ่มหนึ่งไปถ่ายทอดให้อีกกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่ในประเทศอังกฤษได้เริ่มมี “การส่งเสริมแบบมหาวิทยาลัย (University Extension)” โดยอาจารย์มหาวิทยาลัยได้จัดกลุ่มเกษตรกรในอุปการะของมหาวิทยาลัยขึ้น ในสหรัฐอเมริกาได้ใช้ระบบ “ที่ปรึกษาการเกษตร (Agricultural Consultancy)” ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยแต่ละมลรัฐจะได้ที่ดินจากรัฐบาลกลางเพื่อจัดตั้งศูนย์วิจัย ศูนย์ฝึกอบรมและวิทยาลัยเกษตรกรรม โดยรัฐบาลกลางจะร่วมออกค่าใช้จ่ายให้ด้วยจึงได้มีการพัฒนารูปแบบ “การบริการส่งเสริมแบบร่วมมือกัน (Cooperative Extension Service)” โดยมหาวิทยาลัยทำหน้าที่วิจัย ฝึกอบรมและส่งเสริม ระบบนี้จะถูกนำไปใช้ในประเทศต่างๆที่สหรัฐฯให้การสนับสนุน

ในระยะต่อมาได้มีแนวคิด “การพัฒนาชุมชน (Community Development)” โดยเริ่มใช้ที่ประเทศอินเดียซึ่งมีเป้าหมายต่างๆที่แตกต่างกัน แทนที่จะพัฒนาแต่การเพิ่มผลผลิตการเกษตรของแต่ละครัวเรือน ได้มีการกระตุ้นหมู่บ้านและชุมชนให้เข้ามาร่วมพัฒนาเพื่อช่วยให้ชาวบ้านเหล่านี้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกด้าน โดยมีเป้าหมายให้ชาวบ้านช่วยเหลือตนเองได้ หน่วยงานต่างๆเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น และเป็นครั้งแรกที่มีการพัฒนาบทบาทของสตรีด้วยรูปแบบในการพัฒนานี้มักเรียกว่า “การพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน (Integrated Rural Development)” แต่ต่อมาการพัฒนาการเกษตรมักมีบทบาทโดดเด่นบังคับการพัฒนาในด้านอื่นๆ เนื่องจากเกษตรกรมีจำนวนมากกว่าชาวบ้านอาชีพอื่น แม้ว่าในระยะแรกการพัฒนาชุมชนอาจได้รับผลสำเร็จบ้าง แต่เมื่อเป็นนโยบายในระดับชาติมักไม่ได้รับความสนใจจากนักการเมืองเท่าที่ควร โดยเฉพาะรัฐบาลที่บริหารโดยรวมอำนาจที่ศูนย์กลางมักไม่สนับสนุนกลุ่มและองค์การที่มีการพัฒนาแล้วซึ่งมักต่อต้านการบริหารงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและการคอร์รัปชันของนักการเมือง

ปัจจุบันการส่งเสริมของประเทศต่างๆส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล มีองค์การเอกชน รับผิดชอบน้อยมาก

หลักการส่งเสริมการเกษตร

บุญสม วราเอกศิริ (2539: 45) หลักการ (Principle) เป็นหลักนำในการคิด และปฏิบัติขั้นพื้นฐาน รองลงมาจากปรัชญา (Philosophy) สำหรับหลักการส่งเสริมการเกษตรที่น่าจะมีแนวโน้มว่าได้ผลดี และมีการพิสูจน์มาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ดังนี้

1. หลักการส่งเสริมการเกษตรคือการบริการการศึกษา (Educational Service) การส่งเสริมการเกษตรคือ การนำความรู้จากสถาบันการศึกษาอันคว่าเกี่ยวกับการเกษตร ไปสู่เกษตรกร หรือเป็นบริการเกี่ยวกับการให้การศึกษาในด้านเกษตรแก่เกษตรกร หรือบางทีอาจจะเรียกเป็นการศึกษานอกห้องเรียน หรือในไร่นา หรือทุกสถานที่ในชุมชนเกษตรและการให้บริการเช่นนี้ ก็มีวัตถุประสงค์ที่ช่วยให้เกษตรกรได้มีโอกาสช่วยตัวเองด้วยวิธีที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามคำช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการของเจ้าหน้าที่ ฉะนั้นวิธีดำเนินงานจึงเป็นไปในลักษณะที่เรียกว่า เป็นการให้การศึกษาหรือการศึกษาผู้ใหญ่

2. งานส่งเสริมเริ่มด้วยภาวะความเป็นจริงที่มีอยู่ของเกษตรกร (Based on or Starts From Conditions That Exist) เจ้าหน้าที่ส่งเสริม (Extension Worker) ซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ควรทราบถึงสภาพไร่ นา ทรัพยากร (แรงงาน วัสดุ ทุน ความรู้ ฯลฯ) ของเกษตรกร และของท้องถิ่น ฉะนั้นการเริ่มปฏิบัติงานส่งเสริมครั้งแรกจึงต้องเริ่มด้วยการเยี่ยมเยียนเกษตรกรยังไร่ นา เพื่อให้ทราบถึงสภาพและทรัพยากรต่างๆ ดังกล่าว รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือศรัทธา อุปนิสัยใจคอ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการติดต่อและการให้คำแนะนำส่งเสริมในโอกาสต่อไป ตลอดจนต้องทำการสำรวจภาวะและข้อเท็จจริงของสภาพแวดล้อมให้ถี่ถ้วน บันทึกไว้ให้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติ ติดตามผลและการเปลี่ยนแปลงต่างๆเนื่องจากผลงานส่งเสริม

3. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยเน้นถึงความร่วมมือร่วมใจแบบอาสาสมัคร (Voluntary Participation) ของเกษตรกรที่มีอยู่ส่วนใหญ่ในชนบท (GrassRoots Farmers) เป็นการทำให้ทุกคนได้รับความรู้ด้วยการทำเอง นอกจากจะได้ความรู้ ประสบการณ์และความชำนาญจากการกระทำของตนเองแล้วยังทำให้ทุกคนมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมมีความรู้สึกรับผิดชอบในผลจากการกระทำอันนั้นอีกด้วย ถ้าได้ผลสำเร็จก็มีความภาคภูมิใจถ้าผิดพลาดก็ทราบจุดอ่อนเพื่อการแก้ไข

4. วิธีการส่งเสริมยึดหลักประชาธิปไตย (Democratic Methods) ก็จะต้องทำให้บุคคลเป้าหมายในการส่งเสริมร่วมกันทำงานแบบกันเอง การให้ความช่วยเหลือควรให้เป็นไปอย่างทั่วถึง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง การพิจารณาแก้ไขปัญหาก็ควรเป็นปัญหาของเกษตรกรส่วนมาก ไม่ควรสนใจในการแก้ปัญหาของเฉพาะบุคคล หรือกลุ่มบุคคล(Client) เป็นพิเศษจนเกินควรและไม่เลือกชั้นวรรณะ ถึงแม้ว่า ระบบการปกครองจะมีได้มีการแบ่งแยกชั้นวรรณะของประชากรไทยก็ตาม แต่ประเภทของคนจน คนรวย คนมีการศึกษาน้อย คนมีการศึกษามาก ก็ยังทำให้เกิดความรู้สึกและขัดขวางในการปฏิบัติงานอยู่มาก ส่วนหลักการส่งเสริมนั้นถือว่าอาชีพเกษตรกรไม่ว่าบุคคลชนิดใดหรือประเภทใดย่อมจะมีปัญหาและรอคอยการแนะนำช่วยเหลืออยู่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีจรรยาบรรณในเรื่องการปฏิบัติตนกับผู้อื่นให้ทัดเทียมกัน

5. การส่งเสริมยึดหลักการสนองความต้องการของเกษตรกร (Based on Clients Interests and Needs) เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายสนใจและต้องการอะไรเป็นส่วนใหญ่ก็จะให้การศึกษาและบริการในเรื่องนั้นแก่เขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการที่แท้จริง (Felt Needs) ของเกษตรกรที่ไม่ขัดต่อนโยบายและความต้องการของประเทศชาติ ต้องทำเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสวัสดิภาพของครอบครัว หรือการพัฒนาไร่นาของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม่ควรเอาเองว่าเกษตรกรควรต้องการอย่างนั้น อย่างนี้ ควรได้ร่วมปรึกษาและชี้แนะให้เกษตรกรได้เห็นและพิจารณาถึงความต้องการที่มีความจำเป็นสูงสุดในขณะนั้นก่อน

6. มีโครงการและแผนปฏิบัติที่แน่นอนต้องกำหนดให้แน่นอนลงไปว่ามีวัตถุประสงค์อะไร มีวิธีการดำเนินการอย่างไร คาดว่าจะได้ผลอย่างไร ทั้งนี้จะได้เตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะปฏิบัติร่วมกับใคร ที่ไหน จะทำอะไร จะทำอย่างไร และมีวัสดุที่ต้องการใช้อะไรบ้าง ตลอดจนคนฝ่ายที่ให้ความร่วมมือ คือเกษตรกรจะได้เตรียมตัวและเตรียมการไว้ล่วงหน้าสำหรับร่วมงานได้ถูกต้องด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ดี แผนการปฏิบัติงานก็ควรมีแผนสำรองไว้บ้าง หากเกิดมีอุปสรรคจนแก้ไขอะไรไม่ทัน ก็จะได้ไม่เสียเวลา ทำนองเดียวกันวิธีปฏิบัติก็ควรยืดหยุ่น (Flexible) ได้

7. ใช้ทรัพยากรทางวิชาการในท้องถิ่น(Use Local Academic Resources) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญทางการเกษตรทุกสาขา ถึงแม้ว่า จะมีพื้นความรู้จากสถาบันการศึกษาและได้รับการฝึกอบรมกันบ่อยๆก็ยังไม่อาจวินิจฉัยหรือแก้ปัญหาทางการเกษตรได้หมด การที่จะต้องอาศัยนักวิชาการสาขาต่างๆ ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความช่วยเหลือแนะนำหรือค้นคว้าแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆจึงมีความจำเป็นอยู่มาก ฉะนั้นการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องทราบถึงที่ตั้ง ภาระหน้าที่และบริการของแหล่งทรัพยากรทางวิชาการ เช่น

วิทยากร สถานีทดลอง และสถาบันการศึกษาต่างๆ ในท้องถิ่นใกล้เคียงไว้อย่างละเอียด จึงมีความจำเป็นมาก ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการติดต่อขอความช่วยเหลือและหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

8. ดำเนินการสร้างและใช้ผู้นำท้องถิ่น(Develop and Use Local Leaders) งานส่งเสริมการเกษตรถึงแม้ว่าจะไม่ใช่งานใหม่ แต่เป็นบริการของรัฐที่ราษฎรไม่ค่อยเข้าใจทำให้ขาดความสนใจ จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ยิ่งกว่านั้นการช่วยเหลือแนะนำของเจ้าหน้าที่ไปอย่างไม่ทั่วถึง เพราะสาเหตุหลายประการ ดังนั้นหากมีเกษตรกรที่เข้าใจและมีความสนใจในบริการของงานส่งเสริมการเกษตรแล้ว ควรสนองความสนใจด้วยการเอาใจใส่ให้ความร่วมมือ พัฒนาและยกย่องให้เป็นผู้นำ และเป็นผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือทางราชการและถ้าหากเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องนับถือจากราษฎรในท้องถิ่นอยู่แล้ว ก็ย่อมจะสะดวกในการปฏิบัติงานส่งเสริมอย่างยิ่ง

9. มีวิธีปฏิบัติที่ต่อเนื่อง งานส่งเสริมการเกษตรเป็นทั้งวิชาการและเป็นทั้งศิลป์ トラバิดที่การวิจัยค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์เกษตร ไม่มีวันถึงจุดอื่นตัว หน้าที่ของงานส่งเสริมการเกษตรก็คงจะเป็นเงาตามตัวไปเรื่อยๆ ในการที่จะเสาะแสวงหานำผลการวิจัยค้นคว้ามานำใช้ได้แล้วใช้ศิลป์ (Art) และกลวิธี (Strategies) ต่างๆที่จะนำไปถ่ายทอดให้เกษตรกร ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพเกษตรกรที่มีต่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ยิ่งมากเท่าไรความเสียหายแก่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศก็ยิ่งมีมากเท่านั้น ฉะนั้นหน้าที่และภารกิจของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงต้องปฏิบัติต่อเนื่องไปอย่างไม่มีวันรู้จบ

10. ปฏิบัติงานกับสมาชิกในครอบครัวเกษตรกรทุกคนสมาชิกทุกคนในครอบครัวเกษตรกรมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ ทั้งแรงงานและความคิด งานส่งเสริมเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือการติดต่อเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับงาน จึงไม่ควรเลือกติดต่อเพียงคนหนึ่งคนใด บุคคลหมายของการส่งเสริมครอบคลุมไปถึงตัวเกษตรกรเอง แม่บ้านเกษตรกร และเยาวชนเกษตรกร เมื่อส่งเสริมการเกษตรมีหลักการที่จะดำเนินงานรูปแบบบริการศึกษาแล้ว ก็ควรที่จะให้บุคคลเป้าหมายทั้งหมดหรือสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

11. เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเอง การส่งเสริมต้องให้เกษตรกรได้ลงมือกระทำเอง มิใช่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำให้ในระยะแรกๆ เจ้าหน้าที่อาจร่วมมือหรือช่วยเหลือก่อนและให้เกษตรกรลงมือกระทำด้วยตนเองในภายหลัง ดังนั้นจึงต้องระลึกไว้เสมอว่าการส่งเสริมต้องทำให้เกษตรกรมีความพร้อมและสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้ด้วยตนเองและช่วยผู้อื่นได้ด้วย

12. ยึดหลักของ Micro-Planning From Below หรือหลักการวางแผนในรับท้องที่ ซึ่งดำเนินการแบบ Bottom Up Approach โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินงานหรือหากจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการตามคำสั่งจากเบื้องบนหรือแบบ Top Down Approach การทำความเข้าใจต่อโครงการและวิธีการดำเนินงานกับเกษตรกรก็จำเป็นจะต้องมีก่อนที่จะเริ่มโครงการ

13. การใช้ทีมงานของผู้ชำนาญการเฉพาะอย่าง (Team of Subject Matter Specialist) การใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีความรู้กว้างๆหรือรู้ทั่วไป จะให้ผลในการส่งเสริมผู้การใช้ทีมงานของผู้ชำนาญการเฉพาะอย่างไม่ได้ ในทีมงานหนึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่จบสาขาเฉพาะอย่าง รวมกันหลายๆสาขา เช่น โรคพืช กีฏวิทยา พืชสวน พืชไร่ ปฐพีวิทยา หรือสาขาอื่นๆ แต่เจ้าหน้าที่เหล่านี้จำเป็นต้องผ่านการอบรมหรือเรียนรู้เรื่องการนำการเปลี่ยนแปลงและหลักการส่งเสริมการเกษตรมาอย่างดีแล้ว

14. การสร้างศรัทธาและทัศนคติที่ดี ก่อนทำการเปลี่ยนแปลงหรือการกระทำกิจกรรมด้านการส่งเสริมใดๆเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องสามารถสร้างความเลื่อมใส ศรัทธา และทัศนคติที่ดีของเกษตรกรที่มีต่อเจ้าหน้าที่ให้ได้เสียก่อนเพราะหากล้มเหลวในจุดนี้แล้ว การส่งเสริมก็คงจะดำเนินไปอย่างไร้ผลเป็นแน่ จำเป็นจะต้องสร้างความเชื่อถือเชื่อมั่นว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือแนะนำให้ความรู้ และแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมอาจจะต้องร่วมอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมใจกับบุคคลเป้าหมาย และจะต้องมีคุณสมบัติอื่นๆประกอบด้วย เช่น ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความคิดริเริ่ม ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความยุติธรรม การมีสัจจะ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ และการปฏิบัติและพฤติกรรมต่างๆ เป็นต้น

15. การประเมินผล (Evaluation) เมื่อได้ปฏิบัติงานไประยะหนึ่งต้องมีการติดตามผลเพื่อทราบถึงความเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้า ปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หรือหาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป

16. การดำเนินงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เงื่อนไขสถานการณ์ และกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม หรือชุมชนหนึ่งๆ ย่อมมีผลให้การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงด้วย ถึงแม้ว่าจะมีการวางโครงการและมีแผนการปฏิบัติอย่างดีแล้วก็ตาม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้ก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุงเสมอ

17. การทราบและเข้าใจในนโยบายและแผนพัฒนาประเทศ ถึงแม้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะมีภาระหน้าที่อยู่ในขอบเขตที่ปฏิบัติงานอยู่ก็ตาม ก็ไม่ควรที่จะขาดความสนใจต่อหลักการใหญ่ที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับนโยบายด้านการเกษตรทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น

กรอบแนวปฏิบัติการส่งเสริมการเกษตร

วัลลภ พรหมทอง (2541: 45) การส่งเสริมการเกษตรมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้บุคคลเป้าหมายเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอันจะทำให้มีรายได้สูงขึ้นและสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น การบรรลุวัตถุประสงค์จำเป็นต้องมีหลักในการปฏิบัติ เพื่อกำหนดเป็นกรอบสำหรับใช้เป็นแนวทางในทางปฏิบัติ มีดังนี้

1. การทำงานร่วมกับบุคคลเป้าหมายไม่ใช่ทำให้บุคคลเป้าหมาย(Extension Works with Clients, not for Them) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรชี้แนะให้บุคคลเป้าหมายพยายามช่วยตัวเอง ไม่ควรทำอะไรให้ทั้งหมด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะเป็นเพียงผู้แนะนำ ช่วยเหลือ ร่วมแก้ไขปัญหาเท่านั้น
2. การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ(Democratic Volunteer Participation) การที่บุคคลเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมของงานส่งเสริมการเกษตรด้วยความสมัครใจจะทำให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพสูง
3. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ(Learning by Doing) การเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง จะทำให้บุคคลเป้าหมายเกิดความชำนาญและมีความมั่นใจ เมื่อเวลานำไปปฏิบัติจริง
4. การส่งเสริมบนพื้นฐานของความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (Based on Needs of People in Community) งานส่งเสริมจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน จึงจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้เร็ว เพราะตรงกับความต้องการและเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม
5. การส่งเสริมบนพื้นฐานของสิ่งที่บุคคลเป้าหมายรู้และมีอยู่ (Extension Works with What Clients Know and Have) การดำเนินโครงการส่งเสริมการเกษตรนั้น ควรเริ่มจากสิ่งที่บุคคลเป้าหมายมีความพร้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรู้ความสามารถ รวมทั้งปัจจัยต่างๆที่มีอยู่ในท้องถิ่นของบุคคลเป้าหมายนั้นๆ

6. การส่งเสริมควรเป็นแบบสหสาขาวิชา (Multiple Disciplinary) ในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร จะต้องยึดหลักของการผสมผสานสาขาวิชาต่างๆ หลายๆ สาขาเข้าด้วยกัน เช่น บริหาร เกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศาสนา เป็นต้น เพื่อการพัฒนาบุคคลเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การส่งเสริมควรให้บุคคลเป็นเป้าหมายทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Working as a Group) หลักการข้อนี้เกิดขึ้นเพราะเชื่อว่า กลุ่มมีอิทธิพลต่อเปลี่ยนแปลงในด้านของการมีพลังต่อรองในทางเศรษฐกิจและสังคมและเป็นช่องทางในการรับบริการส่งเสริมได้ดียิ่งขึ้น

8. การส่งเสริมควรสอดคล้องกับสภาพของสังคม วัฒนธรรมและประเพณี ของท้องถิ่น (Based on Local Norms) โครงการส่งเสริมใดๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ย่อมจะดำเนินการได้อย่างสะดวกและประสบความสำเร็จ

9. การส่งเสริมควรให้ความสำคัญกับบุคคลเป้าหมายเท่าเทียมกันทุกๆ กลุ่ม (Extension Works with Different Target Groups in the Community) เนื่องจากภายในชุมชนนั้น มีความแตกต่างกันทางสังคม เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้น งานส่งเสริมการเกษตร จะต้องปรับให้สอดคล้องกับบุคคลทุกๆ กลุ่มในชุมชนนั้นๆ

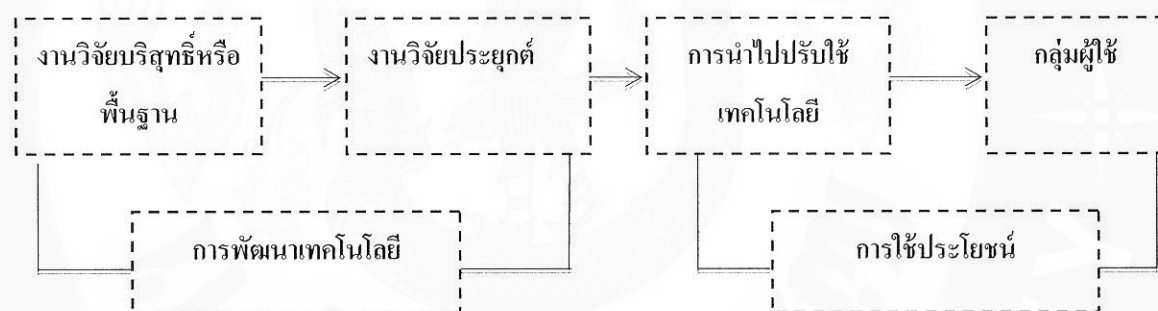
10. การส่งเสริมควรยึดหลักให้บุคคลเป้าหมายมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม (People should be Involved in All Aspects of Extension Education Activities) ถ้าหากบุคคลเป้าหมายได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม เช่น การวางแผนการดำเนินงาน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล บุคคลเป้าหมายจะมีความรู้สึกรู้ว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ ซึ่งจะทำให้โครงการนั้นประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

11. การส่งเสริมควรเป็นการสื่อสารแบบยวดยวิธี (Extension is a Two Way Exchange of Information) การถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลเป้าหมายด้วยวิธีการสื่อสารแบบ 2 ทางคือ วิธีการที่ดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะได้ทราบปฏิกิริยาตอบกลับของบุคคลเป้าหมายด้วย

เป้าหมายของงานส่งเสริมการเกษตร

ณรงค์ สมพงษ์ (2543: 36) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เปรียบเหมือนกับสะพานที่ทอดเชื่อมโยงระหว่างแหล่งความรู้กับเกษตรกร ที่จะนำเอาความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาดัดแปลงเป็นภาษาง่ายๆ ถ่ายทอดไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยอาศัยช่องทางต่างๆ เข้ามาช่วยในการถ่ายทอด ทำนองเดียวกัน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็

จะรับความคิดเห็น ความต้องการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมายนำมาพิจารณาทางแก้ไขหรืออาจเสนอปัญหาและอุปสรรคนั้นกลับไปยังแหล่งวิทยากรเพื่อดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงมีหน้าที่เป็นผู้ติดต่อ 2 ทางคือเป็นตัวกลางถ่ายทอดความรู้และชี้แนะวิธีการแก้ไขปัญหาหรือร่วมแก้ปัญหา กับเกษตรกรหรือส่งผ่านข้อมูลจากเกษตรกรไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง สำหรับการวิจัยบริสุทธิ์หรือพื้นฐานเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่เหมาะสมทางวิทยาศาสตร์หรือทางสังคมศาสตร์เป็นการพิสูจน์ความจริงของทฤษฎีบางอย่างและงานค้นคว้าทดลอง ตัวนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ที่ต้องอาศัยนักวิจัยของนักปรับปรุงพันธุ์ เพื่อคัดสายพันธุ์ที่มีอยู่เดิม และพันธุ์ที่มีคุณสมบัติที่ดีกว่ามาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดสายพันธุ์ใหม่ ที่ต้องการ จากการวิจัยบริสุทธิ์นี้จะต้องนำไปทดลองประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นจริงๆ จะให้ผลเป็นอย่างไร หากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นก็ต้องนำข้อมูลไปศึกษาใหม่ เมื่อผ่านงานวิจัยประยุกต์ไปแล้วเทคโนโลยีจึงถูกนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง เป็นต้น

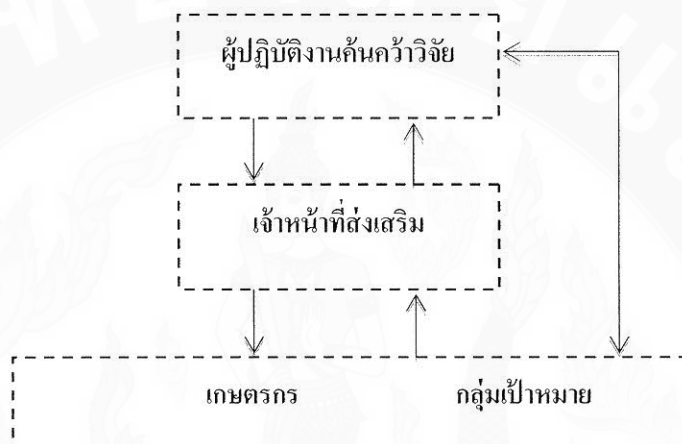

ภาพ 2 แสดงการพัฒนาและการใช้วิทยากร

ที่มา: ณรงค์ สมพงษ์ (2543 : 16)

กระบวนการนี้จะไม่หยุดลงเท่านี้ เนื่องจากเทคโนโลยี นวัตกรรมต่างๆ มีความก้าวหน้าไม่หยุดนิ่งกับที่ เทคโนโลยีอย่างหนึ่งอาจจะเหมาะสมกับสมัยหนึ่ง แต่ในอีกสมัยหนึ่งอาจไม่เหมาะสมก็ได้ เพราะฉะนั้นในกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีและการนำเทคโนโลยีไปใช้นั้นจึงเป็นการเคลื่อนไหวเป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในแต่ละส่วนตลอดเวลา โดยอาศัยข้อมูลป้อนกลับมาพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขไปเรื่อยๆ ไม่มีสิ้นสุด ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดขึ้นเป็น 2 ชั้น คือจากนักวิจัยไปสู่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมและจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมไปสู่เกษตรกรเป้าหมาย ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มนี้ต่างก็ใช้ทักษะและวิธีการในการถ่ายทอดเช่นเดียวกัน แต่มิ

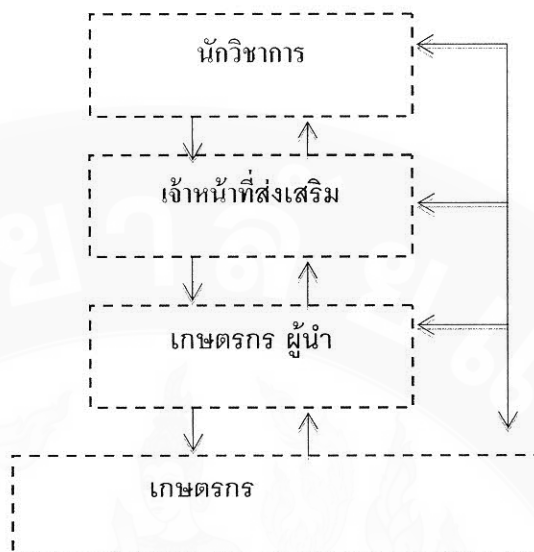
กลุ่มเป้าหมายต่างกลุ่มกันเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงทางการปฏิบัติแล้ว เนื่องจากในปัจจุบันมีหน่วยงานที่ทำการวิจัยกระจายอยู่โดยทั่วไปและการคมนาคมสะดวกนั้น จึงอาจมีการติดต่อถ่ายทอดกันเองระหว่างนักวิจัยกับเกษตรกรโดยไม่ผ่านทางเจ้าหน้าที่ส่งเสริม โดยเกษตรกรอาจจะไปหาแหล่งวิทยาการใหม่ๆและแหล่งความรู้ต่างๆโดยตรง

ภาพ 3 แสดงการถ่ายทอดผลงานวิจัยผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ที่มา: ณรงค์ สมพงษ์ (2543 : 17)

ในการกระจายวิทยาการเหล่านี้อาจจะผ่านไปยังผู้นำชุมชนที่มีหัวก้าวหน้าที่ยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆอย่างรวดเร็ว ดังนั้นในระบบการส่งเสริมจึงอาจใช้เกษตรกรผู้นำ (Contact Farmer) เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยใช้เป็นแกนสำคัญที่จะกระจายความรู้ต่อไปยังเกษตรกรเป้าหมายต่อไป

ภาพ 4 แสดงการถ่ายทอดความรู้ผ่านเกษตรกรผู้นำ

ที่มา: ณรงค์ สมพงษ์ (2543 : 18)

กรอบแนวทางการดำเนินงาน

1. งานส่งเสริมควรมาจากความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องสามารถวิเคราะห์หาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนนั้นได้ แต่ถ้าหากคนในชุมชนนั้น ไม่ทราบความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่จะต้องกระตุ้นให้ประชาชนได้ทราบความต้องการที่แท้จริงของตน

2. งานส่งเสริมจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องเข้าใจปัญหาของท้องถิ่นนั้นอย่างดี และกำหนดโครงการส่งเสริมให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงประเด็นและกลมกลืนกับทรัพยากรที่มีอยู่ในแล้วในท้องถิ่น เช่น โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์อื่นๆ ที่จำเป็น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของคนในชุมชนนั้นว่ามีความพร้อมที่จะยอมรับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ การศึกษาชุมชนที่เรียกว่า Baseline Survey จะช่วยให้ทราบเกี่ยวกับพื้นฐานชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. งานส่งเสริมจะต้องมีการกำหนดวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและทัศนคติ เพื่อมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการมากกว่าการมองสิ่งของหรือปัจจัยการผลิตอื่นๆ เพียงอย่างเดียว โครงการส่งเสริมจึงควรกำหนดวิธีการที่จะมุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยมีการสนับสนุนปัจจัยอื่นๆอย่างมีเงื่อนไข เช่น อาจให้ยืมลูกโคนมพันธุ์ดีมาเลี้ยงผ่านทางสหกรณ์โคนมและมีการผ่อนใช้เงินคืนเมื่อได้ผลผลิตแล้ว ร่วมกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนม การรีดนมและการติดตามผลสำเร็จของโครงการเป็นระยะๆ มีการพัฒนาแหล่งน้ำในชุมชน ให้พร้อมกับการให้ความรู้ในการใช้น้ำอย่างประหยัดและวิธีการผลิตพืชเป็นต้น

ขอบเขตของงานส่งเสริม

1. งานด้านการผลิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิต อาหารและเทคโนโลยีต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้แรงงาน เครื่องจักรกล ทุนและการใช้ที่ดิน ตลอดจนการบริการและการจัดการทรัพยากรในระบบการผลิต

2. งานด้านการตลาด เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการด้านการเก็บรักษาการจำหน่าย การขนส่งผลิตผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมเรียกว่า การตลาด (marketing) ซึ่งปัจจุบันมีความสำคัญอย่างมากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระบบการผลิต เพราะถ้าหากผลิตสินค้าได้มากทั้งปริมาณและคุณภาพ แต่ไม่รู้เรื่องการตลาดก็มีโอกาสที่จะขาดทุนและกิจการไม่สามารถอยู่ได้

3. การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ในระบบการผลิตย่อมเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การประสบปัญหากับสภาพดินเสื่อมโทรม การใช้สารเคมีทางการเกษตรที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและผู้บริโภคการใช้ประโยชน์จากที่ดินทางการเกษตร การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดินและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

4. การจัดการบ้านเรือนและอาหาร เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ภายในครอบครัว ขอบเขตรวมไปถึงด้านอาหารการดูแลจัดการบ้านเรือนของชุมชน จุดมุ่งหมายของงานส่งเสริมที่ต้องการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและคนในชุมชนมีสุขภาพแข็งแรง

5. กิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชน เยาวชนเป็นประชาชนที่อยู่ในวัยรุ่นหนุ่มสาวที่มีอายุตั้งแต่ 15 ถึง 25 ปี ทั้งเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนและที่ออกจากโรงเรียนมาแล้ว แต่เนื่องจากการส่งเสริมเป็นการศึกษานอกโรงเรียน ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้กับเยาวชนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเยาวชนที่ออกจากระบบโรงเรียนแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในชนบทเป็นลูกหลานของเกษตรกรที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตรต่อไป จึงเรียกว่า “ยุวเกษตรกร” ซึ่งใจประเทศอเมริกามีสัญลักษณ์เป็นรูปใบไม้ 4 แฉก แต่ละแฉกมีรูปตัว H อยู่ภายในเรียกว่า “4-H Club” (ย่อมาจาก Head Heart

Hands และ Health) สำหรับยุทธกรไทยใช้ชื่อว่า 4 ก. (คือ เกศ กมล กร และกาย) กิจกรรมงานส่งเสริมยุทธกรเน้นหนักเพื่อฝึกอบรมให้เยาวชนมีความรู้ความชำนาญทางด้านการเกษตรและคหกรรมศาสตร์แผนใหม่ เพื่อนำไปใช้ในประกอบอาชีพในอนาคต ตลอดจนฝึกให้เด็กมีความรู้จักรับผิดชอบการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตร กล่าวคือกล้าแสดงความคิดเห็น และรู้จักฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่

6. การพัฒนาองค์กรในชุมชน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรวมกลุ่มกันของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม กลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สหกรณ์การเกษตรในหมู่บ้านและกลุ่มอาชีพอื่นๆ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือก่อตั้งองค์กรที่เป็นประโยชน์วางแผนดำเนินการ และเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนกลุ่มและองค์กรต่างๆ เหล่านี้

7. การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจรวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี จะมีลักษณะเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้คำแนะนำในการปรับปรุงชุมชนและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

บทสรุป

การส่งเสริมการเกษตร เป็นเสมือนหนึ่งกับการให้การศึกษาที่มีจุดหมายที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกร โดยนักส่งเสริมเป็นผู้ช่วยกระตุ้นการคิด การวางแผน การปฏิบัติเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทักษะด้านการเกษตร ภายใต้ระบบการสื่อสารแบบยุควิถีที่สามารถสร้างความเข้าใจกันได้ทั้งสองฝ่ายอย่างตรงกัน โดยทั้งหมดต้องคำนึงถึงระบบของสภาพแวดล้อมท้องถิ่นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำกับเกษตรกรอย่างเป็นกระบวนการและต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรได้บรรลุปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตร กล่าวคือ สอนเขาให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นครินทร์ บุญกอแก้ว (2536) ศึกษาถึงความต้องการของสมาชิกวุฒิสภาในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความต้องการของสมาชิกวุฒิสภา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ สมาชิกส่วนใหญ่ มีความต้องการนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน ต้องการให้ผู้ปกครองให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำกิจกรรมทางการเกษตร ต้องการให้ผู้นำชุมชนและชุมชนในท้องถิ่นช่วยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องการได้ที่พักอาศัยที่เป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ อายุไม่เกิน 40 ปี อาชีพการเกษตรและเป็นโสด ต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพศชายหรือหญิงก็ได้ อายุไม่เกิน 40 ปี เป็นโสด มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องการให้สนับสนุนวัสดุการเกษตรและต้องการให้เจ้าหน้าที่เยี่ยมกลุ่มเดือนละ 1-2 ครั้ง

กาญจน์ หงส์ณี (2540) ศึกษาถึงสภาพปัญหาการดำเนินโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิกองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อ.ก.ท.) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าสมาชิก อ.ก.ท. ที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 18.7 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรม และมีปัญหาในด้านการเตรียมการดำเนินโครงการของสมาชิกในเรื่องคณะกรรมการ อ.ก.ท. ขาดทักษะในการดำเนินโครงการ ครูผู้ควบคุมขาดการแนะนำติดตามอย่างใกล้ชิด และผู้ปกครองไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ปัญหาด้านการดำเนินโครงการ ในเรื่องขาดเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ดำเนินงานตามโครงการ และผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจ ปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิต ในเรื่อง ราคาผลผลิตตกต่ำ ตลาดอยู่ไกล และไม่มีข้อมูลการตลาด และการขนส่งไม่สะดวก ปัญหาด้านผลการดำเนินโครงการ ในเรื่องสมาชิกขาดความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติ รายได้จากการดำเนินงานไม่คุ้มกับการลงทุน และขาดการจดบันทึกอย่างต่อเนื่อง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2540: 3-4) ได้รายงานสถิติปี 2535 พบว่าเยาวชนอายุระหว่าง 12-19 ปี มีจำนวน 9.941 ล้านคน อยู่ในระบบการศึกษา และพบว่าไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาถึง 4.772 ล้านคน จะเห็นว่าเยาวชนที่จบการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเป็นจำนวนมาก ยังไม่รวมถึงเยาวชนจากภาคอุตสาหกรรมที่ว่างงานและกลับสู่ท้องถิ่น เนื่อง จากภาวะเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหามาตรการต่างๆ รองรับแรงงานเยาวชนที่มีความสนใจในอาชีพเกษตรเพื่อการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน

กฐิน ศรีมงคล (2533 : 27) ได้ให้ความหมายว่า เยาวชนเกษตรที่มีอายุระหว่าง 10-25 ปี เยาวชนเหล่านี้โดยธรรมชาติและอารมณ์แล้วชอบการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นวิธีการส่งเสริมยุวเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพและได้ผลก็คือ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม หรือเรียกว่า กลุ่มยุวเกษตรกร

วีระชัย เข็มวงษ์ (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความประกอบอาชีพเกษตรกรของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร จังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์แบบปลายปิด กับสมาชิกยุวเกษตรกรประเภทนอกโรงเรียน จำนวน 161 ราย วิเคราะห์ความแตกต่างด้วยค่าไคสแควร์ ซึ่งความต้องการประกอบอาชีพเกษตร แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ความสำเร็จในอาชีพเกษตร การสนับสนุนจากผู้ปกครอง สถานภาพเกษตรของครอบครัว การติดต่อสื่อสาร การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความมั่นคงในอาชีพเกษตร พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันในด้านการสนับสนุนจากผู้ปกครองอายุการเป็นสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันในด้านความสำเร็จในอาชีพเกษตร การสนับสนุนจากผู้ปกครอง สถานภาพการเกษตรของครอบครัว การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความมั่นคงในอาชีพเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันในด้านการสนับสนุนจากผู้ปกครอง และสถานภาพการเกษตรของครอบครัว รายได้ที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพการเกษตรของครอบครัว และความมั่นคงในอาชีพเกษตร

วิมลชัย คำปู้ย และนาถเจลิย อังนันทวัฒนา (2536) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์เยาวชนตำบล พบว่าศูนย์เยาวชนตำบลที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นและจากเจ้าหน้าที่ในระดับมากจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าศูนย์เยาวชนที่ได้รับการสนับสนุนในระดับน้อย ศูนย์เยาวชนที่สมาชิกคาดหวังผลประโยชน์มาก และมีความเชื่อมั่นและผูกพันในองค์กรสูง จะมีระดับของการปฏิบัติงานได้ดีกว่าศูนย์เยาวชนที่หวังผลประโยชน์และเชื่อมั่นผูกพันในองค์กรต่ำ ศูนย์เยาวชนที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสมาชิกมีการปะทะสังสรรค์กันสม่ำเสมอ จะมีระดับของการปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดีกว่าศูนย์เยาวชนที่ดำเนินการไม่ต่อเนื่องและมีการปะทะสังสรรค์ไม่สม่ำเสมอ

พะเยาว์ รัตนวิบูลย์ (2524) ศึกษาความต้องการความรู้ของสมาชิกยุวเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลุ่มยุวเกษตรกรมีแหล่งความรู้ส่วนมาก คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รองลงมา คือ บิดามารดา แต่การตัดสินใจเลือกงานส่วนใหญ่ สมาชิกยุวเกษตรกรจะเลือกเอง สถานที่ทำงานส่วนมาก คือ ที่ดินของที่ปรึกษายุวเกษตรกรประจำท้องถิ่น และสำหรับงานส่วนบุคคลส่วนมากเป็นที่ดินของครอบครัวตนเอง การบันทึกผลงานส่วนใหญ่ไม่ได้ทำสม่ำเสมอ

ผู้ช่วยแก้ไขปัญหการทำงานรวมและการทำงานส่วนบุคคลของสมาชิกยูวเกษตร ส่วนใหญ่คือบิดามารดา สำหรับผลผลิตมีทั้งบริโภคเองแจกจ่ายผู้อื่น และจำหน่าย สมาชิกส่วนมากต้องการที่จะทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีรายได้เพิ่ม และจะใช้เป็นอาชีพหลักในอนาคต สมาชิกจึงไม่คิดที่จะลาออกจากการเป็นสมาชิก และมีความคิดเห็นว่า ควรมีการจัดตั้งกลุ่มเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้แก่เยาวชนเกษตรที่อยู่ในชนบท

ชุมพร พวงประยงค์ (2543: 35) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จ การดำเนินงานกลุ่มยูวเกษตรกรภาคตะวันตก พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มมีหลายประการ ประกอบด้วย สมาชิกต้องมีส่วนร่วม คณะกรรมการต้องมีความซื่อสัตย์ เสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก ความสามารถในการบริหารงาน ความรู้ด้านธุรกิจ และการจัดการประธานต้องมีความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องให้ความร่วมมือ ที่ปรึกษาต้องให้การสนับสนุน รัฐต้องให้การสนับสนุน โครงการปัจจัยการผลิต ความรู้วิชาการ ด้านสินเชื่อ ผู้ปกครองต้องให้การสนับสนุน แต่การดำเนินงานกลุ่มก็ยังประสบปัญหา ได้แก่ ขาดเงินทุน การดำเนินงานและกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ขาดการประสานงานระหว่างคณะกรรมการ สมาชิกและเจ้าหน้าที่คณะกรรมการยังมีประสบการณ์ในการบริหารและจัดการน้อย สมาชิกลดน้อยลง และขาดประสบการณ์ รวมถึงความชำนาญด้านการเกษตร

สมยศ หุ่นหว้า (2524: 17) ได้ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกยูวเกษตร จังหวัดสระบุรี พบว่า สมาชิกยูวเกษตรกรมีปัญหาตัวเองมากที่สุด คือ ขาดความรู้ความชำนาญด้านการเกษตร ปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนสมาชิก คือ ขาดความร่วมมือในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม ปัญหาเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ ขาดความเอาใจใส่ ติดตามดูแลแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ปัญหาเกี่ยวข้องกับที่ปรึกษา คือ ที่ปรึกษาขาดความรู้ทางการเกษตร ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยในการดำเนินงานมากที่สุด คือ เงินทุน

ศิริจรรยา เครือวิริยะพันธ์ (2529) ศึกษาถึงการยอมรับความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกยูวเกษตรกรในจังหวัดราชบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มการเกษตรกรส่วนมากได้รับความรู้มากที่สุด คือ การปลูกผัก สมาชิกยูวเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งสามารถตอบคำถามได้เกินร้อยละ 80 และมีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ยคนละ 187.7 ตารางเมตร และมากกว่าครึ่งหนึ่งปลูกผักบุงจิ้น สมาชิกยูวเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งได้นำความรู้ทางการเกษตรไปใช้ปฏิบัติ การยอมรับความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกยูวเกษตรกร ทั้งเพศหญิงเพศชายไม่แตกต่างกันทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ การยอมรับความรู้ทางการปฏิบัติของสมาชิกของกลุ่มนาน ไม่แตกต่างกันในทางทฤษฎีและปัญหาที่เกี่ยวกับการยอมรับความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตร

พรวิษณุ ธารพร (2530) ได้ศึกษากลุ่มยุทธการกับการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาในกรณีเฉพาะบ้านคำฝักหนาม ตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มต่อการพัฒนาหมู่บ้านในด้านเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมอาชีพและลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวในหมู่บ้าน ด้านสังคม มีการรวมกลุ่มก่อนให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือกันทำงานเพื่อส่วนรวม ด้านการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ได้แก่ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทั่วไปของหมู่บ้านและวัด ด้านการปกครองก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นมั่นคงในการอยู่ร่วมกัน ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานของกลุ่มสำเร็จไปด้วยดี ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล คือ เยาวชนในหมู่บ้านผู้ปกครอง ผู้นำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งบุคคลดังกล่าวได้ให้การสนับสนุนกลุ่มในด้านต่างๆ ด้วยดีตลอดมา ปัจจัยอื่นๆ ที่ควรคำนึงถึง ได้แก่ โครงการของกลุ่ม รูปแบบกิจกรรมของกลุ่ม และระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

สมหมาย ถนอมแก้ว (2525) ศึกษาถึงปัญหาและแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิкуยุทธจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรม เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการประชุมประจำเดือน 2) ปัญหาเกี่ยวกับงาน มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ทางการเกษตรสำหรับงานบุคคลและงานรวมของกลุ่มยุทธการ 3) ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความรู้เรื่องงานของกลุ่มยุทธการ สำหรับสมาชิкуยุทธการเอง ขาดความรับผิดชอบและความเสียสละ ขาดความช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ 4) ปัญหาอื่นๆ ซึ่งเป็นปัญหาด้านความต้องการทางด้านการเงินทุน การทำงานส่วนบุคคล และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบกลุ่มมีความรับผิดชอบสูง ต้องการพันธุ์พืช สัตว์ ปุ๋ย ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืชพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ยาป้องกันโรคสัตว์ และต้องการปรับปรุงตัวสมาชิкуยุทธการให้ดีที่สุด

ชาตรี บุญนาค (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มยุทธการจังหวัด นนทบุรี รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับคณะกรรมการกลุ่มยุทธการ และใช้แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มยุทธการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยค่าไคสแควร์ พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับสมาชิกกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่ม คือ เพศ อายุ การศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้จากการเกษตร รายได้จากการประกอบอาชีพทั้งหมด พื้นที่ถือครอง สาเหตุเข้าร่วมกลุ่มยุทธการ ระยะเวลาในการเป็นสมาชิก ผลตอบแทนที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การเพิ่มพูนความรู้จากแหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่ม คือ ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำกลุ่ม และลักษณะการเป็นผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหารงานกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่ม คือ การ

ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม บทบาทของคณะกรรมการกลุ่ม และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05

ภาคสรุป

จากการตรวจเอกสารแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูว เกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลเพื่อเป็นแนวทางการวิจัยดังต่อไปนี้

การที่จะทำให้ยูวเกษตรกรมีบทบาทต่อส่งเสริมการเกษตร ต้องยึดหลักแนวคิด และทฤษฎีเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จของยูว เกษตรกร เพราะแนวคิดและทฤษฎีนั้นเป็นแนวทางในการอธิบาย ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย เหตุและผลอย่างเป็นจริงสามารถทดสอบได้อย่างชัดเจน จึงต้องมีตัวกำหนดการบทบาทของยูว เกษตรกรตามแนวคิดนี้ ต้องขึ้นอยู่กับ ปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของหัวหน้าครอบครัว อาชีพหลักของหัวหน้า ครอบครัว ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม การได้รับการ สนับสนุนจากผู้ปกครอง การติดต่อกับครูที่ปรึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ปัจจัยเสริม การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร การได้รับการฝึกอบรม และปัญหาและข้อเสนอแนะของ สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร

จากแนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวมานี้ ต้องมีหลักแนวคิด และทฤษฎีบทบาทของ สมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อส่งเสริมการเกษตร คือการส่งเสริมการเกษตรจำต้องครอบคลุมไปถึง เยาวชนเกษตรเป็นเป้าหมายด้วย เพราะการส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษาและบริการทุก เพศทุกวัยอยู่แล้ว ลูกหลานเกษตรกรเหล่านี้หากได้รับการฝึกฝน การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ ทางวิชาการทางอาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมแล้วจะเป็นการปูพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ให้กับเกษตรกร ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างดี จึงผ่านการตรวจสอบแนวคิด และทฤษฎี เพื่อ นำไปปฏิบัติใช้ กับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อส่งเสริมการเกษตร ว่าปัจจัยต่างๆ ที่มีผล ต่อ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร จึงเป็นที่มาของกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการตรวจเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสมาชิกกลุ่ม
ยูวเกษตรกรต่อส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่สามารถตั้งเป็นสมมติฐานการ
วิจัยได้ดังนี้

- 1.ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยสังคมและปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่ม
ยูวเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร
- 2.บทบาทจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริม
การเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่มีความแตกต่างกันในทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร
ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือก อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ดำเนินการ
ศึกษาวิจัย เนื่องจากในอำเภอแม่เมาะมีกลุ่มยุวเกษตรกรที่ได้มีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร
ต่อการส่งเสริมการเกษตรและมีความร่วมมือในการพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกรของตนเองที่หลากหลาย
และโดดเด่นได้ดำเนินการศึกษา ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 กลุ่ม ที่ดำเนิน
กิจกรรมยุวเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนไลอ้อนมหจักร กลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียน
บ้านป่าก่อ กลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนบ้านหลวง กลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มยุว
เกษตรกร โรงเรียนศึกษานารีอนุสรณ์ 2 กลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนเสียงไทยราษฎร์ กลุ่มยุวเกษตรกร
โรงเรียนบ้านดง กลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 กลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนพุทธนิ
โพธิ์อนุสรณ์ และกลุ่มยุวเกษตรกร โรงเรียนสันตันทันหมื่อ เนื่องจากทั้ง 10 กลุ่ม นี้มีความร่วมมือใน
การพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกรของตนเองโดยมีการดำเนินกิจกรรมเป็นแบบแผนชัดเจน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรทั้งหมด 10 กลุ่ม
ที่ได้มีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัด
เชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรทั้งหมด 356 คน

กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มาจากจำนวนประชากรทั้งหมด 10 กลุ่ม
ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจำนวนสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรทั้งหมด 356 ราย เป็นกลุ่ม
ตัวอย่าง 188 ราย จากสูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และมีความคลาดเคลื่อน 5%
(Yamane, 1973 อ้างใน ศิริลักษณ์ คงสัตยกุล, 2546: 58)

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรทั้งหมดเท่ากับ 356 ราย
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยินยอมให้เกิดขึ้น (0.05)

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ 188 ราย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรจากตัวแทนกลุ่ม 10 กลุ่ม รวมทั้งหมด 188 ราย และทำการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) จากรายชื่อประชากรจากตัวแทนกลุ่ม ยุวเกษตรกรทั้งหมด เลือกตามสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรที่สะดวกในการตอบสอบถาม

จากกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในข้างต้นที่ได้กล่าวมา สามารถจำแนกจำนวนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่แต่ละหมวดของกลุ่ม จากการคำนวณดังต่อไปนี้

$$n = \frac{356}{1 + 356(0.05^2)}$$

$$n = 188$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม 188 ราย จากจำนวนประชากรในกลุ่ม ยุวเกษตรกร เพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่มตามสัดส่วน ของประชากรในแต่ละโรงเรียน

เมื่อ
$$n_i = \frac{N_i n}{N}$$

n_i = จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
 N_i = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนประชากร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) จากรายชื่อสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ของทั้ง 10 โรงเรียนเป้าหมาย ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีจับสลาก

ตาราง 2 จำนวนสมาชิกและจำนวนตัวอย่างกลุ่มยุทธศาสตร์

ชื่อโรงเรียนกลุ่มยุทธศาสตร์	จำนวนสมาชิกกลุ่ม	จำนวนตัวอย่าง
โรงเรียนไลอ้อนมหาจักร	44	23
โรงเรียนบ้านป่าก้อ	20	11
โรงเรียนบ้านหลวง	49	26
โรงเรียนไทยรัฐวิทยา	26	14
โรงเรียนศึกษานารีอนุสรณ์ 2	23	12
โรงเรียนเสียงไทยราษฎร์	12	6
โรงเรียนบ้านดง	12	6
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30	125	66
โรงเรียนหุดิยะโพธิ์อนุสรณ์	30	16
โรงเรียนสันตันทมมื่อ	15	8
รวม	356	188

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่เมาะ (2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดใช้เป็นแบบสอบถามที่วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด (close-ended questions) และปลายเปิด (open-ended questions) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลลักษณะพื้นฐานของ ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการเก็บรวบรวมรายละเอียดพื้นฐานของตัวอย่าง ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริม โดยใช้คำถามปลายปิด (close-ended questions) และปลายเปิด (open-ended questions)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มผู้เกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตร มี 4 ด้าน งานด้านการผลิตและการตลาด การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาชุมชน และการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 5 ระดับ คือ

ระดับในบทบาทจริงและบทบาทที่คาดหวัง

บทบาทมากที่สุด	=	5 คะแนน
บทบาทมาก	=	4 คะแนน
บทบาทปานกลาง	=	3 คะแนน
บทบาทน้อย	=	2 คะแนน
บทบาทน้อยที่สุด	=	1 คะแนน

ในส่วนของการแปลผลค่าเฉลี่ยของบทบาทของสมาชิกกลุ่มผู้เกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตร ผู้วิจัยได้คำนวณระดับของค่าเฉลี่ย เพื่ออธิบายบทบาทจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกกลุ่มผู้เกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภออายุ จังหวัดเชียงใหม่

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
3.68 - 5.00	มีบทบาทในระดับมาก
2.34 - 3.67	มีบทบาทในระดับปานกลาง
1.00 - 2.33	มีบทบาทในระดับน้อย

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปัญหาและข้อเสนอแนะของบทบาทของสมาชิกกลุ่ม
ยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร โดยใช้คำถามปลายเปิด (open-ended questions)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
ด้วยแบบสอบถาม โดยถามสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร จำนวน 188 ราย โดยทำการติดต่อประสานงาน
กับโรงเรียน
2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บได้มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและทำการเก็บ
ข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อข้อมูลที่เก็บได้ไม่ครบถ้วน เมื่อตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย
นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อแปลผล สรุปผลการวิจัยและรายงานผลการวิจัยต่อไป

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าและจากแนวทางในการ
ตรวจเอกสาร จากนั้นนำไปทดสอบในด้านความตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอประธาน
และคณะกรรมการที่ปรึกษาและนักวิชาการ เพื่อพิจารณาตรวจสอบตรงของเนื้อหา เพื่อปรับปรุง
ปรับแก้ไขให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่วัด (content validity) มากขึ้น และนำไปทดสอบ
แบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น

การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ
จากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว นำไปทดสอบกับสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร ซึ่งเป็นยูวเกษตรกรที่มีลักษณะ
คล้ายคลึงกันกับสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 ราย หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์หา
ความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of
alpha) ตามแบบของ Cronbach (1970 อ้างใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538: 62) ซึ่งมีสูตรการคำนวณ
ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2} \right]$$

เมื่อ	α	=	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	=	จำนวนข้อของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับ
	$\sum s_i^2$	=	ผลรวมของความแปรปรวนแต่ละข้อ
	s_x^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

จากผลการทดสอบ ความเชื่อมั่นในแบบสอบถามตอนที่ 2 บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธจักรได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา คือ 0.76 ซึ่งมากกว่า 0.7 ที่เป็นค่ายอมรับได้ว่าข้อคำถามมีความเที่ยงเพียงพอ แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยง น่าเชื่อถือ และให้ผลความแม่นยำ สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามกลุ่มตัวอย่างและตรวจสอบความถูกต้อง และจัดลำดับข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และแจกแจงความถี่ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social social science) เพื่อทำการแจกแจงข้อมูลที่ได้ในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริม โดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เช่น ค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่าสูงสุด (maximum) และค่าต่ำสุด (minimum) เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่และจัดลำดับของข้อมูล

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธจักรต่อการส่งเสริมการเกษตร มี 4 ด้าน งานด้านการผลิตและการตลาด การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาชุมชน และการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มี 5 ระดับคือ บทบาทมากที่สุด บทบาทมาก บทบาทปานกลาง บทบาทน้อยและบทบาทน้อยที่สุด โดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เช่น ร้อยละ (percentage) และจัดกลุ่มให้เป็นคะแนน เพื่อ

ใช้ในการจัดลำดับของบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (multiple regression analysis) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด 12 ตัว คือปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริม ที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ใช้สถิติ t - test แบบไม่อิสระจากกัน (dependent t - test) เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยศึกษาบทบาทจริงและบทบาทที่คาดหวังของบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหาและข้อเสนอแนะของบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีพรรณนาความสรุปเนื้อหา และจัดหมวดหมู่ให้ต่อเนื่อง วิเคราะห์ โดยยึดตามกรอบแนวคิดหรือประเด็นที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การอธิบายสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างครอบคลุม

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

งานวิจัยเรื่อง บทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 5) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มยูวเกษตรกรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 188 ราย การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและวิจารณ์ผลการวิจัยในขอบเขตของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 บทบาทของกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมกับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกกลุ่ม
ยุวเกษตรกรมีรายละเอียด ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

เพศ

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 66.5 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 33.5 (ตาราง 3) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเพศชายให้ความสนใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มยุวเกษตรกรมากกว่าเพศหญิง และทั้งนี้เนื่องจากเพศชายมีจำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่มากกว่าเพศหญิง ในแต่ละโรงเรียนจะมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ตามความสนใจของนักเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนหนึ่งที่มีความสนใจอาชีพเกษตรกรรม ก็จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรของโรงเรียน

อายุ

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-17 ปี ร้อยละ 30.9 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 14-15 ปี ร้อยละ 28.2 มีอายุระหว่าง 18-19 ปี ร้อยละ 25.5 และมีอายุระหว่าง 12-13 ปี ร้อยละ 15.4 ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 15.76 ปี มีอายุต่ำสุด 12 ปี และสูงสุด 19 ปี (ตาราง 3) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอายุของผู้ให้ข้อมูลอยู่ในช่วงของการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีอายุใกล้เคียงกันไม่ต่างกันมาก และอยู่ในเกณฑ์ของการเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

ระดับการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระดับชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 54.8 และมีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 45.2 ตามลำดับ (ตาราง 3) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสมาชิกยุวเกษตรกรมีสัดส่วนเกือบเท่ากัน ส่วนใหญ่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมยุวเกษตรกรอยู่ในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นผู้ดูแลโครงการและทำกิจกรรมต่างๆ

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=188)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	125	66.5
หญิง	63	33.5
อายุ (ปี)		
12-13	29	15.4
14-15	53	28.2
16-17	55	30.9
18-19	48	25.5
$\bar{X} = 15.76$ $SD = 1.897$ $Min-Max = 12-19$		
ระดับการศึกษา		
มัธยมต้น	85	45.2
มัธยมปลาย	103	54.8

ปัจจัยเศรษฐกิจ

รายได้ของหัวหน้าครอบครัวต่อปี

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้ของหัวหน้าครอบครัว คือ ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาทต่อปี คือ ร้อยละ 64.9 รองลงมาคือมีรายได้ ไม่เกิน 50,000 บาท ร้อยละ 14.4 มีรายได้มากกว่า 200,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 7.4 มีรายได้ระหว่าง 100,001 - 150,000 บาทต่อปี ร้อยละ 6.9 และมีรายได้ระหว่าง 150,001 - 200,000 บาทต่อปีร้อยละ 6.4 ตามลำดับ โดยมีรายได้เฉลี่ย 90,606.58 บาทต่อปี รายได้ต่ำสุด 42,000 บาทต่อปี รายได้สูงสุด 240,000 บาทต่อปี (ตาราง 4) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารายได้ในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลไม่สูงมากนัก มีฐานะค่อนข้างปานกลาง เนื่องจากส่วนใหญ่มีรายได้มาจากการทำการเกษตร ไม่มีความแน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ โรค แมลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร

อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัว คืออาชีพเกษตรกร ร้อยละ 58.5 รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย ร้อยละ 19.1 อาชีพรับราชการ ร้อยละ 16.5 และอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ (ตาราง 4) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอาชีพเกษตรกรยังเป็นอาชีพหลักของประชาชนในชนบท ทั้งนี้เนื่องมาจากอาชีพการทำการเกษตรดำเนินการมาตั้งแต่อดีต ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวแล้วผลผลิตยังสามารถนำมาใช้ในการบริโภคในครอบครัวได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามนอกจากการทำการเกษตรแล้วยังมีการค้าขายและรับจ้างด้วย

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยเศรษฐกิจ

(n=188)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ของหัวหน้าครอบครัว		
ไม่เกิน 50,000 บาท	27	14.4
50,001 - 100,000 บาท	122	64.9
100,001 - 150,000 บาท	13	6.9
150,001 - 200,000 บาท	12	6.4
ตั้งแต่ 200,000 บาทขึ้นไป	14	7.4
$\bar{X} = 90,606.58$ $SD = 53,491.509$ $Min-Max = 42,000-240,000$		
อาชีพของหัวหน้าครอบครัว		
รับราชการ	31	16.5
เกษตรกร	110	58.5
ค้าขาย	35	19.1
รับจ้าง	12	5.9

ปัจจัยสังคม

ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกร 2 ปี ร้อยละ 34.6 รองลงมาคือมี เป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกร 3 ปี ร้อยละ 29.3 เป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกร 1 ปี ร้อยละ 23.4 และเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกร 4 ปี ร้อยละ 12.8 ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกร เฉลี่ย 2.31ปี เป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกร น้อยที่สุด 1 ปี และเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกร สูงสุด 4 ปี (ตาราง 5) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเยาวชนตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มมากกว่า 1 ปี เนื่องจากเริ่มเป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนปีแรก พอขึ้นชั้นเรียนปีถัดไปก็มีประสบการณ์เป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น และบางส่วนผู้ที่เพิ่งมาเรียนมัธยมต้นปีแรกก็จะมีประสบการณ์เป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกรเป็นปีแรก

การติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มโดยผ่านครูที่ปรึกษา ร้อยละ 92.6 รองลงมาคือ ติดต่อสื่อสารทางเพื่อนและสมาชิกในกลุ่ม ร้อยละ 66.5 ติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 64.9 และติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ ร้อยละ 16.0 ตามลำดับ (ตาราง 5) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนตรกรในโรงเรียน สมาชิกกลุ่มเป็นนักเรียนยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน ต้องมีการติดต่อปรึกษาครูที่ปรึกษาและติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่มเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ในการดำเนินกิจกรรมและแก้ไขปัญหาต่างๆ จะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น

การสนับสนุนจากผู้ปกครอง

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมกลุ่มเยาวชนตรกร ร้อยละ 75.5 ไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมกลุ่ม ร้อยละ 12.8 และได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองบางครั้ง ร้อยละ 11.7 ตามลำดับ (ตาราง 5) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเยาวชนตรกรส่วนใหญ่ได้รับการอนุญาตจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเยาวชนตรกร ทำให้ได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์การทำงานร่วมกันและการฝึกปฏิบัติงานจริงนอกห้องเรียน ทั้งนี้อาจจะมีผู้ปกครองบางส่วนเล็กน้อยไม่อนุญาตหรือไม่อนุญาตบางครั้ง เป็นเพราะเป็นห่วงว่าบุตรหลานอาจจะเสียการเรียน และเนื่องจากเป็นโรงเรียนใน

ชนบทบางครั้งจะต้องเป็นตัวแทนไปทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มภายนอกในตัวเมือง ทำให้เป็นกังวลเกี่ยวกับการออกนอกพื้นที่

การได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับงานยูวเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับงานยูวเกษตรกร ร้อยละ 85.1 และไม่ได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับงานยูวเกษตรกร ร้อยละ 14.9 โดยได้รับคำแนะนำ 1-5 ครั้งต่อปี ร้อยละ 85.6 ได้รับคำแนะนำ 6-10 ครั้งต่อปี ร้อยละ 10.6 และได้รับคำแนะนำมากกว่า 10 ครั้งต่อปี ร้อยละ 3.8 ตามลำดับ โดยได้รับคำแนะนำเฉลี่ย 3.53 ครั้งต่อปี ได้รับคำแนะนำต่ำสุด 1 ครั้งต่อปี ได้รับคำแนะนำสูงสุด 20 ครั้งต่อปี (ตาราง 5) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายูวเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำและความรู้ในการทำกิจกรรมของกลุ่มยูวเกษตรกร ทำให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นจากการเรียนในห้องเรียน ทั้งนี้ยังสามารถนำความรู้ไปใช้ในบ้านของตนเองและเผยแพร่แก่ผู้ที่สนใจให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ นอกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรแล้วผู้ให้ข้อมูลยังเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆด้วย โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มTo Be Number One ร้อยละ 63.3 รองลงมาคือเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ในโรงเรียนร้อยละ 55.3 เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารขยะรีไซเคิล ร้อยละ 54.8 เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน ร้อยละ 44.7 และเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารโรงเรียนร้อยละ 19.1 ตามลำดับ (ตาราง 5) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายูวเกษตรกรมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆอีกหลายกลุ่มที่มีในโรงเรียนและในชุมชน ซึ่งส่งผลดีแก่ส่วนรวมและตัวผู้ให้ข้อมูลเองเป็นอย่างมาก ทำให้ได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม การเข้ากับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รู้จักช่วยเหลือแบ่งเบาภาระหน้าที่ เป็นจุดเริ่มต้นของความสามัคคีในชุมชนและสังคมต่อไปในอนาคต

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยสังคม

(n=188)

ปัจจัยสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม		
1 ปี	44	23.4
2 ปี	65	34.6
3 ปี	55	29.3
4 ปี	24	12.8
$\bar{X} = 2.31$ SD = 0.971 Min-Max = 1-4		
การติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม*		
โทรศัพท์	30	16.0
อินเทอร์เน็ต	122	64.9
เพื่อน/สมาชิกกลุ่ม	125	66.5
ครูที่ปรึกษา	174	92.6
การสนับสนุนจากผู้ปกครอง		
อนุญาต	142	75.5
ไม่อนุญาต	24	12.8
อนุญาตบางครั้ง	22	11.7
การได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับงานยูวเกษตรกร		
เคยได้รับคำแนะนำ	160	85.1
ไม่เคยได้รับคำแนะนำ	28	14.9
จำนวนครั้งที่ได้รับคำแนะนำ (n=160)		
1-5 ครั้ง	137	85.6
6-10 ครั้ง	17	10.6
มากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป	6	3.8
$\bar{X} = 3.53$ SD = 3.204 Min-Max = 1-20		
กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน	84	44.7
กลุ่มธนาคารขยะรีไซเคิล	103	54.8
กลุ่มธนาคารโรงเรียน	36	19.1
กลุ่ม To Be Number One	119	63.3
กลุ่มสหกรณ์ภายในโรงเรียน	104	55.3

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ปัจจัยเสริม

การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร (แผ่นพับ) ร้อยละ 93.6 รองลงมาคือ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 85.1 จากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 63.8 จากโทรทัศน์ ร้อยละ 51.1 จากวารสาร/นิตยสาร ร้อยละ 42.0 และจากวิทยุ ร้อยละ 31.8 ตามลำดับ โดยผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่งได้รับข่าวสารด้านการเกษตร ระหว่าง 11-20 ครั้งต่อปี ร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ ได้รับข้อมูลข่าวสารระหว่าง 21-30 ครั้งต่อปี ร้อยละ 30.3 ได้รับข้อมูลข่าวสารไม่เกิน 10 ครั้งต่อปี รองลงมา ร้อยละ 8.5 ได้รับข้อมูลข่าวสารระหว่าง 31-40 ครั้งต่อปี ร้อยละ 7.4 และได้รับข้อมูลข่าวสารมากกว่า 40 ครั้งต่อปีขึ้นไป ร้อยละ 3.7 ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลได้รับข่าวสารด้านส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 20.68 ครั้งต่อปี ได้รับข่าวสารด้านส่งเสริมการเกษตรต่ำสุด 3 ครั้งต่อปี ได้รับข่าวสารด้านส่งเสริมการเกษตรสูงสุด 68 ครั้งต่อปี (ตาราง 6) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบุคลากรทั้งหมดได้รับข่าวสารด้านส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง โดยทำการศึกษาศาขารเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาระบบการเกษตรจากสื่อต่างๆ คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เอกสารทางการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ และวารสาร/นิตยสาร

การได้รับการฝึกอบรมด้านการเกษตร

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ได้รับการฝึกอบรมด้านส่งเสริมการเกษตร 3-4 ครั้งต่อปี ร้อยละ 62.8 รองลงมาคือ ได้รับการฝึกอบรมด้านส่งเสริมการเกษตร 5-6 ครั้งต่อปี ร้อยละ 23.9 ได้รับการฝึกอบรมด้านส่งเสริมการเกษตร 1-2 ครั้งต่อปี รองลงมา ร้อยละ 7.4 และได้รับการฝึกอบรม 7-8 ครั้งต่อปี ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลได้รับการฝึกอบรมด้านส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 3.84 ครั้งต่อปี ได้รับการฝึกอบรมต่ำสุด 1 ครั้งต่อปี ได้รับการฝึกอบรมสูงสุด 8 ครั้งต่อปี (ตาราง 6) จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมด้านการเกษตรทำให้ผู้เกษตรกร ได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติมจากเดิมเพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์มาปรับแนวความคิดในการทำหน้าที่ของเกษตรกร ส่งผลให้เกิดประโยชน์ชื่อเสียงของโรงเรียน และสามารถให้ความรู้คำแนะนำแก่ชาวบ้านเกษตรกรในชุมชนได้อย่างถูกต้องวิธี

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัจจัยเสริม

(n=188)

ปัจจัยเสริม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การได้รับข่าวสารด้านการเกษตร*		
หนังสือพิมพ์	120	63.8
วิทยุ	71	37.8
โทรทัศน์	96	51.1
วารสาร/นิตยสาร	79	42.0
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	160	85.1
เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร (แผ่นพับ)	176	93.6
ความถี่การได้รับข่าวสารด้านการเกษตร		
ไม่เกิน 10 ครั้งต่อปี	16	8.5
11-20 ครั้งต่อปี	94	50.0
21-30 ครั้งต่อปี	57	30.3
31-40 ครั้งต่อปี	14	7.4
มากกว่า 40 ครั้งขึ้นไป	7	3.7
$\bar{X} = 20.68$ $SD = 8.917$ $Min-Max = 3-68$		
การได้รับการฝึกอบรมด้านส่งเสริมการเกษตร		
1-2 ครั้งต่อปี	14	7.4
3-4 ครั้งต่อปี	118	62.8
5-6 ครั้งต่อปี	45	23.9
7-8 ครั้งต่อปี	11	5.9
$\bar{X} = 3.84$ $SD = 1.283$ $Min-Max = 1-8$		

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 2 บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะจังหวัด เชียงใหม่

การศึกษารoles บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัด เชียงใหม่มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ งานด้านการผลิตและการตลาด งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ งานด้านการพัฒนาชุมชนและงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผลการวิจัยพบว่า

งานด้านการผลิตและการตลาด

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทงานด้านการผลิตและการตลาด ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.37 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยทุกประเด็นมีบทบาทระดับปานกลาง ดังนี้ร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.37 ร่วมการให้คำแนะนำการเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างถูกต้องวิธี ตรงตามฤดูกาลและตรงตามความต้องการของตลาด ค่าเฉลี่ย 3.44 ร่วมการหาวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น การหาใช้เครื่องมือการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.45 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำการเกษตรการตรวจเยี่ยมตามแปลงเกษตรหรือโรงเรือน ค่าเฉลี่ย 3.39 ร่วมในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การผลิตในการเกษตรแก่ชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.39 ร่วมการวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้กลุ่มจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น และผลผลิตของกลุ่มไม่ตกค้าง ค่าเฉลี่ย 3.39 ร่วมในการส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้สามารถผลิตพืชได้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ค่าเฉลี่ย 3.36 ให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะผลิตพืชตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ค่าเฉลี่ย 3.36 ส่งเสริมทำให้กลุ่มเกษตรกรเป็นที่มั่นใจต่อผู้บริโภคสินค้าว่าจะได้สินค้าที่มีคุณภาพ เช่น การที่กลุ่มทราบว่าตลาดต้องการทำอะไร จึงวางแผนการปลูก ทำให้ดูแล และใช้เวลาพอเพียงที่พืชจะสมบูรณ์เหมาะแก่การบริโภค ค่าเฉลี่ย 3.29 ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรให้ทำกลุ่มเผยแพร่สินค้า ของกลุ่มผ่านสื่อมวลชน กรมส่งเสริมการเกษตร และเว็บไซต์ ค่าเฉลี่ย 2.36 ท่านมีการชักจูงให้สมาชิกศึกษาความรู้จากงานนิทรรศการต่างๆ เช่นงานแสดงสินค้าเกษตร การประชุมวิชาการทางด้านการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.33 ตามลำดับ (ตาราง 7)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มยุวเกษตรกรมีบทบาทด้านการผลิตและการตลาดเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากกลุ่มยุวเกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ในการผลิตทางการเกษตร และความเข้าใจในการตลาดและมีเวลาลงมือปฏิบัติไม่มากเท่าที่ควร เพราะยังขาดการสนับสนุนจากโรงเรียนและการเข้ามาช่วยแนะนำของเจ้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในด้านวิชาการ

ตาราง 7 ระดับบทบาทงานด้านการผลิตและการตลาด ของผู้ให้ข้อมูล

(n=188)

บทบาทงานด้านการผลิตและการตลาด	$\bar{X}$	SD	ระดับบทบาท
ร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรในชุมชน	3.37	0.610	ปานกลาง
ร่วมการให้คำแนะนำการเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างถูกวิธี ตรงตามฤดูกาลและตรงตามความต้องการของตลาด	3.44	0.613	ปานกลาง
ร่วมการสาธิตวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือการเกษตร	3.45	0.614	ปานกลาง
ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำการเกษตรการตรวจเยี่ยมตามแปลงเกษตรหรือโรงเรียน	3.39	0.589	ปานกลาง
ร่วมในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การผลิตในการเกษตรแก่ชุมชน	3.39	0.579	ปานกลาง
ร่วมการวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้กลุ่มจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น และผลผลิตของกลุ่มไม่ตกค้าง	3.39	0.589	ปานกลาง
ร่วมในการส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้สามารถผลิตพืชได้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค	3.36	0.608	ปานกลาง
ให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะผลิตพืชตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	3.36	0.591	ปานกลาง
ส่งเสริมทำให้กลุ่มเกษตรกรเป็นที่น่าสนใจต่อกับผู้ซื้อสินค้าว่าจะได้สินค้าที่มีคุณภาพ เช่น การที่กลุ่มทราบว่าตลาดต้องการเท่าไร จึงวางแผนการปลูก ทำให้ดูแล และใช้เวลาพอเพียงที่พืชจะสมบูรณ์เหมาะแก่การบริโภค	3.29	0.598	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

(n=188)

บทบาทงานด้านการผลิตและการตลาด	$\bar{X}$	SD	ระดับบทบาท
ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรให้ทำกลุ่มเผยแพร่สินค้า ของกลุ่มผ่านสื่อมวลชน กรมส่งเสริม การเกษตร และเว็บไซต์	3.36	0.599	ปานกลาง
ท่านมีการชักจูงให้สมาชิกศึกษาความรู้จากงานนิทรรศการต่างๆ เช่นงานแสดงสินค้า เกษตร การประชุมวิชาการทางด้านการเกษตร	3.33	0.574	ปานกลาง
รวมบทบาทงานด้านการผลิตและการตลาด	3.37	0.271	ปานกลาง

งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.38 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยทุกประเด็นมีบทบาทในระดับปานกลาง ดังนี้ร่วมรณรงค์ ในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้ผลกระทบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ค่าเฉลี่ย 3.38 ร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.40 ร่วมรณรงค์ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ค่าเฉลี่ย 3.40 ร่วมรณรงค์โดยการให้ความรู้ในการกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีการทางชีวภาพ ค่าเฉลี่ย 3.42 และ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย การใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.31 ตามลำดับ (ตาราง 8)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มยูวเกษตรกรมีบทบาทด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากกลุ่มยูวเกษตรกรส่วนใหญ่จะต้องมีภาระหน้าที่ในการเรียนหนังสือเป็นหลัก และมีเวลาในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มน้อย ไม่มีเวลาในการนัดประชุมเพื่อทำกิจกรรมของกลุ่ม ทำให้บทบาทการดำเนินกิจกรรมไม่มาก

ตาราง 8 ระดับบทบาทงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ของผู้ให้ข้อมูล

(n=188)

บทบาทงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	$\bar{X}$	SD	ระดับบทบาท
ร่วมรณรงค์ ในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้ผลกระทบจากการทำเกษตร เชิงเดี่ยว	3.38	0.614	ปานกลาง
ร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	3.40	0.617	ปานกลาง
ร่วมรณรงค์ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัย เกษตร อินทรีย์	3.40	0.599	ปานกลาง
ร่วมรณรงค์โดยการให้ความรู้ในการกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัด ศัตรูพืชด้วยวิธีการ ทางชีวภาพ	3.42	0.602	ปานกลาง
จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย การใช้สารเคมี ในการผลิตทางการเกษตร	3.31	0.612	ปานกลาง
รวมบทบาทงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	3.38	0.365	ปานกลาง

งานด้านการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทงานด้านการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.26 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยทุกประเด็นมีบทบาทระดับปานกลาง ดังนี้ร่วมจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.26 ร่วมจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในการจำหน่ายผลผลิตในรายุติธรรมในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.25 ร่วมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในชุมชน เช่นการประสานกับผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย 3.24 ร่วมจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ด้านการเกษตรของคนชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.30 ร่วมพัฒนารูปแบบในการประชาสัมพันธ์เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์วีดิทัศน์ ค่าเฉลี่ย 3.23 และร่วมสร้างกิจกรรมในชุมชนให้เกิดแรงจูงใจ การแข่งขัน เช่น การประกวด พืชผัก ผลไม้ ค่าเฉลี่ย 3.30 ตามลำดับ (ตาราง9)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มยูวเกษตรกรมีบทบาทด้านการพัฒนาชุมชนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก กลุ่มยูวเกษตรกรต้องมีการติดต่อประสานงานกับทางชุมชนในการดำเนินงาน จึงทำให้มีเวลาไม่บ่อยมากในการติดต่อเพราะทางชุมชนก็จะต้องทำกิจกรรมด้านอื่นๆอีกด้วย

ตาราง 9 ระดับบทบาทงานด้านการพัฒนาชุมชน ของผู้ให้ข้อมูล

(n=188)

บทบาทงานด้านการพัฒนาชุมชน	$\bar{X}$	SD	ระดับบทบาท
ร่วมจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน	3.26	0.595	ปานกลาง
ร่วมจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในการจำหน่ายผลผลิตในรายชดฐกรรมในชุมชน	3.25	0.582	ปานกลาง
ร่วมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในชุมชน เช่นการประสานกับผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์	3.24	0.560	ปานกลาง
ร่วมจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ด้านการเกษตรของคนชุมชน	3.30	0.574	ปานกลาง
ร่วมพัฒนารูปแบบในการประชาสัมพันธ์เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ วัสดุทัศนั	3.23	0.565	ปานกลาง
ร่วมสร้างกิจกรรมในชุมชน ให้เกิดแรงจูงใจ การแข่งขัน เช่น การประกวด พืชผัก ผลไม้	3.30	0.573	ปานกลาง
รวมบทบาทงานด้านการพัฒนาชุมชน	3.26	0.270	ปานกลาง

งานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.21 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยทุกประเด็นมีบทบาทระดับปานกลาง ดังนี้ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น การปลูก การดูแลอย่างถูกวิธี ค่าเฉลี่ย 3.19 ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น อุปกรณ์ในการทำแปลงการเกษตรและเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยี ค่าเฉลี่ย 3.23 ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.21 ได้รับการสนับสนุนด้านพื้นที่เกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.18 ได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเช่น เอกสารประกอบการให้ความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.23 ร่วมคัดเลือกให้ร่วมเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.22 สาธิตวิธีการปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างๆ ในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือ สาธิตวิธีเตรียมแปลงปลูก ค่าเฉลี่ย 3.28 ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยควบคู่กับวิธีการส่งเสริมในการสร้างขีดความสามารถแก่เกษตรกรในชุมชนเช่นการใช้คอมพิวเตอร์เครื่องมือสื่อสารภาพถ่ายวีดิทัศน์เป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.21 มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเกษตรกรในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรมาเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ค่าเฉลี่ย 3.20 และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเกษตรกร ค่าเฉลี่ย 3.16 ตามลำดับ (ตาราง 10)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเกษตรกรมีบทบาทด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการมาให้ความรู้และสนับสนุนแก่กลุ่มเกษตรกรได้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้มีบทบาทการดำเนินกิจกรรมไม่มาก

ตาราง 10 ระดับบทบาทงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ของผู้ให้ข้อมูล

(n=188)

บทบาทงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับบทบาท
ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น การปลูก การดูแลอย่างถูกวิธี	3.19	0.553	ปานกลาง
ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น อุปกรณ์ในการ ทำการเกษตรและเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยี	3.23	0.572	ปานกลาง
ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.21	0.580	ปานกลาง
ได้รับการสนับสนุนด้านพื้นที่เกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.18	0.533	ปานกลาง
ได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเช่น เอกสาร ประกอบการให้ความรู้	3.23	0.581	ปานกลาง
ร่วมคัดเลือกให้ร่วมเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน	3.22	0.576	ปานกลาง
สาธิตวิธีการปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างๆ ในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่น สาธิต การใช้เครื่องมือ สาธิตวิธีเตรียมแปลงปลูก	3.28	0.567	ปานกลาง
ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยควบคู่กับวิธีการส่งเสริมในการสร้างขีดความสามารถแก่ เกษตรกรในชุมชนเช่นการใช้คอมพิวเตอร์เครื่องมือสื่อสารภาพถ่ายวีดิทัศน์เป็นสื่อใน การเผยแพร่ความรู้	3.21	0.580	ปานกลาง

ตาราง 10 (ต่อ)

(n=188)

บทบาทงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	$\bar{X}$	SD	ระดับบทบาท
มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเกษตรกรในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรมา เป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์	3.20	0.558	ปานกลาง
ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ยุวเกษตรกร	3.16	0.566	ปานกลาง
รวมบทบาทงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.21	0.257	ปานกลาง

บทบาทงานรวมทุกด้าน

จากการศึกษา พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทงานรวมทุกด้าน ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.30 โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อยทุกประเด็นมีบทบาทระดับปานกลาง ดังนี้ งานด้านการผลิตและการตลาด ค่าเฉลี่ย 3.37 งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ค่าเฉลี่ย 3.38 งานด้านการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.26 และงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.21 ตามลำดับ (ตาราง 11)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มยุวเกษตรกรมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก การสนับสนุนแก่กลุ่มยุวเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในกลุ่มไม่เพียงพอ ทั้งเรื่องเวลาเนื่องจากสมาชิกต้องมีการเรียนหนังสือ การติดต่อขอความร่วมมือจากชุมชน และจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการอบรมให้ความรู้และประสบการณ์แก่สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร ทำให้มีบทบาทไม่สูงมากนัก แต่มีแนวโน้มใน 2 ด้าน คือ งานด้านการผลิตและตลาดและการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่จะมีระดับบทบาทสูงขึ้น เนื่องจากสนใจการทำผักสวนครัว เพราะส่วนใหญ่การดำเนินงานของกลุ่มจะเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ การปลูกผักปลอดสารพิษด้วยวิธีธรรมชาติ การปลูกผักสวนครัว การสาธิตทำนาข้าวอินทรีย์และการผลิตน้ำส้มควันไม้ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้สมาชิกกลุ่มให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สมาชิกจึงมีความรู้ในเรื่องนี้มาก ประกอบกับกลุ่มส่งเสริมให้สมาชิกรนำความรู้ไปสานต่อบ้าน ดังนั้นที่บ้านของสมาชิกจึงมีการปลูกผักสวนครัวและที่สำคัญสมาชิกส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมยุวเกษตรกร

ตาราง 11 ระดับบทบาทงานรวมทุกด้าน ของผู้ให้ข้อมูล

(n=188)

บทบาทงานรวมทุกด้าน	$\bar{X}$	SD	ระดับบทบาท
งานด้านการผลิตและการตลาด	3.37	0.271	ปานกลาง
การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	3.38	0.365	ปานกลาง
งานด้านการพัฒนาชุมชน	3.26	0.270	ปานกลาง
งานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	3.21	0.257	ปานกลาง
รวมบทบาทงานทุกด้าน	3.30	0.201	ปานกลาง

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของสมาชิก กลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

งานด้านการผลิตและการตลาด

จากการศึกษาการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของผู้ให้ข้อมูลในงานด้านการผลิตและการตลาด ซึ่งเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงพบว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.49 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.37 มีประเด็นย่อยได้แก่ ร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรในชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.46 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.37 ร่วมการให้คำแนะนำการเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างถูกวิธี ตรงตามฤดูกาลและตรงตามความต้องการของตลาด ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.48 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.44 ร่วมการสาธิตวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือการเกษตรค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.42 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.45 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำการเกษตรการตรวจเยี่ยมตามแปลงเกษตรหรือโรงเรือน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.54 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.39 ร่วมในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การผลิตในการเกษตรแก่ชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.55 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.39 ร่วมการวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้กลุ่มจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น และผลผลิตของกลุ่มไม่ตกค้าง ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.39 ร่วมในการส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้สามารถผลิตพืชได้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.49 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.36 ให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะผลิตพืชตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.36 ส่งเสริมทำให้กลุ่มเกษตรกรเป็นที่ยอมรับกับผู้ซื้อสินค้าว่าจะได้สินค้าที่มีคุณภาพ เช่น การที่กลุ่มทราบว่าตลาดต้องการทำอะไร จึงวางแผนการปลูก ทำให้ดูแล และใช้เวลาพอเพียงที่พืชจะสมบูรณ์เหมาะแก่การบริโภค ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.39 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.29 ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรให้ทำกลุ่มเผยแพร่สินค้า ของกลุ่มผ่านสื่อมวลชน กรมส่งเสริมการเกษตร และเว็บไซต์ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.49 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.36 ท่านมีการชักจูงให้สมาชิกศึกษาความรู้จากงานนิทรรศการต่างๆ เช่นงานแสดงสินค้าเกษตร การประชุมวิชาการทางด้านการเกษตร ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.33 ตามลำดับ (ตาราง 12)

ตาราง 12 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงงานด้านการผลิตและการตลาด

(n=188)

บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของเกษตรกร	บทบาทคาดหวัง		บทบาทจริง		t	sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรในชุมชน	4.46	0.521	3.37	0.610	-20.724	.000
ร่วมการให้คำแนะนำการเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างถูกวิธี ตรงตาม ฤดูกาลและตรงตามความต้องการของตลาด	4.48	0.532	3.44	0.613	-21.902	.000
ร่วมการสาธิตวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือ การเกษตร	4.52	0.501	3.45	0.614	-22.124	.000
ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำการเกษตรการตรวจเยี่ยมตามแปลง เกษตรหรือโรงเรือน	4.54	0.500	3.39	0.589	-28.881	.000
ร่วมในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การผลิตในการเกษตรแก่ ชุมชน	4.55	0.498	3.39	0.579	-26.509	.000
ร่วมการวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้กลุ่มจำหน่าย ผลผลิตได้มากขึ้น และผลผลิตของกลุ่มไม่ตกค้าง	4.51	0.522	3.39	0.589	-31.193	.000
ร่วมในการส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้สามารถผลิตพืช ได้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค	4.49	0.532	3.36	0.601	-27.972	.000

ตาราง 12 (ต่อ)

(n=188)

บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของเกษตรกร	บทบาทคาดหวัง		บทบาทจริง		t	sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะผลิตพืชตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	4.52	0.532	3.36	0.591	-29.862	.000
ส่งเสริมทำให้กลุ่มเกษตรกรเป็นที่ยอมรับกับผู้ซื้อสินค้าว่าจะ ได้สินค้าที่มีคุณภาพ เช่น การที่กลุ่มทราบว่าตลาดต้องการ เท่าไร จึงวางแผนการปลูก ทำให้ดูแล และใช้เวลาเพียงพอ ที่พืชจะสมบูรณ์เหมาะแก่การบริโภค	4.39	0.579	3.29	0.598	-30.876	.000
ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรให้ทำกลุ่มเผยแพร่สินค้า ของกลุ่มผ่าน สื่อมวลชน กรมส่งเสริมการเกษตร และเว็บไซต์งาน	4.49	0.522	3.36	0.599	-30.667	.000
ท่านมีการชักจูงให้สมาชิกศึกษาความรู้จากงานนิทรรศการต่างๆ เช่นงานแสดงสินค้าเกษตร การประชุมวิชาการทางด้าน การเกษตร	4.52	0.511	3.33	0.574	-33.264	.000
รวมงานด้านการผลิตและการตลาด	4.49	0.183	3.37	0.271	-50.274	.000

งานการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษา การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของผู้ให้ข้อมูลในด้านงานการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริง พบว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.84 มีประเด็นย่อยได้แก่ ร่วมรณรงค์ ในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความรู้ผลกระทบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.38 และร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.40 ร่วมรณรงค์ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.50 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.40 ร่วมรณรงค์โดยการให้ความรู้ในการกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัด ศัตรูพืช ด้วยวิธีการทางชีวภาพ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.53 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.42 และจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย การใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.31 ตามลำดับ (ตาราง 13)

ตาราง 13 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในงานการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

(n=188)

บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของยุทธกร	บทบาทคาดหวัง		บทบาทจริง		t	sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ร่วมรณรงค์ ในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้ ผลกระทบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว	4.52	0.561	3.38	0.614	0.032	.000
ร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในชุมชน	4.51	0.522	3.40	0.617	0.133	.000
ร่วมรณรงค์ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตร อย่างปลอดภัย เกษตรอินทรีย์	4.50	0.522	3.40	0.599	-27.817	.000
ร่วมรณรงค์โดยการให้ความรู้ในการกำจัดวัชพืช การป้องกันและ กำจัด ศัตรูพืชด้วยวิธีการทางชีวภาพ	4.53	0.532	3.42	0.602	-30.629	.000
จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย การใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร	4.52	0.522	3.31	0.612	-29.990	.000
รวมงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	4.51	0.281	3.84	0.365	-45.912	.000

งานการพัฒนาชุมชน

จากการศึกษา การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของผู้ให้ข้อมูลในด้านการพัฒนาชุมชนซึ่งเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริง พบว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าเฉลี่ยบทบาทคาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.26 มีประเด็นย่อยได้แก่ ร่วมจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.26 ร่วมจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในการจำหน่ายผลผลิตในราคายุติธรรมในชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.54 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.25 ร่วมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในชุมชน เช่นการประสานกับผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.24 ร่วมจัดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรของคนชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.55 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.30 ร่วมพัฒนารูปแบบในการประชาสัมพันธ์เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ วิทยุทัศน์ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.23 และร่วมสร้างกิจกรรมในชุมชน ให้เกิดแรงจูงใจ การแข่งขัน เช่น การประกวด พืชผัก ผลไม้ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.30 ตามลำดับ (ตาราง 14)

ตาราง 14 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในงานการพัฒนาชุมชน

(n=188)

บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของยุทธศาสตร์	บทบาทคาดหวัง		บทบาทจริง		t	sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ร่วมจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน	4.51	0.542	3.26	0.595	-29.015	.000
ร่วมจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในการจำหน่ายผลผลิตในรายชื้อกรรมในชุมชน	4.54	0.541	3.25	0.582	-27.597	.000
ร่วมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในชุมชน เช่นการประสานกับผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์	4.52	0.532	3.24	0.560	-29.109	.000
ร่วมจัดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรของคนชุมชน	4.55	0.509	3.30	0.574	-31.531	.000
ร่วมพัฒนารูปแบบในการประชาสัมพันธ์เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ วิทยุทัศน์	4.51	0.532	3.23	0.565	-31.000	.000
ร่วมสร้างกิจกรรมในชุมชน ให้เกิดแรงจูงใจ การแข่งขัน เช่น การประกวด พืชผัก ผลไม้	4.52	0.501	3.30	0.573	-31.139	.000
รวมงานด้านการพัฒนาชุมชน	4.52	0.251	3.26	0.270	-50.838	.000

งานการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษา การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทการของผู้ให้ข้อมูลในด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริง พบว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.21 มีประเด็นย่อยได้แก่ ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น การปลูก การดูแลอย่างถูกวิธี ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.46 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.19 ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น อุปกรณ์ในการทำแปลงการเกษตรและเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยี ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.50 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.23 ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.50 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.21 ได้รับการสนับสนุนด้านพื้นที่เกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.48 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.18 ได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น เอกสารประกอบการให้ความรู้ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.53 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.23 ร่วมคัดเลือกให้ร่วมเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.22 สาธิตวิธีการปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างๆ ในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือ สาธิตวิธีเตรียมแปลงปลูก ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.55 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.28 ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยควบคู่กับวิธีการส่งเสริมในการสร้างขีดความสามารถแก่เกษตรกรในชุมชนเช่นการใช้คอมพิวเตอร์เครื่องมือสื่อสารภาพถ่ายวีดิทัศน์เป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.56 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.21 มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเกษตรกรในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรมาเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.54 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.20 และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเกษตรกร ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.54 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.16 ตามลำดับ (ตาราง 15)

ตาราง 15 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในงานการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(n=188)

บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของยูวเกษตรกร	บทบาทคาดหวัง		บทบาทจริง		t	sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น การปลูก การดูแลอย่างถูกวิธี	4.46	0.511	3.19	0.553	-29.528	.000
ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น อุปกรณ์ในการทำการเกษตรและเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยี	4.50	0.512	3.23	0.572	-29.085	.000
ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	4.50	0.512	3.21	0.580	-26.301	.000
ได้รับการสนับสนุนด้านพื้นที่เกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	4.48	0.512	3.18	0.533	-31.132	.000
ได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเช่น เอกสารประกอบการให้ความรู้	4.53	0.522	3.23	0.581	-30.110	.000
ร่วมคัดเลือกให้ร่วมเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน	4.51	0.522	3.22	0.576	-33.966	.000

ตาราง 15 (ต่อ)

(n=188)

บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของยูวเกษตรกร	บทบาทคาดหวัง		บทบาทจริง		t	sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
สาธิตวิธีการปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างๆ ในชุมชนร่วมกับ เจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือ สาธิตวิธี เตรียมแปลงปลูก	4.55	0.509	3.28	0.567	-30.478	.000
ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยควบคู่กับวิธีการส่งเสริมในการ สร้างขีดความสามารถแก่เกษตรกรในชุมชนเช่นการใช้ คอมพิวเตอร์เครื่องมือสื่อสารภาพถ่ายวิดีโอทัศน์เป็นสื่อใน การเผยแพร่ความรู้	4.56	0.509	3.21	0.580	-30.534	.000
มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเกษตรกรในชุมชนที่ประสบ ความสำเร็จในการทำการเกษตรมาเป็นวิทยากรเผยแพร่ ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์	4.54	0.510	3.20	0.558	-29.994	.000
ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนยูวเกษตรกร	4.54	0.521	3.16	0.566	-29.528	.000
รวมงานการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	4.51	0.206	3.21	0.257	-51.746	.000

บทบาทงานรวมทุกด้าน

จากการศึกษา การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของผู้ให้ข้อมูลในบทบาทงานรวมทุกด้านซึ่งเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริง พบว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญมี ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.30 มีประเด็นย่อยคือ งานด้านการผลิตและการตลาด ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.49 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.37 งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.38 งานด้านการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวัง 4.52 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.26 และงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ยบทบาทคาดหวัง 4.51 ค่าเฉลี่ยบทบาทจริง 3.21 ตามลำดับ (ตาราง 16)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างบทบาทจริงและบทบาทที่คาดหวัง เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นงานด้านการผลิตและการตลาด งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ งานด้านการพัฒนาชุมชน และงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกบทบาทที่ทำได้จริงย่อมทำได้ยากกว่าบทบาทที่คาดหวังไว้ เพราะทุกกิจกรรมก็มีปัญหาในการปฏิบัติงานทั้งสิ้น ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ การประสานงานของเจ้าหน้าที่และความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน และรวมถึงการให้ความร่วมมือจากตัวผู้เกษตรกรเอง เพราะการจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนมีหลากหลาย และนักเรียนจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเรียนหนังสือ ทำให้ไม่มีเวลาในการดำเนินกิจกรรมผู้เกษตรกรมากเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานที่ทำได้จริงลดน้อยลงจากที่คาดหวังไว้

ตาราง 16 การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงในบทบาทงานรวมทุกด้าน

(n=188)

บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของยูวเกษตรกร	บทบาทคาดหวัง		บทบาทจริง		t	sig
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
งานด้านการผลิตและการตลาด	4.49	0.183	3.37	0.271	-50.274	.000
งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	4.51	0.281	3.38	0.365	-45.912	.000
งานด้านการพัฒนาชุมชน	4.52	0.251	3.26	0.270	-50.838	.000
งานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	4.51	0.206	3.21	0.257	-51.746	.000
รวมบทบาทงานรวมทุกด้าน	4.51	0.174	3.30	0.201	-61.909	.000

**ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม
และปัจจัยเสริมกับบทบาทของกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร
ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่**

การศึกษาบทบาทของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร เป็นตัวแปรตาม มีระดับการวัดเป็นอัตราส่วน (Ratio Scale) คือวัดระดับของค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) ส่วนตัวแปรอิสระบางตัวมีระดับการวัดเป็นอัตราส่วนหรือมีค่าเป็น 0, 1 (Dummy) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร ในเชิงความสัมพันธ์ ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (ตาราง 17)

การหาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการหาตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกลุ่มเยาวชนเกษตรกรได้ โดยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) เพื่อทำการแยกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูง (สูงกว่า 0.800) ออกไป

ซึ่งค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม บทบาทของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร ที่สัมพันธ์ในทิศทางบวก ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม การสนับสนุนจากผู้ปกครองและการได้รับคำแนะนำ มีความสัมพันธ์ทางทิศทางบวกทั้งหมด 37 คู่ มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 จำนวน 28 ตัว มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จำนวน 6 ตัว ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือ มีความสัมพันธ์ทางกลับกันและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระต่างๆ มีด้วยกันมีค่าค่อนข้างต่ำ แสดงถึงการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน (Multicollinearity) ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการวิเคราะห์การถดถอย ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระเหล่านี้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในรูปแบบของสมการถดถอยได้ (ตาราง 18)

ตาราง 17 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่ม
ยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัด/รหัส
ตัวแปรตาม		
ROLE	บทบาทของกลุ่มยูวเกษตรกร	ค่าเฉลี่ย (ระดับคะแนน 1-5)
ROLE_P	งานด้านการผลิตและการตลาด	
ROLE_C	งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ	
ROLE_D	งานด้านการพัฒนาชุมชน	
ROLE_E	งานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	
ตัวแปรอิสระ		
SEX	เพศ	ชาย = 1 หญิง = 0
AGE	อายุ	จำนวน (ปี)
EDU	ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น = 1 มัธยมศึกษาตอนปลาย= 0
INCOME	รายได้ของครอบครัว	จำนวน (บาท)
OCC	อาชีพของครอบครัว	เกษตรกรรวม= 1 อื่นๆ= 0
LENGTH	ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม	จำนวน (ปี)
CONTACT	การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม	จำนวน (ครั้ง)
SUPPORT	การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	อนุญาต= 1 ไม่อนุญาต= 0
SUGGEST	การได้รับคำแนะนำ	จำนวน (ครั้ง)
MEM_G	การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	จำนวน (กลุ่ม)
INF	การรับข้อมูลข่าวสาร	จำนวน (ครั้ง)
TRAIN	การรับการฝึกอบรม	จำนวน (ครั้ง)

ตาราง 18 เมตริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	ROLE	SEX	AGE	EDU	INC	OCC	LENGTH	CONT	SUP	SUG	MEM_G	INF
SEX	-.624**											
AGE	.410**	-.035										
EDU	.131	.080	-.764**									
INC	-.099	-.040	.026	-.050								
OCC	-.492**	.163*	-.004	.071	-.374**							
LENGTH	.387**	-.021	.643**	-.416**	-.102	.139						
CONT	.449**	-.065	-.589**	.538**	-.059	-.062	-.327**					
SUP	.140	.272**	-.454**	.348**	-.071	.001	-.386**	.369**				
SUG	.152*	-.057	-.360**	.332**	-.021	.092	-.240**	.116	.055			
MEM_G	-.050	.152*	-.455**	.578**	.034	.076	-.102	.196**	.079	.281**		
INF	-.045	-.149*	-.063	-.019	.068	-.056	-.164*	-.056	.027	.070	-.096	
TRAIN	-.624**	.039	.136	-.192**	.006	.060	-.001	-.154*	-.074	.022	-.185*	.073

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม 12 ตัวแปรได้แก่ เพ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) รายได้ในครอบครัว (INC) อาชีพในครอบครัว (OCC) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชน (LENGTH) การติดต่อสื่อสาร (CONT) การสนับสนุนจากผู้ปกครอง (SUP) การได้รับคำแนะนำ (SUG) การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (MEM_G) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (INF) การรับการฝึกอบรมด้านการเกษตร (TRAIN) กับบทบาทของกลุ่มเยาวชน (ROLE) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\text{ROLE} = b_0 + b_1\text{SEX} + b_2\text{AGE} + b_3\text{EDU} + b_4\text{INC} + b_5\text{OCC} + b_6\text{LENGTH} + b_7\text{CONT} + b_8\text{SUP} + b_9\text{SUG} + b_{10}\text{MEM_G} + b_{11}\text{INF} + b_{12}\text{TRAIN} \dots (1)$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{12}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 4 ตัวแปรได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และการรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .000 , .001 , .009 และ .016 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือบทบาทของกลุ่มเยาวชน ได้ร้อยละ 50.7 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 49.3 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.507 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามบทบาทได้ ร้อยละ 50.7 (ตาราง 19) เนื่องจากกลุ่มเยาวชนที่มี อายุ ระดับการศึกษาและการรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ กลุ่มเยาวชนที่มี อายุ ระดับการศึกษาและการรับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ น้อย ส่วนการสนับสนุนจากผู้ปกครองมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มาก

ตาราง 19 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับ
 บทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	บทบาทของยุทธศาสตร์		
	b	t	sig
เพศ	-0.012	-0.457	.648
อายุ	-0.105	-6.735**	.000
ระดับการศึกษา	-0.176	-3.466**	.001
รายได้ของครอบครัว	6.804E ⁻⁸	0.309	.758
อาชีพของครอบครัว	-0.024	-0.973	.332
ระยะเวลาเป็นสมาชิกยุทธศาสตร์	-0.001	-0.068	.946
การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม	-0.004	-0.140	.889
การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	0.106	2.641**	.009
การได้รับความแนะนำ	-0.003	-0.836	.404
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	-0.007	-0.432	.666
การรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร	-0.003	-2.426*	.016
การรับการฝึกอบรม	0.003	0.335	.738
ค่าคงที่	5.048	18.538	.000
R ²		.507	(50.7%)
F		13.784	
Sig. F		.000	

หมายเหตุ * มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม 12 ตัวแปรได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) รายได้ในครอบครัว (INC) อาชีพในครอบครัว (OCC) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ (LENGTH) การติดต่อสื่อสาร (CONT) การสนับสนุนจากผู้ปกครอง (SUP) การได้รับคำแนะนำ (SUG) การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (MEM_G) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (INF) การรับการฝึกอบรมด้านการเกษตร (TRAIN) กับบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์ด้านการผลิตและการตลาด (ROLE_P) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่ โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ROLE_P} = & b_0 + b_1\text{SEX} + b_2\text{AGE} + b_3\text{EDU} + b_4\text{INC} + b_5\text{OCC} + b_6\text{LENGTH} + \\ & b_7\text{CONT} + b_8\text{SUP} + b_9\text{SUG} + b_{10}\text{MEM_G} + b_{11}\text{INF} + b_{12}\text{TRAIN} \\ & \dots\dots\dots(2) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{12}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 4 ตัวแปรได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .000 , .000 , .023 และ .014 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์ ได้ร้อยละ 42.3 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 57.7 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.423 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามบทบาทได้ ร้อยละ 42.3 (ตาราง 20) เนื่องจากกลุ่มยุทธศาสตร์ที่มี อายุ ระดับการศึกษาและการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ กลุ่มยุทธศาสตร์ที่มี อายุ ระดับการศึกษาและการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ น้อย ส่วนการสนับสนุนจากผู้ปกครองมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มาก

ตาราง 20 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับ
 บทบาทจริงของกลุ่มสมาชิกยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านการผลิตและ
 การตลาด

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	บทบาทของกลุ่มยูวเกษตรกร		
	b	t	sig
เพศ	0.009	0.241	.810
อายุ	-0.126	-5.553**	.000
ระดับการศึกษา	-0.281	-3.791**	.000
รายได้ของครอบครัว	-2.297E ⁻⁷	-0.716	.475
อาชีพของครอบครัว	0.008	0.220	.826
ระยะเวลาเป็นสมาชิกยูวเกษตรกร	-0.045	-1.813	.072
การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม	-0.064	-1.402	.163
การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	0.135	2.300*	.023
การได้รับคำแนะนำ	-0.002	-0.373	.710
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	-0.026	-1.182	.239
การรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร	-0.005	-2.492*	.014
การรับการฝึกอบรม	0.006	0.484	.629
ค่าคงที่	5.703	14.364	.000
R ²		.423	(42.3%)
F		9.805	
Sig. F		.000	

หมายเหตุ * มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม 12 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) รายได้ในครอบครัว (INC) อาชีพในครอบครัว (OCC) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ (LENGTH) การติดต่อสื่อสาร (CONT) การสนับสนุนจากผู้ปกครอง (SUP) การได้รับคำแนะนำ (SUG) การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (MEM_G) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (INF) การรับการฝึกอบรมด้านการเกษตร (TRAIN) กับบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ (ROLE_C) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่ โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ROLE_C} = & b_0 + b_1\text{SEX} + b_2\text{AGE} + b_3\text{EDU} + b_4\text{INC} + b_5\text{OCC} + b_6\text{LENGTH} + \\ & b_7\text{CONT} + b_8\text{SUP} + b_9\text{SUG} + b_{10}\text{MEM_G} + b_{11}\text{INF} + b_{12}\text{TRAIN} \\ & \dots\dots\dots(3) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{12}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 4 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม และการสนับสนุนจากผู้ปกครอง โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .000 , .022 , .011 และ .045 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์ ได้ร้อยละ 43.0 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 57.0 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.430 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามบทบาทได้ ร้อยละ 43.0 (ตาราง 21) เนื่องจากกลุ่มยุทธศาสตร์ที่มี อายุ ระดับการศึกษาและการติดต่อสื่อสารในกลุ่ม มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ กลุ่มยุทธศาสตร์ที่มี อายุ ระดับการศึกษาและการติดต่อสื่อสารในกลุ่มมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ น้อย ส่วนการสนับสนุนจากผู้ปกครองมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มาก

ตาราง 21 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับ
 บทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านการอนุรักษ์และ
 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	บทบาทของกลุ่มเยาวชนเกษตรกร		
	b	t	sig
เพศ	-0.087	-1.752	.082
อายุ	-0.165	-5.437**	.000
ระดับการศึกษา	-0.229	-2.303*	.022
รายได้ของครอบครัว	-4.230E ⁻⁸	-0.098	.922
อาชีพของครอบครัว	-0.069	-1.444	.151
ระยะเวลาเป็นสมาชิกเยาวชนเกษตรกร	-0.019	-0.573	.567
การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม	-0.157	-2.567*	.011
การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	0.159	2.018*	.045
การได้รับคำแนะนำ	0.000	-0.092	.927
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	0.021	0.709	.479
การรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร	0.000	-0.353	.725
การรับการฝึกอบรม	0.020	1.173	.242
ค่าคงที่	6.057	11.399	.000
R ²		.430	(43.0%)
F		10.091	
Sig. F		.000	

หมายเหตุ * มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ ด้านสังคม และปัจจัยเสริม 12 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) รายได้ในครอบครัว (INC) อาชีพในครอบครัว (OCC) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มยุทธจักร (LENGTH) การติดต่อสื่อสาร (CONT) การสนับสนุนจากผู้ปกครอง (SUP) การได้รับคำแนะนำ (SUG) การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (MEM_G) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (INF) การฝึกอบรมด้านการเกษตร (TRAIN) กับบทบาทของกลุ่มยุทธจักรด้านการพัฒนาชุมชน (ROLE_D) เพื่อต้องการทราบว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ROLE_D} = & b_0 + b_1\text{SEX} + b_2\text{AGE} + b_3\text{EDU} + b_4\text{INC} + b_5\text{OCC} + b_6\text{LENGTH} + \\ & b_7\text{CONT} + b_8\text{SUP} + b_9\text{SUG} + b_{10}\text{MEM_G} + b_{11}\text{INF} + b_{12}\text{TRAIN} \\ & \dots\dots\dots(4) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{12}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร ได้แก่ อายุ โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .005 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือบทบาทของกลุ่มยุทธจักร ได้ร้อยละ 26.1 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 73.9 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.261 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามบทบาทได้ ร้อยละ 26.1 (ตาราง 22) เนื่องจากกลุ่มยุทธจักรที่มี อายุ มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธจักรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ กลุ่มยุทธจักรที่มี อายุมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธจักรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ น้อย

ตาราง 22 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมกับ
บทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	บทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐ		
	b	t	sig
เพศ	-.017	-.400	.689
อายุ	-.073	-2.855**	.005
ระดับการศึกษา	-.073	-.876	.382
รายได้ของครอบครัว	4.444E ⁻⁷	1.226	.222
อาชีพของครอบครัว	-.026	-.660	.510
ระยะเวลาเป็นสมาชิกยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐ	.002	.076	.940
การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม	.046	.890	.375
การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	.066	1.002	.318
การได้รับคำแนะนำ	.005	.783	.434
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	-.019	-.767	.444
การรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร	.000	.147	.883
การรับการฝึกอบรม	.000	-.014	.989
ค่าคงที่	4.342	9.687	.000
R ²		.261	(26.1%)
F		4.718	
Sig. F		.000	

หมายเหตุ * มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม 12 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) รายได้ในครอบครัว (INC) อาชีพในครอบครัว (OCC) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ (LENGTH) การติดต่อสื่อสาร (CONT) การสนับสนุนจากผู้ปกครอง (SUP) การได้รับคำแนะนำ (SUG) การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (MEM_G) การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (INF) การรับการฝึกอบรมด้านการเกษตร (TRAIN) กับบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์ด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ROLE_E) เพื่อต้องการทราบว่า เป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่ โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ROLE_E} = & b_0 + b_1\text{SEX} + b_2\text{AGE} + b_3\text{EDU} + b_4\text{INC} + b_5\text{OCC} + b_6\text{LENGTH} + \\ & b_7\text{CONT} + b_8\text{SUP} + b_9\text{SUG} + b_{10}\text{MEM_G} + b_{11}\text{INF} + b_{12}\text{TRAIN} \\ & \dots\dots\dots(5) \end{aligned}$$

โดยที่ b_0 คือค่าคงที่ และ $b_1, b_2, \dots, b_{12}$ เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 4 ตัวแปร ได้แก่ อายุ ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารในกลุ่มและการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร โดยมีระดับนัยสำคัญที่ .025 , .032 , .002 และ .000 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามหรือบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์ ได้ร้อยละ 26.4 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 73.6 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.264 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามบทบาท ได้ร้อยละ 26.4 (ตาราง 23) เนื่องจากกลุ่มยุทธศาสตร์ที่มี อายุและการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ กลุ่มยุทธศาสตร์ที่มี อายุและการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ น้อย ส่วนระยะเวลาที่เป็นสมาชิกในกลุ่มและการติดต่อสื่อสารในกลุ่มมาก จะมีบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มาก

ตาราง 23 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริม กับ
 บทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	บทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์		
	b	t	sig
เพศ	0.048	1.215	.226
อายุ	-0.055	-2.266*	.025
ระดับการศึกษา	-0.122	-1.539	.126
รายได้ของครอบครัว	9.972E ⁻⁸	0.290	.772
อาชีพของครอบครัว	-0.008	-0.197	.844
ระยะเวลาเป็นสมาชิกยุทธศาสตร์	0.057	2.156*	.032
การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม	0.158	3.222**	.002
การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	0.065	1.040	.300
การได้รับคำแนะนำ	-0.015	-2.506	.013
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น	-0.002	-0.081	.936
การรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร	-0.007	-3.603**	.000
การรับการฝึกอบรม	-0.014	-1.045	.297
ค่าคงที่	4.090	9.623	.000
R ²		.264	(26.4%)
F		4.807	
Sig. F		.000	

หมายเหตุ * มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

** มีสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรต่อการส่งเสริม การเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาวิจัย พบว่าปัญหาของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกรมีหลายด้าน เช่น ด้านการผลิตและการตลาด ด้านอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด

1. สมาชิกขาดองค์ความรู้ในหลายด้าน เช่น การบริหารจัดการกลุ่มด้านการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ช่องทางการตลาดและมีความรู้ในการจัดการค่อนข้างน้อย
2. สมาชิกขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรม
3. การปลูกพืชมีอุปสรรค คือ พื้นที่ไม่เพียงพอปลูกพืชและพืชไม่เจริญเติบโต เป็นโรค

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกที่ขาดความรู้ในด้านต่างๆ โดยสอบถามความต้องการที่แท้จริงของสมาชิก และจัดฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ
2. ควรมีการจัดการศึกษาดูงานยังโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ
3. ควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้มาให้คำแนะนำติดตามอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาด้านอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

1. ขาดเงินทุน และอุปกรณ์การเกษตรในการดำเนินงาน
2. โครงการของกลุ่มไม่ต่อเนื่อง ขาดการประสานงาน และการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอข้อคิดเห็น

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนควรมีการทำแผนงานที่เป็นรูปธรรม และให้มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง
2. โรงเรียนควรจัดทำโครงการของงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐให้เพียงพอต่อการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอ และขอสนับสนุนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร

ปัญหาด้านการพัฒนาชุมชน

1. สมาชิกทำงานร่วมกับชุมชนน้อยขาดผู้นำที่เชื่อมกับชุมชน
2. สมาชิกขาดความรู้ด้านการเกษตรอย่างแท้จริง บางคนเพิ่งเป็นสมาชิกใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มควรจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในงานโครงการ และมีบทลงโทษแก่สมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุม
2. ควรจัดหาวิทยากรที่มีความรู้หลากหลายตามความสนใจของสมาชิกมาให้ความรู้

ปัญหาด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เจ้าหน้าที่ไม่ได้เข้ามาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย และยังภาระหน้าที่อีกหลายอย่าง

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

สรรหาผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถและมีความรับผิดชอบเป็นอย่างดี ส่งเข้ารับการอบรมอย่างจริงจัง เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในกลุ่ม ในช่วงที่ไม่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริม

ปัญหาของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัญหาที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การป้องกัน และการจัดการศัตรูพืช โรคพืช วัชพืช เนื่องจากสาเหตุที่ยังคงมีการระบาดของศัตรูพืชในทุกฤดูกาลผลิตที่ผ่านมา ก็มีเพียงการใช้วิธีทาง พืชสมุนไพร ขับไล่แมลงศัตรูพืชแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปได้ โดยที่มีสาเหตุหลักคือศัตรูพืชที่มีภูมิคุ้มกันด้านทานต่อสารเคมีปราบศัตรูพืชมากขึ้น ซึ่งยากแก่การป้องกันไม่เหมือนกับการปลูกผักในโรงเรือน ฉะนั้นวิธีการทางชีวภาพหรือวิธีทางธรรมชาติจึงทำได้เพียงแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าเท่านั้น ส่วนปัญหาในด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิตในเรื่องของการกำหนดราคาซื้อที่ไม่แตกต่างจากทั่วไปมากนัก

ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยุทธกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัด เชียงใหม่

จากการศึกษา ข้อมูลจากการแบบถาม ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีข้อเสนอแนะทั้งหมด 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ ในด้านการป้องกันและจัดการ 2) ควรให้ข้อมูลข่าวสารการทำเกษตรแก่สมาชิกกลุ่มยุทธกร 3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรที่จะลงพื้นที่ให้คำปรึกษาขอแนะนำอย่างน้อย 2-3 ครั้งต่อปี 4) รัฐควร จัดหาและสนับสนุนและ 5) ควรพัฒนาระบบกลไกด้านการตลาดโดยเฉพาะการกำหนดราคา ตลอดจนให้การสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง บทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกร ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 5) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเยาวชนเกษตรกร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 188 ราย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริม ของกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมของกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เยาวชนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 15 ปี มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีรายได้ของหัวหน้าครอบครัวเฉลี่ย 90,606.58 บาทต่อปี อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัวทำเกษตรกรรม เป็นสมาชิกเยาวชนเฉลี่ย 2 ปี มีการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มจากครูที่ปรึกษาและเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ได้รับคำแนะนำและการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานเยาวชนเกษตรกร เฉลี่ย 3 ครั้งต่อปี ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากแหล่งเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรมากที่สุด เฉลี่ย 20 ครั้งต่อปี

บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัด เชียงใหม่

งานด้านการผลิตและการตลาด พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทการทำงานด้านการผลิตและการตลาด ในระดับปานกลาง โดยมีบทบาท คือ ร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรในชุมชน ร่วมการให้คำแนะนำการเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างถูกต้อง ตรงตามฤดูกาลและตรงตามความต้องการของตลาด ร่วมการหาวิธีการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น หาวิธีการใช้เครื่องมือการเกษตร ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำการเกษตร การตรวจเยี่ยมตามแปลงเกษตรหรือโรงเรือน ร่วมในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การผลิตในการเกษตรแก่ชุมชน ร่วมการวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้กลุ่มจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น และผลผลิตของกลุ่มไม่ตกค้าง ร่วมในการส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม ทำให้สามารถผลิตพืชได้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค ให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะผลิตพืชตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมทำให้กลุ่มเกษตรกรเป็นที่มั่นใจต่อกับผู้ซื้อสินค้าว่าจะได้สินค้าที่มีคุณภาพ เช่น การที่กลุ่มทราบว่าตลาดต้องการทำอะไร จึงวางแผนการปลูก ทำให้ดูแล และใช้เวลาเพียงพอที่พืชจะสมบูรณ์เหมาะแก่การบริโภค ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรให้ทำกลุ่มเผยแพร่สินค้า ของกลุ่มผ่านสื่อมวลชน กรมส่งเสริมการเกษตร และเว็บไซต์ และท่านมีการชักจูงให้สมาชิกศึกษาความรู้จากงานนิทรรศการต่างๆ เช่นงานแสดงสินค้าเกษตร การประชุมวิชาการทางด้านการเกษตร ทุกกิจกรรมในระดับปานกลาง

งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทการทำงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับปานกลาง โดยมีบทบาท คือ ร่วมรณรงค์ ในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้ผลกระทบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมรณรงค์ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ร่วมรณรงค์โดยการให้ความรู้ในการกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัด ศัตรูพืชด้วยวิธีการทางชีวภาพ และ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย การใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร ทุกกิจกรรมในระดับปานกลาง

งานด้านการพัฒนาชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทการทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ในระดับปานกลาง โดยมีบทบาท คือ ร่วมจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน ร่วมจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในการจำหน่ายผลผลิตในรายฤดูธรรมชาติในชุมชน ร่วมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในชุมชน เช่น การประสานกับผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ ร่วมจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ด้านการเกษตรของเกษตรกรในชุมชน ร่วมพัฒนารูปแบบในการประชาสัมพันธ์เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ วิทยุทัศน์ และร่วมสร้างกิจกรรมในชุมชน ให้เกิดแรงจูงใจการแข่งขัน เช่น การประกวด พืชผัก ผลไม้ ทุกกิจกรรมในระดับปานกลาง

งานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทการทำงานด้านการพัฒนาชุมชน ในระดับปานกลาง โดยมีบทบาท คือ ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น การปลูก การดูแลอย่างถูกวิธี ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น อุปกรณ์ในการทำแปลงการเกษตร และเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้รับการสนับสนุนด้านพื้นที่เกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น เอกสารประกอบการให้ความรู้ ร่วมคัดเลือกให้ร่วมเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน สาธิตวิธีการปฏิบัติงานด้านการเกษตรต่างๆ ในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือ สาธิตวิธีเตรียมแปลงปลูก ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยควบคู่กับวิธีการส่งเสริมในการสร้างความสามารถแก่เกษตรกรในชุมชน เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสาร ภาพถ่าย วิทยุทัศน์ เป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเกษตรกรในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรมาเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเกษตรกร ทุกกิจกรรมในระดับปานกลาง

การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทจริงของกลุ่มสมาชิกยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

งานด้านการผลิตและการตลาด การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของยุวเกษตรกร ในด้านงานการผลิตและการตลาด พบว่า บทบาทคาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยร่วมรณรงค์ในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้ผลกระทบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมรณรงค์ จัด

ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ร่วมรณรงค์โดยการให้ความรู้ในการกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัด ศัตรูพืชด้วยวิธีการทางชีวภาพ และจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย การใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร มีบทบาทจริงและบทบาทคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของยูวเกษตรกรในด้านงานการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า บทบาทคาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยร่วมรณรงค์ ในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้ผลกระทบจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ร่วมจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน ร่วมรณรงค์ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตรอย่างปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ร่วมรณรงค์โดยการให้ความรู้ในการกำจัดวัชพืช การป้องกันและกำจัด ศัตรูพืชด้วยวิธีการทางชีวภาพ และจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมูลฝอย การใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร มีบทบาทจริงและบทบาทคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

งานด้านการพัฒนาชุมชน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของยูวเกษตรกรในด้านงานการพัฒนาชุมชน พบว่า บทบาทคาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยร่วมจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน ร่วมจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในการจำหน่ายผลผลิตในราคาถูกในชุมชน ร่วมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในชุมชน เช่น การประสานกับผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ ร่วมจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ด้านการเกษตรของเกษตรกรในชุมชน ร่วมพัฒนารูปแบบในการประชาสัมพันธ์เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ วิทยุชุมชน และร่วมสร้างกิจกรรมในชุมชน ให้เกิดแรงจูงใจ การแข่งขัน เช่น การประกวด พืชผัก ผลไม้ มีบทบาทจริงและบทบาทคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

งานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของยูวเกษตรกรในด้านงานการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า บทบาทคาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการส่งเสริมการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น การปลูก การดูแลอย่างถูกวิธี ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น อุปกรณ์ในการทำแปลงการเกษตร และเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้รับการสนับสนุนด้านพื้นที่เกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เช่น เอกสารประกอบการให้ความรู้ ร่วมคัดเลือกให้ร่วมเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน สาธิตวิธีการปฏิบัติงานด้าน

การเกษตรต่างๆ ในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เช่น สาธิตการใช้เครื่องมือ สาธิตวิธีเตรียมแปลงปลูก ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยควบคู่กับวิธีการส่งเสริมในการสร้างขีดความสามารถแก่เกษตรกรในชุมชน เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสาร ภาพถ่าย วิดีทัศน์ เป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกเกษตรกรในชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรมาเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และ ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเกษตรกร มีบทบาทจริงและบทบาทคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริมกับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยเสริมกับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

1. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในงานรวมทุกด้านคือ อายุ ระดับการศึกษา การสนับสนุนจากผู้ปกครอง มีระดับนัยสำคัญ 0.01 และการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร มีระดับนัยสำคัญ 0.05
2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในงานด้านการผลิตและการตลาด คือ อายุ ระดับการศึกษา มีระดับนัยสำคัญ 0.01 การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร มีระดับนัยสำคัญ 0.05
3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในงานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ คือ อายุ มีระดับนัยสำคัญ 0.01 ระดับการศึกษา การติดต่อสื่อสารในกลุ่ม และการสนับสนุนจากผู้ปกครอง มีระดับนัยสำคัญ 0.05
4. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในงานด้านการพัฒนาชุมชนคือ อายุ มีระดับนัยสำคัญ 0.05
5. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ การรับข้อมูลข่าวสาร

ด้านเกษตร มีระดับนัยสำคัญ 0.01 อายุ ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม และการติดต่อสื่อสารในกลุ่ม ระดับนัยสำคัญ 0.05

ส่วนตัวแปรอื่นๆ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกับบทบาทจริงของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร

ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยุทธศาสตร์ต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

1. ด้านการผลิตและการตลาด

ปัญหา ค่อนข้างขาดองค์ความรู้ในหลายด้าน เช่น การบริหารจัดการกลุ่มด้านการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร ช่องทางการตลาด ขาดความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรม และการปลูกพืชมีอุปสรรค คือ ปลูกพืชไม่เจริญเติบโต เนื่องจากสมาชิกยังเป็นกลุ่มนักเรียน มีความรู้ในการจัดการค่อนข้างน้อยและไม่ได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจึงทำให้ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าไร

ข้อเสนอแนะ ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกที่ขาดความรู้ในด้านต่างๆ โดยสอบถามความต้องการที่แท้จริงของสมาชิก แล้วจัดฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการจัดการศึกษาดูงานยังโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้มาให้คำแนะนำติดตามอย่างสม่ำเสมอ

2. ด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

ปัญหา ขาดเงินทุน และอุปกรณ์การเกษตรในการดำเนินงาน ขาดการประสานงานและขาดการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอข้อคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ ควรมีการทำแผนงานที่เป็นรูปธรรม และให้มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมอย่างน้อยเดือนละครั้ง ควรจัดทำโครงการของงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐให้เพียงพอต่อการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอและขอสนับสนุนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร

3. ด้านการพัฒนาชุมชน

ปัญหา สมาชิกทำงานร่วมกับกลุ่มน้อย ขาดความรู้ด้านการเกษตรอย่างแท้จริง เพราะบางคนเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นอีกหลายกลุ่ม บางคนเพิ่งเป็นสมาชิกใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์

ข้อเสนอแนะ กลุ่มควรจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในงานโครงการและมีบทลงโทษแก่สมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุม ควรจัดหาวิทยากรที่มีความรู้หลากหลายตามความสนใจของสมาชิกมาให้ความรู้

4. ด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ปัญหา เจ้าหน้าที่ไม่ได้เข้ามาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย และยังภาระหน้าที่อีกหลายอย่าง

ข้อเสนอแนะ สรรหาผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถและมีความรับผิดชอบเป็นอย่างดี ส่งเข้ารับการอบรมอย่างจริงจัง เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในกลุ่ม ในช่วงที่ไม่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริม

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์ในรวมทุกด้าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทรวมทุกด้าน ในระดับปานกลาง โดยมีบทบาทงานด้านการผลิตและการตลาด งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ งานด้านการพัฒนาชุมชน และงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศักดิ์ บุณณพันธุ์ (2537) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านวัฒนธรรมของศึกษาธิการจังหวัดในทัศนะของศึกษาธิการจังหวัดและประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านวัฒนธรรมของศึกษาธิการจังหวัดที่ปฏิบัติจริงในทัศนะของศึกษาธิการจังหวัด โดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละงาน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 งาน ส่วนการปฏิบัติจริงในทัศนะของประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับน้อย และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละงานพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 1 งาน คืองานส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาระดับพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านวัฒนธรรมของ ศึกษาธิการจังหวัดตามความคาดหวังของศึกษาธิการจังหวัด โดยภาพรวม และแยกพิจารณาใน แต่ละงาน พบว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนความคาดหวังในทัศนะของประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละงาน

พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 งาน คือ งานแผนพัฒนาวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัญจรัส มธุรส (2521) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในค่ายนวมินทราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษา ด้านการฟื้นฟู โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์มีผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง โดยมีผลการปฏิบัติงานในรายด้าน ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง ด้านการป้องกันโรคผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง ด้านการรักษาพยาบาลผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง ด้านการฟื้นฟูผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประกอบด้วยความร่วมมือในชุมชนระหว่าง อาสาสมัครสาธารณสุขกับประชาชน กับอาสาสมัครสาธารณสุขด้วยกัน กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กับผู้บังคับบัญชาและผู้นำชุมชน เวลาไม่ตรงกันของอาสาสมัครสาธารณสุข กับประชาชน การประชาสัมพันธ์และกระจายข่าวสารไม่ทั่วถึง ข้อเสนอแนะในการวิจัยคือควรพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงานให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง เน้นการประชาสัมพันธ์ ควรมีการชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบถึงความรู้ ความสามารถ ควรมีการปฏิบัติงานในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างต่อเนื่องสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้าร่วมพัฒนาและสนับสนุนบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขทั้งด้านงบประมาณ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และเสริมสร้างอาชีพ ควรมีการจัดค่าตอบแทนแก่อาสาสมัครสาธารณสุขจากส่วนกลาง

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของกลุ่มยูวเกศตรกรของผู้ให้ข้อมูลในรวมทุกด้าน พบว่า บทบาทคาดหวังและบทบาทจริงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยงานด้านการผลิตและการตลาด งานด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ งานด้านการพัฒนาชุมชน และงานด้านการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีบทบาทจริงและบทบาทคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุศักดิ์ บุณณพันธุ์ (2537) ศึกษาพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านวัฒนธรรมของศึกษาธิการจังหวัดในทัศนะของศึกษาธิการจังหวัดและประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมกรปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านวัฒนธรรม ของศึกษาธิการจังหวัดที่ปฏิบัติจริงและตามความคาดหวังในทัศนะของศึกษาธิการจังหวัด และประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมตามความคาดหวังสูงกว่าพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุไรรัตน์ ดวงเดือน (2550) ศึกษาบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาที่คาดหวัง บทบาทที่ปฏิบัติจริงและปัญหาที่เกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ตามทัศนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษา ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างบทบาท

ที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา ตามทัศนะของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา ตามทัศนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแตกต่างกันและบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาตามทัศนะของนักศึกษามีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตามทัศนะของนักศึกษา นั้น บทบาทที่คาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษาดำเนินการสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้าน ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริง ต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา ตามทัศนะของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาตามทัศนะของนักศึกษา แตกต่างกัน

3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของกลุ่มยุทธศาสตร์รวมทุกด้าน คือ อายุ ระดับการศึกษา การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และการรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตร ส่วนตัวแปรอื่นๆ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับบทบาทของยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนพรรณ ริยะป่า (2544) ศึกษาบทบาทการรับข้อมูลข่าวสาร และหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดลำพูน ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตลอดจนมีการปฏิบัติจริงตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัดลำพูน ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน คณะกรรมการที่มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบและได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินงานระดับสูง จะมีผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนในระดับสูงซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพจาก ผลการศึกษาของ Jerusalem (1979 อ้างใน นำชัย ทนุผล, 2529 : 10) พบว่า อายุของประชากรมีส่วนเกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างยิ่ง และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชุมพล เหมหงษา (2547: 95) ที่พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพเขานางพันธุรัต อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทของยูวเกษตรต่อการส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทจริงอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

1. ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาเผยแพร่ความรู้ในด้านต่างๆ ในโรงเรียนที่มีกิจกรรมของยูวเกษตรกร และขอสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการเกษตร เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ และเกิดการพัฒนายุวเกษตรกรมากยิ่งขึ้น
2. กรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอควรมีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มยูวเกษตรกรในกิจกรรมที่ทำในโรงเรียนที่สามารถให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าการเกษตร เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานทั้งในกิจกรรมรวมและกิจกรรมย่อย เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรม และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มยูวเกษตรกร
3. หน่วยงานเอกชนควรให้การสนับสนุนแก่โรงเรียนที่มีกิจกรรมยูวเกษตรกร เช่น เมล็ดพันธุ์พืช อุปกรณ์การเกษตร ให้แก่กลุ่มยูวเกษตรกร เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของกลุ่ม
4. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มยูวเกษตรกร ทั้งในเรื่องของเงินทุน หรือการเชิญผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เข้ามาเป็นวิทยากรร่วม เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคี และเกิดความร่วมมือร่วมใจกันยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทของสถานศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มยูวเกษตรกร
2. ควรมีการศึกษารูปแบบในการดำเนินงานของกลุ่มยูวเกษตรกรในอำเภออื่นๆ ของโรงเรียนอื่นๆ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาและนำรูปแบบการพัฒนาไปส่งเสริมยังกลุ่มยูวเกษตรกรอื่นๆ

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. 2543. ทักษะการจัดการของเด็กไทย: คุณลักษณะ พฤติกรรม และการส่งเสริม.

กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2540. ทะเบียนข้อมูลกลุ่มยุวเกษตรกร. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริม

การเกษตร. (เอกสารอัดสำเนา).

_____. 2541. คู่มือการดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกร. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานเยาวชน
เกษตร กองพัฒนาการปฏิบัติงานเกษตร.

_____. 2544. คู่มือการดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกร. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานเยาวชน
เกษตร กองพัฒนาการปฏิบัติงานเกษตร.

กฐิน ศรีมงคล. 2533. การส่งเสริมยุวเกษตรกร. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่

การเกษตรคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กาญจน์ หงส์ณี. 2540. สภาพปัญหาและการดำเนินงานโครงการเกษตรภายใต้การนิเทศของสมาชิก
องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. 2532. สถานภาพและบทบาท. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์. 2548. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วน

ตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา.

ปัญหาพิเศษปริญญาโท มหาวิทยาลัยบูรพา.

จุไรรัตน์ ดวงเดือน และอุบลวรรณ ชีระพิบูลย์. 2550. ความแตกต่างระหว่างบทบาทที่คาดหวัง
และบทบาทที่ปฏิบัติจริง ต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา ตามทัศนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ.

ชาติรี บุญนาค. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกรจังหวัด

นนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชุมพร พวงประยงค์. 2543. ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จการดำเนินงานกลุ่มยุวเกษตรกร

ภาคตะวันตก. ราชบุรี: ม.ป.พ. (เอกสารอัดสำเนา).

- ชูศักดิ์ บุรณพันธ์. 2547. พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านวัฒนธรรมของ
 ศึกษาธิการจังหวัดในทัศนะของศึกษาธิการจังหวัดและประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรวุฒิ เสนาคำ. 2549. ลักษณะของบทบาท. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ณรงค์ สมพงษ์. 2543. สื่อสารมวลชนเพื่องานส่งเสริม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดิเรก อุภัยห่วย. 2524. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. 2527. การนำการเปลี่ยนแปลงเน้นกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรม.
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เดชศักดิ์ อังกลมเกลียว. 2542. ความสำคัญของบทบาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- ทำนอง สิงคาลวนิช. 2525. นโยบายและการวางแผนการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ:
 ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตน์พันธ์. 2547. KPI & Balanced Scorecard กับการบริหารงานภาครัฐ.
 ม.ป.ท.: ม.ป.พ..
- ธงชัย สิ้นดวงษ์. 2543. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชนพรรณ ริยะป่า. 2544. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านในจังหวัด
 ลำพูน ในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นกรินทร์ บุญก่อแก้ว. 2536. ความต้องการของยุวเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นักจักษุ มธุส. 2549. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
 ในค่ายนวมินทรราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัย
 บุรพา.
- นิคม บุรพันธ์. 2543. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาต่อการพัฒนา
 การศึกษาของกลุ่มโรงเรียนอุดรศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเชียงดาว
 จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นำชัย ทนุผล. 2529. การพัฒนาชุมชน: หลักการและยุทธวิธี. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร
 สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2536. ส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- บุญสม วราเอกศิริ. 2539. ส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บรรยงค์ โตจินดา. 2545. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: รวมสาสน์.
- ประยงค์ เต็มขวลา. 2541. ความจำเป็นพื้นฐานกับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- ประเวศ วะสี. 2546. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ: เดอะเบสท์ กราฟฟิค ดีไซน์.
- ประเสริฐ ปอนถิ่น. 2554. การพัฒนาองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ปรีดีธาดา กลัปป์ยาศิริ. 2541. ลักษณะของบทบาท. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- พรวิชัย ธนาพร. 2530. กลุ่มยุวเกษตรกับการพัฒนาหมู่บ้าน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านคำฝักหนาม ตำบลหนองแห่น อำเภอกุตุขุม จังหวัดยโสธร. สารนิพนธ์ประกาศนียบัตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พะเยาว์ รัตนวิบูลย์. 2524. ความต้องการความรู้ของสมาชิกยุวเกษตรกร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาสุทนต์ อาภาโร (อบอู่). 2548. นวัตกรรมการเรียนรู้ คน ชุมชนและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักงานทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พิชิต สุขเจริญพงษ์. 2548. การตลาดเพื่อสร้างกำไร. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. 2546. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชิตราช.
- พลสุข สังข์รุ่ง. 2544. การบริหารการผลิต. กรุงเทพฯ: วี.เจ. พรินติ้ง.
- รพีพรรณ สุวรรณนัชโชติ. 2530. ความหมายของบทบาท. กรุงเทพฯ: โอเรียนสโตร์.
- ยอดชาย ทองไไทยนนท์. 2546. การบริหารงานการเกษตรและการพัฒนาชนบท. ตาก: ประสิทธิ์ดีไซน์.
- วิจิตร อวกุล. 2527. หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์โคลิมิเตด.
- วัลลภ พรหมทอง. 2541. หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซนเตอร์.
- วิมลชัย คำปุย และนาง ยงนันทวัฒนา. 2536. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของศูนย์เยาวชนตำบล. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วินิจ เกตุขำ และ คมเพชร ฉัตรสุกกุล. 2548. กระบวนการกลุ่ม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. 2545. การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย. กรุงเทพฯ: โฟร์เพซ.
- วีระชัย เข็มวงษ์. 2546. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการประกอบอาชีพเกษตรของสมาชิกกลุ่มยูว เกษตรกร จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีรัชฎ์ คงคะจันทร์. 2520. หลักการส่งเสริมการเกษตร. ขอนแก่น: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริจรรยา เครือวิริยะพันธ์. 2529. การยอมรับความรู้ทางการเกษตรของสมาชิกยูวเกษตรกร ในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิริลักษณ์ คงสัตยกุล. 2546. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจาก การทำงาน ของคนงานโรงงานแปรรูปไม้ยางพารา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2545. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สนธยา พลศรี. 2550. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- สมยศ หุ่นหว่า. 2524. ปัญหาในการดำเนินงานยูวเกษตรกร จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา โท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมหมาย ถนอมแก้ว. 2525. ศึกษาถึงปัญหาและแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิกยูว เกษตรกรจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สราวุฒิ ช่างถม. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มยูวเกษตรกร ใน จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. 2543. การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2536. ระเบียบวิธีวิจัยทางศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. 2547. องค์การและการจัดการงานบุคคล. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2549. กระบวนการเรียนรู้ในสังคมและการเปลี่ยนแปลง. จากยุคชุมชนถึงยุค พัฒนาความทันสมัย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- อัมพน ห่อนาค. 2541. ธุรกิจการเกษตร. ขอนแก่น: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาภรณ์ วายนนท์. 2528. การพัฒนาบุคคลกลุ่มและชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Yamane, Taro. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd edition. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม
(สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร)
เรื่อง บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร
ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริมของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 บทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่

แบบสอบถามชุดนี้เป็นเครื่องมือสำหรับศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนารัพยากรชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลต่างๆ เป็นการศึกษาทางวิชาการ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาบทบาทของสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร ในอำเภอแม่เอย จังหวัด เชียงใหม่

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และตามความคิดเห็นของท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

แบบสอบถาม

เรื่อง

บทบาทของสมาชิกกลุ่มเยาวชนเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริง

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ
☐ ชาย ☐ หญิง
2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษาปัจจุบันของท่าน
☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

4. รายได้ของหัวหน้าครอบครัวของท่าน รวม.....บาท
5. อาชีพหลักของหัวหน้าครอบครัวของท่าน
☐ ข้าราชการ
☐ เกษตรกร
☐ ค้าขาย
☐ รับจ้าง
☐ อื่นๆ ระบุ.....

ปัจจัยด้านสังคม

6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มเยาวชนตรกรเป็นระยะเวลา.....ปี
7. การติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม จากสื่อแหล่งใด
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ โทรศัพท์
 - ☐ Internet
 - ☐ เพื่อน/สมาชิกกลุ่ม
 - ☐ ครูที่ปรึกษา
 - ☐ อื่นๆ
8. การได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ให้ร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนตรกร
 - ☐ อนุญาต ☐ ไม่อนุญาต
 - ☐ อนุญาตบางครั้ง
9. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านเคยได้พบปะพูดคุยหรือได้รับคำแนะนำชี้แจง เกี่ยวกับงาน
เยาวชนตรกรจากครูที่ปรึกษาหรือไม่
 - ☐ เคย.....ครั้ง/ปี
 - ☐ ไม่เคยเพราะ.....
10. นอกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนตรกรแล้ว ท่านยังเป็นกลุ่มสมาชิกสถาบันอื่นๆ ใน
ชุมชนอีกหรือไม่
 - ☐ ไม่ เป็น
 - ☐ เป็น ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ 1.กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน
 - ☐ 2.กลุ่มธนาคารขยะรีไซเคิล
 - ☐ 3.กลุ่มธนาคารโรงเรียน
 - ☐ 4.กลุ่ม To Be Number One
 - ☐ 5.กลุ่มสหกรณ์ภายใน โรงเรียน
 - ☐ 6.อื่น.....

รวม.....กลุ่ม

ปัจจัยเสริม

11. การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อต่างๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ หนังสือพิมพ์	จำนวน.....ครั้ง/ปี
☐ วิทยุ	จำนวน.....ครั้ง/ปี
☐ โทรทัศน์	จำนวน.....ครั้ง/ปี
☐ วารสาร / นิตยสาร	จำนวน.....ครั้ง/ปี
☐ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	จำนวน.....ครั้ง/ปี
☐ เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตร	จำนวน.....ครั้ง/ปี
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....	
	รวม.....ครั้ง/ปี

12. ในปีที่ผ่านมาท่านเข้าร่วมอบรมด้านเกษตร.....ครั้ง

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มยูวเกษตรกร

1. ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

2. ปัญหาด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

3. ปัญหาด้านการพัฒนาชุมชน

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

4. ปัญหาด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

.....

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายบุญวีร์ เกิดศรี	
เกิดเมื่อ	7 พฤศจิกายน 2533	
ประวัติศึกษา	พ.ศ. 2552	มัธยมศึกษา โรงเรียนสิงห์บุรี อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
		พ.ศ. 2552 – 2554 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง สาขาวิชาพืชศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยีสิงห์บุรี
	พ.ศ. 2554 - 2556	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ) สาขาส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่